

BÖRZSÖNYI HELIKON

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

XI. évfolyam 11.-12. szám

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

December (Karaffa Gyula felvétele)

Tartalom:

- Ketykó István:**Helyváltozások két kisfröccs után; A tékozló fiú monológja; (versek) 3-4
- Dr. Koczó József:** A Drégelypalánki Református Egyházmegye (1617–1952) eklézsiái V.; (képes helytörténeti írás) 6-32
- Csáky Károly:**Feleségem sírjánál - unokákkal; (vers) 34
- Petrozsényi Nagy Pál:**Elégtétel; (írás) 36-38
- Ádám Tamás:**Deres kilincs; (vers) 40
- Németh Péter Mikola:**”Kétkelő vagyok, amint itt ülök...” beszélgetés Dániel Kornél festőművésszel; 42-52
- Horváth Ödön:**Bűvkörében;Csak az értelem;Csak feltevés;Delíriumban; (versek) 54
- Kovács T. István:**Száraz kenyér; (írás) 56-57
- Pribojszky Mátyás:**Szellem Kotácson II; (írás) 58-66
- Hörömpő Gergely:**Este van, évnek vége; (vers) 68
- H. Turi Klára:**Tóparti áhitat II.; (vers) 70-71
- Kő-Szabó Imre:**Utcai zenész; (írás) 72
- Fetykó Judit:**”és megmarad a látszat” ...az élethez való ragaszkodás hitében – József Attila haláláról V!.; (tanulmány) 74-80
- Kiss-Simon Miklós:**Csicsófalvi filmforgatás; (írás) 82-89
- Janecskó Györgyi:**Karácsonyváró; (vers) 90
- Székács László:**A gondolat; (vers) 91
- Csáky Károly:**Temetőjárás; (képes helytörténeti írás) 92-106
- Haász Irén:**A nagyszülők; (vers) 108
- Borsi István:**Séta, túl a csúcson; (vers) 109
- Dobrosi Andrea:**Magamban hordozom; (vers) 110
- B. Tóth Klára:**Áldásküldő; (vers) 111
- Végh Tamás:**Adventus Domini; (vers) 112-113
- Börzsönyi Erika:**Villamoson; (írás) 114-115
- Elbert Anita:**Télapó-hintó; (vers) 116
- Megemlékezés:**Csibuska (Cegléd József Kázmér megemlékezése Rakóné Molnár Ibolyáról) 118
- Rakóné Molnár Ibolya:**József Attilához;Hazafelé;Téli erdő; (versek) 119-121
- Programajánló;** 122-123
- Szabóné Babik Erzsébet:**Érsekvadkert;Balassagyarmat; (versek) 124-125
- Ember István:**A híd; (vers) 126
- Könyvajánló;** 128-129
- Pályázat;** 130
- Impresszum;** 131

E havi számunkat Krasznai Gergő Levente Ipolybalogon, és Karaffa Gyula Jákotpusztán készített fotóival díszítettük! Köszönet a képek közlési jogáért! A Szerk.

Ketykó István: Mostanában fekete lovakkal álmodom

*Összegyűjtött és új versek
(1976 – 2003)*

Ima bocsánatért (2000) ciklus versei

Helyváltozások két kisfröccs után

*nagyon lent van a feneké mondta pincér barátom
a feszülő farmernadrágos kolléganőjére mutatva
és fájhat a hasa mert többször simogatja kezével
biztosan megjön néki a baja ekkor jobban megfigyeltem
én is a még szolgálaton kívüli lányt de nem láttam
rajta semmi különöset rossz a szemem gondoltam
vagy szép lassan öregszem mint a tó odalent a Bárka alatt
melynek apró bugyifodros vizében nézegették magukat
a zöldülő fák két kisfröccs bedobása után már én is
lejjebb láttam a francia sanzonénekesnőre hasonlító
pincérlány fenekét heuréka ezentúl csak kisfröccsöt iszom*

Bánk , 1979. április 27.

A tékozló fiú monológja

*visszamegyek atyám házába
hol csillag-csődörök rúgják szét az éjszaka
csöndjét ha patáik sarat vágnak arcomba
megtörlöm magam a hajnal gyolcsfehér ingével
értem kiált a kanász szilveszter éjjelén
értem zeng a kórus fent a toronyban
engem várnak a juharfák az út két szélén*

*engem köszönt boldog ugatással kutyánk
miért ne mennék haza feslett álmaim majd
anyám összevarrja a megbocsátás fonalával
felém fordítják arcukat kertünk napraforgói
értem kárálnak tyúkjaink az ólban
értem rőfög disznónk
majd megvakarom fültövét
s elnyúlik lustán lábaim előtt
visszamegyek atyám házába
hol esténként tornácon ül a hold
s behallatszik szobámba a tücskök
ciripelése fáradt vagyok nincs erőm
a kóborlásra visszahívna a déli
harangkondulások csörren a tányérban
a kanál atyám áll a kapuban
és asztalhoz hív mint régen*

Mohora , 1979. március 27.

Ipolybalogi életkép

Dr. KOCZÓ JÓZSEF**A Drégelypalánki Református Egyházmegye (1617–1952) ekléziái V.****A husziták örökében****Diósjenő Református Egyházközség – Északpesti Református Egyházmegye – Dunamelléki Református Egyházkerület**

Lelkipásztor: Gottfried Richárd

Beosztott lelkész: Gottfriedné Madai Éva

Gondnok: Bögér István

Reformáció korabeli gyülekezet, Nógrád megye legnépesebb ekléziája. Tagjai *Áldás, béke* címmel negyedévente gyülekezeti újságot adnak ki. Weboldal: <http://www.refdiosjeno.hu/>

Református anyakönyvek: 1742-től.

Az egyház lelkészei közül a Drégelypalánki Református Egyházmegye esperese:

- Mányoki János 1712–1728
- Nagy Mihály 1855–1863
- Nagy Gedeon 1885–1907

Zoványi Jenő szerint a jenői egyház prédikátora, Miskolczi Szijártó János 1730–1736 között szintén a traktus szeniora. Nagy Zoltán nem említi őt Diósjenőről. A Magyar protestáns egyháztörténeti lexikon szócikke szerint 1730-ban már losonci lelkész, amikor esperessé választják.

A katolikusok Nógrád filiáját alkotják; templomukat Mindenszentek tiszteletére szentelték.

A község népessége a 2011. évi népszámláláskor 2808 fő, ebből katolikus 1226, református 710, evangélikus 34 lélek.

A mater eklézsia történetének feldolgozása a gyülekezet nyugalmazott lelkipásztorának, Nagy Zoltánnak a tollából született: **Gyökerek** – Diósjenő község múltjának egy darabja címmel, mely az 1984. évi Nógrád megyei honismereti pályázat díjnyertes alkotása.

A szerző, a losonci teológiai szeminárium egykori hallgatója feldolgozta a 20-as, 30-as évek református lelkészképző intézetének történetét is: A losonci református teológiai szeminárium története /Budapest, 1985, kézirat/, míg tanulmányának tárgyi- és dokumentációs anyagát S 17. jelzet alatt a Nógrád Megyei Levéltár őrzi Salgótarjánban.

Végh József helytörténész több munkájában érinti a gyülekezet, a templom történetét, foglalkozik kiemelkedő alakjaival. A szerkesztésében megjelent Diósjenő című helyismereti tankönyv A lúdtól a hattyúig című része beépült Valkó Kornél multimédiás internetes feldolgozásába is: Honismereti oktatóprogram – Diósjenő (http://honismeret.uw.hu/pages/history.php?op=ludtol_hattyuig). A számítógépet használó, interneten lógó érdeklődő fiatalok így az általuk kedvelt eszközökkel és módszerekkel, interaktív módon szerezhetnek ismereteket a Kelet-Börzsöny településének huszita gyökereiről, református múltjáról.

Helyszíni tájékoztatómat, adatgyűjtésemet és -pontosításaimat Gottfried Richárd tiszteletes úr segítette 2015 kora tavaszán.

Templomtörténet

II. József király engedélyével a 18. század végén épült fel a ma is használatos, szép kivitelezésű, boltíves új templom, Kármán János lelkipásztorsága idején 2 év alatt, torony nélkül. A régi fatorony megmaradt az előző templomból.

Ref. Ekklesiának mostani Temploma 1791-ik esztendőben épült, egy már igen régi és kisebb templom helyébe.

A templom megépítése után alig 70 esztendővel, Nagy Mihály lelkész-esperes idejében a templomhoz ragasztott régi, az előző templomhoz tartozó fatornyot 1858-ban lebontják, és teljesen új, szintén fából készült tornyot állítanak fel, melyet 1881-ben újból zindelyeztek.

A templom közelgő 100 éves évfordulójára készülve Nagy Gedeon lelkész-esperes szolgálata idején határozta el a presbitérium, hogy épüljön a templomhoz igazán méltó új torony. *A torony alapjától újból építetett és cink lemezzel fedetett be 1894-ben.* A magasba törő karcsú tornyot most már egybeépítették a templom hajóval.

1914-ben, Baranyay Károly lelkészsége alatt jelentős javítási és átalakítási munkákat végeztek a templomon: nagyobb ablakokat helyeznek be, a tetőt palával fedik, új padokat készíttetnek, a falakat kívül-belül vakolják, az utcai részen vaskerítést és kaput állítottak. 1914. szeptember 13-án felszentelési ünnepséget tartottak. Baranyay megszerezte a harangozó lakást, a parókiát tataroztatta, 1941-ben 7 800 pengőből új orgonát állíttatott.

1956-ban, Lévy Pál idejében is renoválták a templomot, de a munka nem bizonyult tartósnak. 20 évvel később gondos renoválást végeztek alaptól a torony párkányáig.

1965-ben a századfordulókori épített orgonát megjavíttatták és elektromos működtetésűre korszerűsítették.

Harangok

„Van torony kőből, a Templomhoz ragasztva, melyben vagyon két harang. Nagyobbik felső kerületén ez olvastatik nyomtatási betűkkel: *Goss Mich. Antoni Zechenter in Ofen Anno 1751 Michel Horvát.*

A kisebbik felirata: *1774 Ad maiorem...trimitális Dei Gloriam Ecclesia H. C. edicta D. Jenőiensis proprio...fieri curávit sub Paroch. Michel Kováts*” (A D. Jenői Ref. Ekk. vagyonbéli állapotáról – 1815)

Nagy Zoltán úgy véli, hogy a gyülekezet korábbi, régi harangjait az 1686-ban lefolytatott templomperután át kellett adniuk a katolikusoknak.

1879-ben három új harangot szentelt fel a gyülekezet, ebből kettőt 1879. szeptember 29-én, Nagy Gedeon negyedszázados jubileumára.

A Tordech-rendszer szerint felszerelt vasállványon függött a 3 darab harang, melyek közül a nagyobbik 703 forintba került, 394 kg súlyú ilyen felírással: *Isten dicsőségére öntették a Diósjenői ev. ref. egyház hívei önkéntes adakozásból 1879 anno. Öntötték és felszerelték Tordech József és utódai Thury János és Kosta Imre Budapesten.* Az I. világháború alatt a nagyharangot rekvirálták. A középső 398 bécsi forintba került, 217 kg súlyú, a fenti fel és körülírással. Ezt a II. világháború idején vitték el. A legkisebbik 221 bécsi frt-ba került, 124 kg súlyú, az előbbi felírással. Szintén a II. világháború vitte el.

1921. május 1-jén felszentelte az eklézsia új 523 kg-os harangját. Felirata: *Isten dicsőségére öntették a diósjenői ref. egyház buzgó tagjai önkéntes adományokból, Szlezák László harangöntő által Budapesten 1921.*

Az 1943. október 30-án kelt püspöki körlevél: *Az egyház harangjait az állam birtokba veszi háborús célokra. A diósjenői három harangból kettőt jelöltek ki átvételre. A püspök úr közbejárt, hogy a legnagyobb harang maradjon meg. A másik kettőt elvitték.*

Az elvitt harangokat a gyülekezet három év múlva pótolta. Mivel a háborút követő inflációs időben a pénznek nem volt vásárlóértéke, a hívek tűzifát adakoztak, melynek ellenértékéért megöntették új harangjaikat. Azóta emlegetik, hogy a diósjenői templom tornyában faharangok szólnak.

A középső harang felirata:

*Elvittek halált osztani!
Visszatértem!
És hirdetem az élet győzelmét
A halál felett*

*A diósjenői ref. hívek áldozatkészségéből 1946. Egyedül Istené a dicsőség! Öntötte 1946
Budapest Szlezák László aranykoszorús harangöntő mester.*

A kisebbik új harang felirata:

*Diósjenői ref. hívek áldozatkészségéből az Úr 1946. évében. Te benned bízunk eleitől fogva,
Uram! Öntötte 1946 Budapest Szlezák László aranykoszorús harangöntő mester*

A 20. század két nagy világégése 4 harangjától fosztotta meg az istenfélő, szorgalmas jenői gyülekezetet!

Lelkipásztorok a 18. század végétől

Dienes Sámuel 1792–1813

Diénes Sámuel, ki jött Pilismarótról 1792. esztendőben és itt halt meg 1813 október 23-án, 55 éves korában.

Kazinczi János pilismaróti prédikátor szerint: „tudományáról és jó erkölcséről ismeretes lelkész“ volt. Az 1799. május 28-29-én Mezőszentgyörgyön tartott egyházkerületi gyűlésen mint a palánki egyházmegye asszesszora volt jelen. Felesége Szoboszlai Éva. Haláláig végezte munkáját a gyülekezetben, 1813 őszén szólította magához az Úr. Sírkövének felirata:

*Itt
nyugszik az Úrban
Tiszteletes Diénes Sámuel
Úr teste.
Mehalt életének
LVI. esztendejében
1813.*

Bökényi Gábor 1814–1828

Bökényi Gábor jött ide Verőtzéről 1814-ik esztendőben, ki itt halt meg 1828 Mart. 25 napján. A halotti anyakönyvi bejegyzés: 1828 Mart. 25. T. T. Bökényi Gábor Úr, helybeli Ekklésia Hiv. Lelki Pásztor, 52 esztendő, szélütés.

Az 1815. december 26-án felvett vizitációs jegyzőkönyvből életútjára is fény derül:

Biográfiája a Tiszt. Úrnak így vagyon: Nemes Bökényi Gábor született Komárom vármegyében, Ekelbe 1775-be. Az alsóbb klassziszokat és Philozofia kezdetét tanulta Losonci Ref. Gimnáziumban. Onnan doktori tanulmányok tanulására Pestre ment, ahol az Univerzitasba tanult egy esztendeig. Környülállásai megváltozván, a költség nem léte miatt, kénytelenítettett elkezdett kurzusát félbe

hagyni és Sáros Patakon a Theológia tanulására adni magát. Itt minekutána Esztendeig Jurátus és Görög Litteraturának lett volna Tanulója, Jánosiba, Nemes Gömör Vármegye Oskola Mestere lett és három esztendeig viselte. És meglévén tapasztalás kedvéért évet töltött a Jénai Univerzításba. Vissza jövén Magyar Hazába, Nagymaroson mintegy nyolc hónapig adminisztrátor volt. Azután Verőtzn valóságos prédikátornak vitetvén 1808 esztendőben, ott lakott öt esztendeig. Onnan pedig ezelőtt két esztendő után a Diós Jenői Ref. Ekklesiába vitetett és most is ott vagyon.

Sírkövét máig őrzik Diósjenőn.

Csik Péter káplán, helyettes lelkész, az eklézsia régi krónikása 1828–1830

Csik Péter mint káplán, 1829 Mart. hótól mint 'interimális Prédikátor' ki innen ment káplánnak a Barsi Traktusba, Mohiba.

Pázmádon született (Győr m.) 1800-ban. Pozsonyban és Pápán tanult, nevelősködött Bécsben és Bánátban. S közben a bécsi egyetemet is látogatta. 1831-ben a balatonfüredi püspöki gyűlésben szentelték fel a lelkipásztori hivatalra, mint a mohi eklézsia prédikátorát.

Nagy Mihály 1830–1864 (életútjáról az esperes-portrékban!)

Nagy Gedeon 1864–1907 (életútjáról az esperes-portrékban!)

Baranyay Károly 1909–1943

Zsigárdon (Pozsony m.) született 1872. június 3-án földműves szülők gyermekeként. Középiskoláit az érsekújvári római katolikus algimnáziumban és a pozsonyi ágostai hitvallás szerint evangélizált liceumban végezte. Teológiát Pápán hallgatott.

Tanulmányai végeztével Diósjenőn lett segédlelkész és okleveles II. tanító. 1896-ban kezdte a lelkipásztori munkát, Nagy Gedeon esperes mellett. 1899-ben feleségül vette főnöke lányát, Herminát. Apósa házasságukat rosszallta, állítólag azt is kijelentette, hogy amíg ő esperes lesz, veje nem kap parókiát. Felesége gyermekszülés közben meghalt. Apósa ellenkezése ellenére 1905-ben a kisoroszi gyülekezet lelkipásztorának választja. Innen tér vissza Diósjenőre rendes lelkésznek 1909-ben, s itt munkálkodott 1943. május 31-ig. Második felesége Kristóf Julianna, akivel 1905. május havában kötött házasságot. Ebből a házasságból 4 gyermeke született: Károly, Lenke, Pál és Gyula.

Károly teológiát végzett Pápán, de tanulmányai befejezésére elméje megzavarodott és meghalt.

Baranyay Károly határozott, sokszor erőszakosan szigorú jellemű ember volt. Szellemi képessége szerint prédikációira hétfőtől szombatig készült, és azt a parókia kertjének méhesében hangosan mondogatta. Tanulása közben hangja messze elhallatszott, és a kertekben dolgozó legények is megtanulták, majd vasárnap a templomban félhangosan előre mondták a karban. A templom teljes felújításával és egy modern iskola felépítésével maradandó érdemet szerzett a gyülekezetben.

Lévay Pál 1944–1959

Baranyay tiszteletes után másfél évig nem volt a gyülekezetnek választott lelkipásztor, mivel két lelkész közül nem tudtak választani. A helyettes lelkézi szolgálatot Kenéz Ferenc látta el.

A gyülekezet életére jellemző volt az időnként fellobbanó összeférhetetlenség, amely miatt csak hosszas huzavona után tudták megválasztani új lelkipásztorukat. A sok ellentét, pereskedés nyomot hagyott az egyház életében.

Az új lelkipásztor, Dersenyei Lévay Pál Sándor 1908. július 27-én Balassagyarmaton született. Apja, Lévay Sándor a Nógrád vármegyei Mária Valéria kórház gondnoka volt, édesanyja Felsőkubinyi Meskó Irén.

Középiskoláit, az alsó 4 osztályt Balassagyarmaton a Magyar Királyi Balassa Bálint Főgimnáziumban végezte, a felső 4 osztályt az aszódi Petőfi Sándor Evangélikus Reálgimnáziumban, ahol 1928. évi június hó 14-én szerzett érettségi bizonyítványt.

1928 szeptemberében iratkozott be a debreceni Tisza István Tudományegyetem református hittudományi karára, ahol az első két évet elvégezte, s alapvizsgát is ott tett 1931. évi október 13-án.

Az 1930-31-ik tanévre beiratkozott ugyan a debreceni hittudományi karon, de az ötödik félévét nem igazolták, mert a kötelező kiegészítő görög érettségit csak később tette le. 1931-ben elbocsátó levelet kért a debreceni kollégium lelkészképző intézetének igazgatóságától azzal a céllal, hogy megkezdett tanulmányai hátralevő két esztendejét a dunántúli egyházkerület pápai teológiáján végezze el. Felvétel iránti kérelmét az ott folyó lelkész-tanítóképzésre való tekintettel nem teljesítették. Hazakerült a szülői házhoz, s 1932-33-ban Kovács Sebestény József perőcsényi lelkipásztor mellett mint kiegészítő működött, s állandó szószéki szolgálatot végezett. Az 1933-34. évben felvételét kérte a losonci református teológiai szemináriumba, s a harmadévet el is végezte. Az ott kapott tájékoztatás szerint a losonci végzettséget Magyarországon nem ismerték volna el, mint magyar állampolgár lelkészi szolgálatot pedig csak Magyarországon végezhetett volna, így kénytelen volt a 4. évet 1933-1934-ben Kolozsváron befejezni, amelynek oklevelét idehaza is elfogadták. 1935. évi december hó 17-én kapta meg első lelkészképesítő oklevelét.

1936 januárjában Medgyasszay Vince dunántúli püspök felvette kerülete segédlelkési státusába, s exmittáltatván 1936. január 21-től rendelkezési állományba Balassagyarmatra rendelte. 1936-1937-ben mint segédlelkész szolgált Nagy István esperes mellett a szokolyai református gyülekezetben.

1937-1938-ban ismét Balassagyarmaton tartózkodott rendelkezési állományban. 1938-ban Újpesten, majd Hatvanban ideiglenes segédlelkész. 1938 és 1940 között újólá Balassagyarmaton rendelkezési állományban volt. 1940. október 1-jétől Salgótarjánban mint vallásoktató segédlelkész működött.

Második lelkészképesítő vizsgáját Pápán 1938. szeptember 8-án tette le. 1942. december 8-án nősült Salgótarjánban. Felesége Koppány Anzelma Zsófia. A salgótarjáni református templomban esküdtek. Diósjenői szolgálatát 1944 szeptemberében kezdte.

Népszerű, hangos beszédű szónoklelkész volt. Meggyőző beszédével – hívei szerint – alkalmasabb lett volna az ügyvédi pályára. Házassága gyermektelen volt, ami életét gyakorta hozta kiegyensúlyozatlan helyzetbe. Az egyházmegye lelkészi főjegyzője volt. Gyülekezetét a legnehezebb történelmi időben is jól egybefogta, volt gyülekezeti ellenfeleit megnyerte a templom, az egyház számára. Vasárnaponként népes gyűlésben hirdette az Igét, melyben a hűség elődök jó munkájának magvetése érett be akkorra a dús gyümölcsökben.

51 éves korában váratlan hirtelenséggel szívbénulásban halt meg. 1959. május 23-án temette Diósjenőn Enyedy Andor ny. püspök és Deme László esperes.

Nagy Zoltán 1959–1980

1914. szeptember 13-án Komáromban született, itt végezte alap- és középfokú tanulmányait is. Teológiai képesítést Losoncon és Pápán szerzett, s 1950-ben szentelték fel Budapesten.

Beosztott lelkész 1938–1942 között Ekelén, Csallóközarányoson, Padány-Bögellőn, Vámosladányban, Nagyeden. 1942–1945 között Budapesten a Reformátusok Lapja című egyházi lap országos szervező titkára.

1945 után Tany-Komáromszentpéterben, Nagykesziben lelkészkedett 1947-ig. Ekkor mint magyar állampolgárt Csehszlovákiából Magyarországra telepítették. 1947–1951 között Isaszegen, 1951–1959 között Hévízgyörk gyülekezetében rendes lelkész.

1959-ben Diósjenő hívta meg lelkipásztorának, ahol nyugdíjazásáig, 1980. okt. 31-ig teljesített szolgálatot. Az Északpesti Református Egyházmegyében lelkészi tanácsbíró és 21 éven át számvevői tisztséget töltötte be.

1957: az Országos Béketanács arany jelvényével tüntették ki.

1942-ben házasságra lépett Kiss Mária tanítónővel, két gyermekük született. 1980-ban nyugalomba vonult és hozzákezdett egyháztörténeti, egyházsociológiai tanulmányainak megírásához. Nyugdíjasként Diósjenőn a református gyülekezet lakást, otthont biztosított számukra.

A gyülekezet 19-20. századbeli életéből

A 19. század elejéről származó egyházlátogatási jegyzőkönyvek jelentéseiből – melyek a közgyűlésen ismertetésre kerültek – kiderül, hogy a prédikátoroknak a konvencióban rögzített juttatásaikért esetenként harcolniuk kellett, a nekik okozott kárért csak a traktus segítségével kaptak kárpótlást.

Az egyházlátogatásról szóló 1809. évi beszámoló szerint az eklézsiában a tisztelt prédikátornak már elegendő tűzifája van; a pince pedig most is ígéletben van, mely szerint jövő tavasszal meg fog építtetni.

Az 1812. évi vizitációs jelentés szerint a belső személyek még mindig érzik a nagy fogyatkozást és kárt, a trágyázás elmulasztása miatt. Végeztetett, hogy az eklézsiák tartsák kötelességüknek a prédikátorok és mesterek földjeinek trágyázását, azért ez az egyház is ezt a kötelességét szorosan megtartsa, minden esztendőben gyakorolja, különben ennek elmulasztásából következő károk kipótlására kötelezteni fog. Mivel az oskolamester itt évenként, házanként a tanítványaival kántáltatni szokott, végeztetett, hogy ezt többé ne merészelje cselekedni, mivel ez a Felsőségtől is megtiltatott.

A diósjenői eklézsia küldöttei – kik 1813. október 29-én megfosztattak boldog emlékű prédikátoruktól, Dienes Sámuelről, s ott káplánkodó Szalay Józsefnek is szándékában áll onnan elmenni – kéri, alázatosan esedeznek az Igazgatói Szent Szék előtt, hogy őket teljes árvaságba ne hagyják. A következő évben tiszteletes Bökényi Gábor verőcei prédikátor rendeltetett hozzájuk.

Az 1814. évi esperesi vizitációs jelentésből: Diósjenőn a kihirdetés ellenére a katolikusok ünnepi istentiszteletét a reformátusok lármával megzavarták. Az eklézsia nem mutatta be számadását, sem elnem hozta a traktus gyűlésre.

Négy évvel később az új prédikátor, Bökényi Gábor úr panaszkodott a vizitátoroknak, hogy kender- és káposztaföldjén közönséges szekérutat csináltak a hallgatók; rendeltetett, hogy a vágást javítsák ki, és útjokat másfelé vegyék. Két évvel később az eklézsia előljárói az őszi vizitációkor megígérték, hogy a tiszteletes prédikátor úr tűzifáját biztosítják, de ennek, mint korábban, most sem tettek eleget.

A Névtár 1820-ból Diós Jenőt Tereskével említi. Nem fiókegyház, mivel egy korábbi traktus jegyzőkönyv szerint: *A tereskei filialis eklézsia írásba adta, mit szokott fizetni a diósjenői prédikátornak és oskolamesternek.* Lelkipásztora Bökényi Gábor, tanító Sztregovai János; lélekszám 850. A gyülekezet gyarapodik: 1850-ben már 1200 a lélekszáma, míg a tanulóké 130. Ekkor Nagy Mihály egyházmegyei jegyző a lelkipásztor, s a tanító ideiglenesen Ménkö János. A himlő elleni oltást a felcser többszöri ígérete ellenére itt sem végezte el.

Bejelentették az 1826. évi vizitációkor, hogy a szerűn végzett nyomtatáskor az uraság hajdúja vallásukat káromolta. A traktus végzése: az előljárók azokat, akik hallották a káromlást, hallgassák meg, és az uradalmi ispán elé vigyék az ügyet.

Lukáts Mihály proszenior 1828-ban előadta, hogy a diósjenői eklézsia prédikátorától, Bökényi Gábortól halál által megfosztatott. Azon munkálkodik, hogy az üresedés káplánnal mielőbb betöltsék. Püspök úr segítségét is kérte, hogy a kápláni hivatalból küldjenek kandidátust, de nincsen. Püspök úr végül Csik Pétert küldte, akit ajánlóleveleivel együtt bemutatott. A tiszteletes férfi a prédikatori hivatal folytatására kibocsáthatónak elismertetett. Püspök úr engedelmével az exmissziót megelőző cenzúra, s maga az exmisszió ezen traktus kisebbik gyűlésén teljesíthető a sürgető körülményekre való tekintettel. Cenzoroknak Steller János és Kovács Benjámint urak kéretnek fel. Csik Péter úr megvizsgálata közmegeledéssel történt, a prédikatori hivatal minden ágának folytatására kibocsáttatott, felesküdt. Diósjenőre káplánnak kineveztetett, s az eklézsia jelen lévő követeinek figyelmébe ajánlatott.

Kérdésbe jött, hogy néhai Bökényi Gábor úr felesége mennyi ideig és mennyire részesülhet a prédikatori

fizetésben. Ezen tárgyban végeztetett: az egyházkerület 1827. évi végzése szerint a prédikátori hivatalban kimúlt prédikátorok özvegyei egész évi konvenciót húzzanak – oly kötelességgel, hogy az özvegyek az interimális prédikátort vagy káplánt oly módon fizessék, ahogy azt az illető traktus intézi.

Ezért az özvegy a prédikátori hivatal folytatására járó egy esztendei jövedelmének kezéhez való vételére meghagyatott. A földek művelésében az özvegy és a káplán egyezzenek meg.

Az 1830. februári közgyűlésen kihallgatták Diósjenő jegyzőjét, Fabi Mihályt, aki a nép kívánsága szerint az ideiglenes prédikátor feleségének a templomi papnéi székéből való kitiltását terjesztette elő. A traktus végzése: Isten Szent házát nem szabad marakodás tárgyává tenni.

1835-ben a diósjenői prédikátor és rektor a fajuttatás régi formáját /taxa fizetés nélkül/ kéri az uraságtól. 8 év múlva az egyezés meg is született az úriszéken a hercegi uradalom és az eklézsia között a faizás ügyében!

1845. év augusztus 4. napján az egyházmegye közgyűlését Diósjenőn tartotta. Esperesválasztást tartottak, mely eredménytelenül zárult:

Esperesi szavazatok felovastattak: a szavazatok szétszlottak, a legőbb szavazatot nyertek Nagy Mihály jenői, Szalay József verőcei és Nagy József losonci lelkipásztor urak. Ezek közül újabb szavazás rendeztetik, s a Losoncon tartandó köv. gyűlésen kerülnek a beadott szavazatok felbontásra. Az egyházi elnöki szék üres lévén, az egyházmegyei rendes jegyzőt, Nagy Mihály diósjenői lelkészt helyettes esperesnek megbízták.

Az 1851. évi Névtár néhány fontos adatot közöl az eklézsia múltjából: *Diós Jenő anyagyülekezet régi egyház, melyben a vallásgyakorlat folyamatosan fennállt. 1699. év óta jelenig 13 lelkészt tud felmutatni. Lelkész Nagy Mihály, tanító Hegedűs János. Lelkek száma a fiókegyházakkal 1200, iskolás fiú 79, leány 53, összesen 132.*

Az 1865. évi Névtár a népességmozgalomra vonatkozó adatokkal is szolgál. Az 1092 lelket számláló anyaegyház lelkésze ekkor már Nagy Gedeon. Születések száma 42, elhunytak 39, házasságot kötött 11 pár. Oroszy Pál tanító úr keze alá 152 iskolás jár. A '60-as, '70-es években a születések száma felülmúlja a temetésekét, mígnem 1874-75-ben – minden bizonnyal a kolerajárvány miatt – némi hanyatlás következik be. A 19. században a gyülekezet legmagasabb lélekszámát az 1878-as Névtár rögzíti: 1293, s ezzel az egyházmegye legnépesebb eklézsiája.

1880-ban lelkész Nagy Gedeon, a gyülekezet 1282 tagot számlál; 44 születést, 54 halálesetet, 15 egybekelést anyakönyveztek, s 19 ifjú tett konfirmandusi fogadalmat. Oroszy Pál tanító úrnak 135 mindennapi iskolába járó nebulója akad, míg az ismétlőbe 57, felsőbb tanintézetbe 2 fiatal jár.

1885-ben Diósjenő eklézsia fiókegyházaként feltűnik Nógrád vármegye székhelye, Balassagyarmat, majd 1901-1902-ben is 190 lélekkel. 1903-tól 1905-ig a szórványok között szerepel növekvő hívővel, ismét fiók 1906-ban (216) és 1909-ben (245).

Salgótarján 1902-ben szerepel először 258 lélekkel az anyaegyház fiókjaként, szórvány 1903 és 1905 között, ismét fiókegyház 1906-ban 232 gyülekezeti taggal.

Hosszú ideig, 1886 és 1899 között Jenő fiókja a nógrádi és balassagyarmati járás mintegy 260 lélekkel. 1900-tól a szórványok között szerepel a terület némileg alacsonyabb létszámmal (240-255). 1910 és 1928 között megjelenik a szórványban a traktus néhány régi eklézsiája: Rétság (1910), Nógrád (1926), Nagyoroszi (1926), Nőtincs (1928).

1900-ban a polgári népesség száma 1835, ebből ev. református 1160, róm. katolikus 630, ág. evangélikus 29, izraelita 41 lélek. Az anyaegyház lelkésze Nagy Gida; született 20 fiú és 5 leány, valamennyit megkeresztelték; elhunyt 24 férfi és 17 nő; tiszta házasságot kötött 10 pár, valamennyien református lelkész előtt; konfirmált 21 ifjú. Oroszy Pál tanítónak és Baranyay Károly segédlelkész-tanítónak 129 mindennapi

és 32 ismétlő iskolába járó tanítványa van. Az eklézsia bevétele 920 ft, kiadása 931 ft 1909. március 12-én Baranyay Károly elfoglalta diósjenői helyét.

Az 1910. évi Névtár adatai szerint az előző évben Diósjenőn 2245 a lakosság száma, közülük 1272 református. Az anyakönyvi bejegyzések szerint 32 kereszteleés, 37 temetés történt, házasságot kötött 9 pár, 26 konfirmandus tett fogadalmat. Lelkész Baranyay Károly, gondnokok ifj. Csurja Márton, Cs. Csurja Márton. Zarka Zoltán és Kiss Nándor tanítók keze alá a 154 iskolakötelesből 148 jár, az ismétlőbe pedig további 61 tanuló.

Az első világháborút követően kiadott Névtárak adatai szerint a település lakossága és a reformátusok száma is némi csökkenést mutat. 1928-ban a polgári népesség 2245 fős számából 1265 református. Lelkész továbbra is Baranyay Károly, gondnok Szabó Hornos András, a presbiterek száma 20. A gyülekezetben belmissziói egyesület működik. Az anyakönyvekbe 29 születést és 27 halálesetet jegyeztek be. Tóth István igazgató-tanítónak és Varga Mária tanítónőnek 105 mindennapi iskolába járó és 53 ismétlős tanítványa van.

A drégelypalánki református egyházmegye 1925. évi július 14-én Diósjenőn a református templomban tartotta közgyűlését. A közgyűlés ünnepélyességét emelte az a körülmény, hogy a főpásztor, dr. Antal Géza püspök is részt vett rajta, dr. Pongrácz József pápai teológiai tanár és Győry Elemér püspöki titkár kíséretében. Köszöntő beszédében Baranyay Károly úgy említi a drégelypalánki egyházmegyét, mint a dunántúli egyházkerület legkisebb gyermekét. Püspök úr rövid válaszában Trianont is említi: a szerződés által elszakított testvéreink és elrablott hazai területeink visszanyerésének eljövend a várva-várt ideje, csak higgyünk, bízzunk és reméljünk!

Az 1928-as belmissziói jelentés szerint Diósjenőn az iskolában tartott karácsonyfa ünnepélyen a gyermekek cukrot és tanszereket, a szegényebbek ruhaneműeket is kaptak. A következő év telén helyiség hiánya, a tanító állandó betegeskedése, majd az igazgató-tanító halála miatt nem tartottak vallásos estélyt.

Az 1932. évi esperesi jelentés szerint sérelem érte a protestáns egyházakat: a Romhányban felavatott Rákóczi- emlékmű avatásán – melyen részt vett a miniszterelnök is – csak katolikus misét celebráltak 1932. október 9-én.

1945. évi belmissziói tevékenység: vasárnapi iskola nem volt, gyermekisten-tiszteletet hármat tartottak. Ifjak és lányok között a munka szünetelt. Konfirmációi oktatást a háború megszakította, s csak május elsején kezdődött újra. Bibliakör nem volt.

Diósjenő prédikátorai

Mezei János (N. Z. 1625–1660)	1650
Marosi András (N. Z. 1660–1680; †Diósjenő) 1669–1674	
Marosi József (N. Z. 1680–1700; †Diósjenő) 1688 körül	
Földvári János (N. Z. 1700–1708; †Diósjenő) ? (1688 után)	
Béli István (N. Z. 1708 – 1710; †Diósjenő)	? – 1709
Dési István (N. Z.)	1710–1712 (DREL hiányz.)
Mányoki János	1712–†1728 (esperes: 1712–1728)
Miskolci Szíjártó János (N. Z. –)	1722 - ?
Pásztói/Pásztohai István (N. Z.)	1728–1747 (Pándra került, 1747)
Borsovai Horváth Mihály (N. Z.)	1747–1760 (1753: aláírás, RL E/6)
Kovács Mihály	1760–1775 (Peröcsénybe táv.)
Kármán János	1775–†1792 (síremléke megvan)

Dienes Sámuel	1792–†1813	(Marótról ér.; síremlék)
Bökényi Gábor	1814–†1828	(Verőcéről ér.; síremlék)
Nagy Mihály (N. Z. †Dj.1868. szept. 3.)	1830–1864	(esperes:1855–1863)
Nagy Gedeon/Gida	1864–†1907	(esperes: 1885–1907)
Baranyay Károly	1909–1943	(máj. 31-vel nyug.)
Lévay Pál Pápa)	1944–†1959	(felsz. 1946. nov. 6.)
Nagy Zoltán	1959–1980	
Hörömpő Gergely (†Kisvác, 2007.okt. 14.)	1981–2007	
Gottfried Richárd	2007-től	

Káplánok, segéd- és helyettes lelkészek

Sallai István (N. Z. 5 hónap) 1731 v. 1747; Szabó József (?) 1813; Szalay József 1813–1814 (Nagymarosra került); Csik Péter 1828–1830; Nagy Gedeon 1854–1864; Oroszy Jenő 1885; Nagy István s. l. és tan. 1892–1894; Páli/Pályi Lajos papoló káplán és s. tan. 1894–1895; Baranyay Károly 1896–1904; Bende Gyula 1907; Györgydeák Dániel h. l. 1906–1907; Kóczán Mór h. l. 1907–1909; Kovács Sebestény Józsefh. l. 1909; dr. Kenéz Ferenc s. l., h. l. 1943–1944; Kövy Árpád kiseg. l. 1946; Gottfriedné Madai Éva beosztott l. 2011-től.

Református iskola Diósjenőn

Krónikásunk szerint Diósjenőn az első református iskola a 16. század második felében épülhetett meg (!). Ez egy kis szoba lehetett, ahol néhány gyerekkel foglalkoztak.

Egy 18. századból fennmaradt gyülekezeti leltár ezt írja: *Van tanuló szoba, mellette a parókia, melyben kályha van és egy nagy szekrény a könyvek számára.*

Az iskolára vonatkozó első hiteles gyülekezettörténeti feljegyzést 1747-ből találjuk. A prédikátor díjlevele mellett az Oskola Mesterét is olvashatjuk. Ez azt bizonyítja, hogy a gyülekezet állandó mestert tartott.

1763: *Ugyanezen esztendőben építettett újra az iskola fundamentoma.* Vagyis Kovács Mihály lelképásztor idejében újjáépítik a régi iskolát. A tiszteletes elpanaszolta, hogy a jezsuita atyák királyi engedéllyel gyakran megvizsgálták a gyülekezetet, az abban folyó munkát is, az iskolai munkát is.

Az iskolai munkával a felsőbb egyházi hatóságok is foglalkoztak. Kármán József esperes rendeletben adta, hogy a gyülekezetek a prédikátor mellett kötelesek iskola mestert is tartani. A gyülekezet létszáma ez időtájt 650 fő lehetett.

Kaposi Dávid 1747–1763-ban még hivatalban volt.

Ekklesiának mostani Oskola Mestere Kaposi Dávid 1763. 1850-ben jegyezte ki Nagy Mihály egy régi protokollumból Kaposi Dávid díjlevelét:

“A nt. Tractus öreg Protocollum 19-ik lapján ez olvasható: *Ekklesiának mostani oskola Mestere Kaposi Dávid, rendszerint való fizetése ez:*

1. Késpénz Rt. 30.
2. Búzabeli fizetés szemül kila 25.
3. Őszi vetés 3 kila.
4. Tavasz szintén ennyi és ezeket behordják.

5. Székbeli hus 30 font.
6. Faggyu 15 font.
7. Só 30 font.
8. Vaj itce 1.
9. Méz itce 1.
10. Egy ölö ártány, egy nyári szekér széna, coqig 2 kerülő Temetéskor éneklésért díj.
11. Gyermek ususáért 1 véka zab.
12. Fa elegendő.

1824-ből a traktus közgyűlésének megállapítása és célkitűzése: *A drégelypalánki egyházmegyében az oskolába járó gyermekeknek itt a legnagyobb a létszáma, külföldi születésűek is akadnak köztük; egy tanító nem elegendő nevelésükre. Rendeltetett: az eklézsia keressen olyan eszközöket, mellyel előmenetületek javítja.*

Majd a következő évben: *A fiú és leány tanulók száma másfélszáz, egy tanító nem látszik elegendőnek nevelésekre. Az eklézsia találjon módot arra, hogy télen egy tanítót is foglalkoztassanak. (Úgy értendő, hogy a rektoron kívül.)*

Sztregovai János 1810–1838

1815 karácsonyán a traktus esperese vizitációt tartott a gyülekezetben. Az akkor felvett jegyzőkönyv értékelést ad az iskola tanítójáról, munkájáról, életútjáról.

Losonczon született, ahol tanulmányait végezte és 1800-ban Esztergom megyében N. Sápon Iskola Mester lett. Egy évig udvari tanító, majd hat éven át Losonczon ref. kántor. 1810-től Diósjenőn iskola mester. Áldott békesség virágozván az Ekléziában – mely akkor 841 lelket számolt és az egyházmegye legnépesebb gyülekezete. Az iskola is, a tanítványokkal a legtellyesebb. Minden Triviális iskolák között mind Tudományukban, mind az írásban a legdicséretesebb Speciment adtak. Mindenik gyerek egyformán ír, melyből megtetszett, hogy az Iskola Mester maga aptálya nekik a tollat. Sokaknak közüllök az Írásuk más Oskolabelieknek Exempláruul szolgálhat.

Szolgálati ideje alatt új iskola és tanítói lakás épült. 1830-ban a patak partján levő régi iskolát lebontották (mintegy 70 évig használták; vizenyős területen állt, falait a patak áztatta). Köveiből tavasszal lerakták az új iskola fundamentomát, és még abban az évben megépült az új iskola. Helye: a parókia melletti vásárolt telken épült a tanítói lakással együtt. Sajnos ez is vizenyős terület volt. 30 évig küszködtek használatával. Egy nógrádi mester rakta a falakat, kívánság szerint magasra. A bort szerető mester a munkáját ellenőrző presbitereket is itatgatta. Géczy János gondnok italosan mondogatta: *Vigyázzunk, az iskola fala ne legyen magasabb a templom falánál!* 4 év múlva már nedvesek lettek falai. Drégely Mihály egyháztag saját házat ajánlotta fel iskola céljára. Pedig 4 évvel korábban is megmondta: *Az új iskola soha nem lesz jó iskola.* Akkor sem hallgattak rá, most sem fogadták el ajánlatát.

Nagy Mihály lelkész és Sztregovai János tanító idejében megépült oskola ügyével néhány év elteltével a közgyűlés ismét foglalkozik: egészségtelen a rektor és az oskola háza; az oskola telki ügy a vármegyéhez van feladva; az oskola tanítói lakhely posványos helyen van, kiigazítása szükséges.

A rektor úrra más szempontból is rossz esztendőket következtek. Az eklézsia prédikátora és előljárói 1837-ben panaszt tettek ellene, mivel egyik tanítványa betörte a másik fejét, a rektor pedig szitkok és verések közepette előbbivel lenyalatta a vért; később emiatt betegségbe esett, a szülék nem akarják gyermekeiket oskolába járatni.

Pedig korábban is akadt néhány zavaros ügye: 1813-ban egyszer már hivataláról letéttetett, de esdeklése miatt kegyelmet nyert; 1830-ban azzal botránkozta meg a lakosokat, hogy az árvíz által elseprett óla helyett az oskolába hajította ki-be sertéseit, s közben ezt ordibálta: *Hu be, kurátor! Kuss be, presbiterek!*

Az 1836. évi közgyűlésre 24 aláírással érkezett panaszos levél, melyben csavargónak, részegesnek, korhely tanítónak, kurvásnak, tolvajnak, káromlónak és makacsnak tituláltatott. Reverzálist kapott, de ezt követte az újabb gondatlanság: betörték a gyerekek egymás fejét, s bűnössel felitatta a vért. Az úriszék a vadul nevelt gyermekek ügyét magáévá tette, és vallásunk gyalázatára perzekútor hadnagyot küldött az iskolába, aki az oskola vadjait véresre vesszőzte. A jenői gyülekezet 1837. május 18-án kelt a gyűléshez küldött levelében Sztregovai Jánostól való megszabadítást kérte. Diósjenői hites jegyző, Marton Mihály minden józanabb lakosoktól – igaznak vallatik –, s amiért a járásbéli szolgabíró úr Sztregovai Jánost az akasztófára emlékeztette. A bűnös is könyörgő levelet írt a Papi Székre, abbéli vallomása szerint, hogy ő kegyelem útján, mint igen bűnös, megigazulást nem várhatja. A Közgyűlés Sztregovai János, mint megtérhetetlen bűnöst, osztálytanító hivatalától 1838-ban örökre kizárta.

A következő évben ő maga fordul a közgyűléshez: ...olvastatott öreg Sztregovai János volt diósjenői oskola rektor alkalmaztatást kérő levele; ha az esedező teljes javulása tanúlevelekkel bizonyosul, adandó nyílás alkalmával ajánlatsék a gyülekezeteknek. A traktus az új jenői tanítót, Koszta Dánielt megvizsgálta és alkalmasnak találta, így hivatalában megerősítette.

Koszta Dániel 1838–1848

Úgy tűnik, az új mester sem váltotta be a hozzáfűzött reményeket. Alig 5 éves jenői ténykedése után a közgyűlés így rendelkezett:

Előkéretett a diósjenői oskola mesternek, Koszta Dánielnek önmegjobbításáról adott térítvénye, melyből kitűnt, hogy egy olyan zavart fogalmú, tudatlan, emellett lelkipásztort írásban gyalázó mint ő, semmiképp másfélszáz vagy több oskolás gyermeknek sikeres tanítója, s a gyülekezeti béke főntartója, nem lehet. Végeztetett, hogy Koszta Dániel hivatalos eljárása és ekölcsi magaviseleti mibenlétének megvizsgálására vegyes küldöttség megy Diósjenőre.

Szerzőnk ehhez hozzáfűzi, hogy élete nagyon zavaros volt, ami kihatott munkájára is. Igen rossz házasetet élt, felesége kikapós volt. Emiatt közte és a gyülekezet között sok huzavona majd ellentét alakult ki. A bajok orvoslására a traktust kérték fel. Az 1848. április 15-én megtartott presbitériumi gyűlés jegyzőkönyvéből: *Kinyilatkoztatott Iskola Tanító, Koszta Dániel Úr által az egész Presbitérium előtt, hogy hazájába vissza kíván menni, s hivataláról köszönettel lemond. Gondoskodjék az Előljároság más tanítóról. Határozat: Ezen lemondást a Presbitérium minden tagjától örömmel elfogadtatott.* Távozása után egy évig a gyülekezet lelkipásztora látta el az iskolai munkát.

Hegedűs János 1851–1853

Az 1826. december 25-én Simontornyán született. Gyöngön gimnáziumi, Pápán akadémiai tanulmányokat végző, majd megszakító tanító 1851-ben került Jenőre rektornak, ahol 2 évet töltött. Utána káplán, polgárdi segédpap, majd 1854-ben felszentelt lelkész.

Oroszy Pál 1854–1904 (N. Z. 1849-től!)

Dudar községben született 1832. december 14-én, ahol édesapja református lelkipásztor. Pápán tanult. A pápai kollégium akkori diákjai közül többen jelentkeztek Kossuth seregébe. Ő is beállt katonának. Diáktársa volt Nagy Gidának, akkori diósjenői lelkipásztor fiának, aki szintén önkéntes volt. Mindketten ott voltak a világosi fegyverletételnél. Nagy Gida visszament Pápára tanulmányai folytatására, Oroszy Pál Diósjenőre jött. Állítólag menekült, mert mint 48-as honvédet üldözték. *Nagyapa bujdosó honvédként ment Diósjenőre.* (Oroszy Ibolya levele, 1980)

Jenőn feleségül veszi Nagy Fánikát, a lelkész-esperes leányát; öt gyermekük született.

A kántortanító 50 évig végezte munkáját az iskolában és a gyülekezetben!

Az iskolaépítés és -bővítés, felújítás ellenére 1908-ban az egyházmegyei jelentésben a következő megállapítások szerepelnek: az anyaegyházban 2 rendes tanító működik; a tantermek túlszűfoltak, a

felszereltség hiányos; a tanítók hivatásuknak megfelelnek; a tananyag el lett végezve; vezérkönyvek, tankönyvek, naplók megvannak; mindkét iskola osztályzata jeles.

Baranyay Károly lelkészsége idején: megszerezte illetve megvetette a második tanítói lakást; a tanítólakást tataroztatta; 1928-ban a patak partján 2 tt-es iskolát épített, melynek termei egybenyithatók.

Zarka Zoltán 1905–1926 (tevékenységéről: Református lelkész- és tanítósorsok a kömmün alatt)

II. tanítók

Kiss Nándor 1909–1911. Pilismarótról érkezett 1909-ben. Több időt töltött a pincékben, mint az iskolában. Italos állapotában istentisztelet alatt az orgonába vizelt. A fegyelmi vizsgálatot nem várta meg, állásáról lemondott, ismeretlen helyre távozott.

Vargha Mária 1911–1930. Két évtized alatt nemzedékeket tanított meg az írás-olvasás tudományára, erkölcsi magatartásra, emberséges viselkedésre. 1923-ban ment férjhez Harsányi Józsefhez, akinek tanítói oklevele volt, de nem tanított. 3 gyermekük született. Férje 2 alkalommal pályázott a kántortanítói állásra, de nem őt választották. 1930-ban lemondott állásáról, és Szeghalomra költöztek.

Harsányi József 1919–1930. Többször vállalt kiségitő szolgálatot. 1926-ban és 1929-ben is pályázott a kántortanítói állásra, sikertelenül.

Tóth István 1926–1929

1877. okt. 2-án született a Komárom megyei Csúz községben. Édesapja debreceni református lelképásztor és oskolatanító. Négy gyermekét a debreceni majd a pápai iskolában taníttatta, valamennyien tanítók lettek.

1900-ban Kisorosziba került kántortanítónak, itt kötött házasságot Néder Rózával 1907. máj. 29-én. Házasságukból született Lajos és Ida nevű gyermekeik szintén pedagógusok lettek. 1912-ben Verőcére költöztek, ahol a gyülekezet kántortanítóvá választotta. Az I. világháborúban hadifogságba került. 5 évig hadifogoly, ahonnan súlyos vesebajjal került haza.

A jenői gyülekezet az akkor már fegyelmi eljárás alatt levő tanítójával szívesen megcserélte volna, de a verőceiek a cserét nem fogadták el. A Zarka-per befejezése után megválasztotta kántortanítójának a gyülekezet, amit elfogadott.

Diósjenőn nehéz örökséget vett át elődjétől. Nyugodt magatartása, hűséges munkája gyümölcseként a gyülekezet megbékélt, s kölcsönös bizalom épült ki a gyülekezet és tanítója között.

Súlyos betegsége miatt mindössze 3 éven át tudta itt munkáját ellátni. Fél évszázad után hamvait családja Verőcére vitette.

Kuti Géza 1930–1947

A diósjenői református iskola utolsó kántortanítója, jó hangú – egyhangúlag választották. Az előző évben megépült új iskolában kezdhette meg működését. Ügyes forgolódásával nagyban segítette a gyülekezetet, hogy kölcsönét visszafizethesse. Idejövételével egyidőben elvette feleségül Soós Róza másodtanítót, aki Curgóról érkezett. Mindketten 1947-ig tanítottak itt, házasságukból két leány született, akik Jenőn nőttek fel. A fiatal, jól képzett, szép hangú és agilis tanító szolgálata gazdagította a község életét. A r. kat. kántortanítóval együttműködve dolgoztak a község kulturális és anyagi fellendítéséért.

Dalárda, népművelő színdarabok betanítása, előadása; a népszokások ápolása, néprajzi gyűjtés. Az egyházi iskolák államosítása után az ált. isk. igazgatója lett, majd a szomszédos Verőcére került igazgatónak. Mint nyugdíjas, ott halt meg 1981-ben.

Az egyházvizsgálati és egyházmegyei jegyzőkönyvekből

1941-ben 2 tanerős az iskola; tanköteles: 108, ismétlő 51; jár: 106. A tanév a legtöbb helyen a törvényes időben kezdődött, záródott. Kivételt Diósjenő képez, ahol a tanító katonai szolgálatról október 25-én érkezve haza, kezdte meg működését. De az ő megérkezéséig sem szünetelt a tanítás, mert nevezett

iskolatanító felesége mindkét iskolával eredményesen foglalkozott.

1942-ben 2 tanerős iskola; iskolaköteles: 138, ismétlő 24, jár: 135 tanköteles. Diósjenő önbuzgalomból, bár erre rendelet nem kötelezte, megnyitotta a VII. osztályt.

1943-ban 3 tanerős iskola; ref. tanköteles 157; jár: 156. Diósjenőn harmadik tanítói állás szerveztetett, s erre Baranyai Gyuláné sz. Boda Ilona tanítónőt alkalmazták.

1944-ben 3 tanerős iskola; tanköteles 140, jár: 137. Kenéz Ferenc 1944-ben a gyülekezet h. lelkésze, aki a katonai szolgálatot teljesítő kántortanítót is helyettesítette.

1947-ben az általános iskola felállított: Nógrádverőcén, Pilismaróton és Szokolyán, nem állított fel Diósjenőn, Dömösön és Peröcsényben. Kérem az utóbbi egyházakat utasítani, hogy iskoláikat, ha másként nem lehet, kooperációval általános iskolává szervezzék át.

Rektorok, tanítók

Horváth Mihály lelkész és tan. 1740–1750; Kaposi Dávid kántortanító 1747–1763; Cserei Mihály 1759; Ambrus István 1776–1793; Sztregovai János 1810–1838 (Losoncról ér.); Koszta Dániel 1838–1848 (lemond); Ménkö János ideigl. tan. 1850, 1855; Hegedűs János 1851–1853; Oroszy Pál 1854–1904; Boncz József s. tan. 1886; Szabó Zsigmond s. tan. 1887; Gecse Teréz s. tan. 1889–1890; Csoknyai Lenke s. tan. 1891; Nagy István s. tan. 1892–1893; Páli Lajos s. tan. 1894–1895; Baranyai Károly s. tan. 1896–1904; Szabó Géza kis. tan.; Balogh János kis. tan. 2 év; Zarka Zoltán 1905–1926; Varga Béla II. tan. 1906–1907; Szőnyi Sándor II. tan. 1908–1909; Kiss Nándor/János II. tan. 1909–1911; Vargha Mária /Harsányi Józsefné/ II. tan. 1911–1930; Tóth István ig.-tan. 1926–†1929 (Verőcéről ér.); Harsányi József h. tan. 1919–1930; Deák Ilona ideigl. tan. 1930–1931; Kuti Géza ig.-tan. 1930–1948; Soós Róza /Kuti Gézáné/ II. tan. 1930–1948; Győri Elek kis. tan. 1935–1936; Csete Elek kis. tan. 1936–1937; Baranyai Gyuláné Boda Ilona III. tan. 1942–1944; Kenéz Ferenc kis. tan. 1944;

Források, forrásközlések, feldolgozások:

A Drégelypalánki Református Egyházmegye közgyűlésének jegyzőkönyvei 1815–1947, Pápa http://library.hungaricana.hu/hu/collection/reformatus_gyujtemeny_jkv_egyhazmegyek/

A Dunántúli Református Egyházkerület névtárai (1833-1928); digitalizálva:

<http://library.arcanum.hu/hu/collection/reformatus-jkv/>

Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Levéltára (Ráday Levéltár, RL), Budapest

- RL E/2 igazgatási iratok 1750–1831
- RL E/6 esperesi levelezés
- RL E/6 1. doboz Drégelypalánki Egyházmegye. Egyházlátogatási jegyzőkönyvek 1853–1880; Egyházlátogatási és közgyűlési jegyzőkönyvek 1876–1889; Egyházlátogatási jegyzőkönyvek 1885–1907; 1901–1944 /ténylegesen: 1941–1944/; 1945–1950.

Köblös József–Kránit Zsolt (szerk.): A Dunántúli Református Egyházkerület prédikátorai és rektorai I. 1526–1760. A Pápai Református Gyűjtemények Kiadványai. Forrásközlések 10. Pápa, 2009. 759 p. + képek

DREL adattára lelkészek 1760–1848. (pdf)

DREL adattára tanítók 1760–1848. (pdf)

Kránitz Zsolt (szerk.): „A késő idők emlékezetében éljenek...” A Dunántúli Református Egyházkerület lelkészi anyakönyvei 1823–1952. A Pápai Református Gyűjtemények Kiadványai. Jubileumi kötetek 1. Pápa, 2012. 380 p.

Kránitz Zsolt (szerk.): „A késő idők emlékezetében éljenek...” A Dunántúli Református Egyházkerület lelkészi önéletrajzai (1943) A Pápai Református Gyűjtemények Kiadványai. Forrásközlések 13. Jubileumi kötetek 2. Pápa, 2013. 1216 p.

Esze Tamás: A Drégelypalánki egyházmegye történetének vitás kérdései. Egyháztörténet, 1944. 234-259 p.

Nagy Zoltán: Gyökerek – Diósjenő község múltjának egy darabja. Dósjenői Helytörténet 1. Diósjenő, 1993. 99 p.

S. Varga Katalin: Vitetnek ítélőszékre ... Az 1674-es gályarabper jegyzőkönyve. Pozsony, 2002. 342 p.

Thury Etele: A Dunántúli Református Egyházkerület története I-II. k. Csallóközi Kiskönyvtár. Sorozatszerkesztő: Koncsol László. Pozsony, 1998. 601 p. és 436 p.

Végh József: Diósjenő – Hívogató szülőfalumba... Nógrád megye települései 5. Diósjenői Helytörténet 3. Horpács, 1994. 60 p.

Végh József (szerk.): Diósjenő – Helyismereti tankönyv. Horpács, 1996. 118 p.

Írásunk a Nemzeti Kulturális Alap által 2014–15-ben biztosított *Alkotói támogatás a Fejezetek a Drégelypalánki Református Egyházmegye történetéből 1617–1952 című könyv megírásához felhasználásával készült.*

Diósjenő református temploma

A parókia

Úrvacsoravétel 2012 húsvéthétfőjén

A kő szószék

Az úrasztala és a Mózes-szék

A templom orgonája

A déli bejárat

A templomépítő Kármán János síremléke

Dienes Sámuel sírköve

Tiszteletes tudós Bökényi Gábor emlékköve 1828-ból

Nagy Gedeon esperes-lelkész obeliszkje

Lévay Pál tiszteletes nyugóhelye

A szabadságharcban résztvevő diósjenőiek emlékezete

Kossuth Lajos emlékének ápolása

Az Ipolybalogi Koronaünnep katolikus szentmiséjén

CSÁKY KÁROLY

Feleségem sírjánál — unokánkkal

Mama,
itt vagyunk
sírodnál
Zoltánkával,
a kicsi fiúval,
második unokánkkal.

Biztosan látod
és hallod,
hogy siet hozzád,
mit mond neked.

Orgonát hozott
aprócska kezében,
téged szólított
kereszted tövében.

Érzi,
ott rejtekezel
a sírjelben,
benne vagy
a porladó test felett
nőtt
minden virágban:
a rózsában, szekfűben,
dáliában, rozsmaringban.

Tekints rá,
hogy örül
neked,
mert ez
már csak így lehet rendjén.

Most könnyei helyett
vizet hozunk sírkertedre,
sejtve,
hogy jelen vagy
lent és fent is
egyaránt,
s az élet él
mindig
s mindenütt
valahogy.

2013. IV. 19.

A lenyugvó Nap a Börzsöny fölött, Ipolybalognál

PETROZSÉNYI NAGY PÁL

ELÉGTÉTEL

Az asszony főzött, Bódog újságot olvasott. Átböngészvén a falióra meredt: fél tizenkettő. Tizenkettőkor ebéd, utána alvás, tévé, vacsora. Nagyjából ennyiből állt a napi program. Sétálni, szomszédolni nemszeretett. Pedig nyugdíjas létére ugyancsak ráért. Kedvére barkácsolhatott volna, esetleg kertészkedik, malacokat nevel. Ehelyett inkább a nappaliban csücsült, nézte a tévét, és nosztalgizált, Régente bizony nem ért rá unatkozni. Előbb a tanulás, majd a munka miatt, bár az átlagnál sohasem vitte messzebbre.

– Rá se ránts! – vigasztalta „barátja”, a jólfésült Győző. – Katonák nélkül a tábornok se sokat ér.

Bódog arcára könnyű felhő röppent. Már az általános iskolában is együtt nyomták a padot, ugyanabba a lányba szerettek bele, és egy sportterembe jártak edzeni is. Csakhogy a leány Győzőt választotta. Győző volt a bajnok, az iskola s a karateklub példaképe, aki mellett Bódog egyre hátrább szorult. A fiú csak nyelt, nyelt, mosolyba gyűrve tehetetlen dühét. Aztán az élet szétfújta őket. Győző egyetemre, ő egy autószerelő műhelybe került. De a szívében ott maradt a tüske, és az azóta is szúrja, adósnak érzi magát, amiért sosem sikerült revánsot vennie. Elsősorban Győzőn, hiszen többnyire miatta futott holtvágányra. Megölte a hitét s talán a jövőjét is, még mielőtt kinőtt volna a bajuszuk.

– Éhes vagyok. Kész az ebéd, Irmus?

– Azonnal, drágám, már a tésztát sütöm.

Az öregember az ablakhoz lépett. Odakint bágyadtan hunyorgott az októberi nap. A szemközti sarkon ösztövért utcai zenész hegedült. Bódog elmélázva nézte, nézegette, majd gondolt egyet, és kisirült az ajtón.

– Gyere, tatus, meghívlak egy slukkra.

– Engem?

– Jössz, vagy nem jössz? Hoztam egy vendéget – dörmögte oda gömbölyded párjának. – Éhes vagy, maestro?

Az utcai hegedűs igent intett. Öreg volt ő is, elnyűtt és vékony, mint a magyarok pénztárcája.

– Akkor csüccs le, ma pulykát eszel. Szereted a pulykát?

– Igen.

– Hogy hívnak?

– Király Albert hegedűművész vagyok – felelte tétován.

– Te, művész? Ilyen lapátkezekkel? – göcögött Bódog. – Hát erre én is iszom – baktatott a bárszekrényhez.

– Tehát hogy hívnak?

– Király Albert...

– Jól van, elhiszem. Hanem akkor mit keresel az utcán? – kacsintott a feleségére. – A koncertterem a sarkon túl van, tata.

– Kérem, ne haragudjék rá! – mentegette az asszony. – Azért jó ember az uram, csak vicces egy picit.

– Proszit! – komorult el Bódog. – Ahogy látom, csíped a piát. Tudod, mit? Hozok még egy üveggel.

Kajánul kiment, s egy fiaskó rummal tért vissza. A másik kezében pulykacombot lóbált.

– Mit szólsz ehhez a cubákhoz? Szép ropogós, most vettem ki épp a grillsütőből. Allez, happ!

A hegedűs mohón nyúlt utána. Hanem az öreg fürgébb volt nála, villámgyorsan elkapta, és az utcai hegedűs arcába röhögött.

– Kéne, mi? Csakhogy ezért meg kell szolgálnom. Kapd el négykézláb, akkor mindkettőt neked adom.

A férfi megdermedt, de uralkodott magán. Mit ér a rebellió, ha az ember szegény? Egy szavára kirúgják, és még szomjasabb lesz utána. Márpedig ő iszik, innia kell, hogy még sokáig gyönyörködjek ebben a szép világban.

– Ügyes kutyus! Egész jól csinálod. Ugatni nem tudsz? Kérlek, vakkants egyet nekünk!

– Te nem vagy normális! – csapta össze kezeit a háziasszony. – Keljen fel, uram, és vigye azt a rumot!
– Dehogyan vigye! Mit képzelsz? Pénzben van az, Irmus. Ha nem kaffogsz, mehetsz, de üres kézzel, komám – gesztikulált az ura. – Különben is móka, kis hecc az egész, ha már úgymond olyan „vicces” ember vagyok... Nos? Ugatsz, vagy inkább elárulod, hogy a francba hívnak – kanyarodott vissza makacsul előbbi kérdéséhez.

– Ugyan, Emil, hát nem mindegy az neked? Hívják, ahogy hívják, miért alázod meg szegényt?

– Mert...

Elhallgatott.

– ... hazudik – válaszolta végül –, és én utálok, ha palira vesznek. Másodszor, úgy tűnik, mintha már láttam volna valahol – révedt maga elé. – Ez a hang, természet... Kísértetiesen emlékeztet egy régi „barátomra”.

A hegedűs zavartan pislogott. Te jó ég, ez mindent kitalál. Sejtje, hogy iszik, potyára mondott álnevet. Netalán, ki tudja, valahonnan tényleg ismerik is egymást – mérte végig a zömök, kurta nyakú nyugdíjast.

– Virágh Győző vagyok – kászálódott talpra; térdé fájt, szegény és düh mardosta, ám a kilátásba helyezett jutalom mindent méltóságot kioltott belőle.

– Na ugye! Miért nem ezzel kezdted? Tessék a rum!

Mohón esett az itlank. Hiába na, a nyugdíjat tejjel, kenyérral, nem piára adják. Nyugaton még hagyján, ha nem csurrant, csöppent, de amióta repatriált, egyre sűrűbben kullog a placra. Mert a szegény ember itt is, ott is szegény, csak elvtárs helyett most úrnak hívják.

– Csuda slukkod van! – álmélkodott Bódog. – Vagy a művészek mind így nyakalnak?

– Lehet, én... kőműves vagyok, vagyis voltam, amikor...

– Hagyd, ne strapáid magad! Ami érdekelt, megtudtam, a többi elengedem. Azaz várj csak! Azt mondtad, Virágh? – lépett közelebb a repatriált magyarhoz, s egy rántással lekapta Virágh szemüvegét. – Tehát jól sejtettem! – szisszent föl keserű diadallal. – Isten hozott, bajnok! Mi az, amit bámulsz úgy? – kotort elő egy elsárgult csoportképet. – Mit gondolsz, ki az a paszuly-karó ott a jobb sarokban?

– A jelek szerint...

– Te vagy. És mellette?

– Bódog Emil – villant össze a tekintetük.

– Hát ti ismeritek egymást? – nézett nagyot az ősz hajú asszony.

– Valamikor osztálytársak voltunk – vont vállat ingerülten Bódog. – De nem láttam már vagy harminc éve. Legfeljebb messziről, amíg egy napon végképp nyomát vesztettem.

– Eddig hol volt? Csak nem külföldön? – érdeklődött Bódog felesége.

– De, Ausztriában – bólintott fáradtan Virágh. – Áttelepültem, aztán vissza, merthogy ott sem fonják ám a kerítést kolbászból.

– A felesége?

– Meghalt.

– Család?

– Nincs.

Bódog szívébe szánalom suhant. Hát erre az emberre, erre a kopott, magányos éhenkórászra irigykedett ő mostanig?

– De legalább diplomát szereztél, vele címet, tudást, mialatt én az autók alatt hasaltam – keményedett meg a hangja.

Csak nem fog elzékenyülni néhány kurta szótól! Ki mit keres, megtalál. És most az ő feladata az, hogy megadja azt a bizonyos kegyelemdőfűt. Merthogy megadja, arra megesküszik. Még hozzá itt és most, ezzel olyan elégtételt kap, amilyenre harminc éve vár, de a sors mindaddig megtagadott tőle valamiért.

– Diplomát? – rezzentette föl az egykori bajnok. – Aligha! Nem jártam én egyetemre fél évnél többet. A rendszer, ne félj, gondoskodott erről. Egyébként mindegy – legyintett fásultan. – Rendszer ide, rendszer oda, a föld mindig ugyanúgy forog.

– Azt hiszed? – Azt tapasztaltam.

– Na és Gizi? Tudod, az a szeplős a III. C-ből. Két évig udvaroltam neki, mégis kikezdtél vele. Bármibe fogtunk, te vitted a prímet, én voltam a „Rücskös”, te a snájdig fiú, akiért az összes csaj összepisilte magát.

De nem csak snájdig, bajnok is voltál, hogy még a sportban se jussak lélegzethez, így fojtottál meg lassan, fokozatosan, ezért lettem nulla, örökös közlegény, belőled meg tábornok anélkül, hogy egyszer is a tyúkszemedre lépjek.

– Ne búsulj, most sikerült, úgyhogy kvittek vagyunk – fészengett a levitézlett tábornok. – Köszönöm a rumot és a... leckét.

– Ohó, ilyen olcsón azért nem úszod meg – szorította a kezét ökölbe Bódog. – A java még hátra van, ajánlom, koncentrálj.

– Emil! Szűzanyám, ez csakugyan megbuggyant! – ugrott közéjük Bódogné.

– Állj félre! Jó? Talán sétálj egyet, addig én is elrendezem, ami ránk és csakis ránk tartozik – vetkőzött ingujjra harciasan az öreg.

Hanem a másik ügyet sem vetett rá, hóna alá dugta a hegedűt, és az ajtóhoz battyogott. Bódog a nyomába, aztán úgy rúgta tarkón, hogy az utca művésze a kilincsnek esett.

– Azt mondtam, koncentrálj! Koncentrálj, és harcolj, te tücsök.

– Minek?

– Hát ezért! – vágta gyomorszájon, amitől a hegedűs rögtön hétrét görnyedt. – Ha óhajtod, kaphatsz repetát is.

Virágh arcából kifutott a vér, aztán lassan kihúzta magát.

– Paranoiás hülye! De hát te akartad...

Az ingaóra ekkor ütötte el a kettőt. Beverték a tükröt, ripityára tört néhány váza. A „Rücskös” lihegett, ellenfele hörgött anélkül, hogy egyikük is engedett volna.

– Ezt köszönd a Gizinek.

– Te meg a pulykádnek.

– Jaj, a szívem! – kapott hirtelen Bódog a melléhez. – Irmus, a cseppeket! Gyorsan! Gyorsan, mert meghalok!

Az asszony rémülten kacsázott a fiókhöz.

– Nincs. Semmit sem találok. Szűzanyám, épp a tegnap fogyott el az utolsó.

– Hát akkor mit bámulsz? Lódulj már a patikába gyógyszerért!

Mikor visszatért, már mindkét öreg pityókosan hortyogott. Egymás vállán mint két jó barát.

Jákotpusztai életkép

ÁDÁM TAMÁS

Deres kilincs

Anyám könyvéből

Nem őrzi már senki a csendet.
Nyugdíjba mentek kertetből
a vacogó madárijesztők.

Összehúzódnak a jégen ütött
sebek. Aszifából hasított
sílécsek sem kellenek már.

Halottak napján zománc pattog
fogamról, fűzorbács szárad
repedezett vázában.

Kíméletlenül könyörögnék, de
szám deres kilincshez ragad.

Jákotpusztai életkép

NÉMETH PÉTER MIKOLA

„KÉTELKEDŐ VAGYOK, AMINT ITT ÜLÖK...”

Ezredvégi beszélgetés Dániel Kornél festőművésszel

A TÉL UTOLSÓ NAPJÁN

- *Minthogyha egy vesztesre álló focicsapat
mérkőzése volna az életünk;*

- *A művészet által megérteni a világot,
és törekedni valami „lehetetlenül szépre”:*

- *ebben az esetben, a valódi szépet, egyúttal igaznak is gondolom;
Istent reménylő embernek hiszem magam;*

- *„Egy kis gyertya voltam,
de sok másikat meggyújtottam, anélkül,
hogy tűzvészt okoztam volna.”*

- *Nem reménytelen a humanizmus eszméje,
mert maga az Istenkép fejlődik arrafelé és általa;*

*...a reménytelenségben is reménykedem
az utánam következőkben;*

Németh Péter Mikola

A mai „Vigyázat, humanisták!” vendége Dániel Kornél festőművész. Személyéről röviden és dióhéjban annyit tudhatunk meg a Váci Szalon 1992. évi katalógusából, hogy 1923-ban született Nagyváradon. Hat éves korában szülei Magyarországra, Budapestre költöztek, s itt járt iskolába. Erdély visszacsatolásakor (1940) ismét Nagyváradra költözött. A háború utolsó évében (1945) behívták katonának, fogságba esett, ahonnan haza szökött, Nagyváradra.

- Otthont kellett változtatnod többször is kedves Kornél. Az életednek ez egy különös időszak lehetett, hiszen nem mindenkivel történik meg az az abszurd esemény, hogy nem saját, szabad elhatározására, de mégis hazát kell csereberélnie, úgy, hogy ő maga ugyanott maradt, ahol legelőször megláthatta a napvilágot, abban a kultúrkörben, amelybe beleszületett. Pontosabban láthatatlan kezek úgy húzták meg a feje fölött, egyik napról a másikra az országhatárokat, úgy változott meg körülötte a szülőháza, az ország, az otthon, hogy ő maga, mit sem tehetett a történekről, tiltakoznia se állt módjában.

Hogyan, milyen lélekkel élted meg, ezt az erőszakos történelmi változást, átalakítást, ott és akkor? S mit gondolsz róla most?

Dániel Kornél

Kis emberke, úgy értem nagyon kicsi voltam akkor, amikor először változott a haza körülöttem. Arra azonban jól emlékszem, amikor szüleim boldogan üdvözölték Magyarországot. Én akkoriban, mit sem tudtam az egésztől. Csak a „kalandot” éreztem, meg hallottam is talán, hogy nem teljesen veszélytelen, ami körülöttünk történik. Nem volt útlevelünk, s így tiltott útvonalon jöttünk át Magyarországra. Különkülön érkeztünk. A gyerekeket egyenként hozták át a határon. Hárman voltunk akkor.

-Hárman voltatok testvérek?

-Igen.

-Bátyáid, húgaid voltak?

-Egy nővérem és egy öcsém volt. Számtévesztéssel, < szarkasztikusan mosolyog > majdnem kettő.

Anővérem még él, Kanadában. Az öcsém 1945-ben meghalt, akkor, amikor hazakeveredtem, megszöktem a fogságból. Én még osztrák területen kerültem fogságba, orosz fogságba. De sikerült, egyenruhában, a csodával határos módon, felszöknöm Budapestre.

- *Téged a román hadsereg sorozott?*

- Másodszor igen, amikor hazamentem, Nagyváradra. Amikor hat éves korban a családdal együtt átszöktünk, és aztán, amikor újra visszamentünk, akkor nem volt hadsereg. Az öcsémet a háború alatt, bizonyos okok miatt, bűjtatni kellett, Nagyváradon. Mikor a város felszabadult, Gyula nagyon örült neki. Ahogy a fogságból megszökött, ő, ott maradt a városban. És én is, oda igyekeztem hozzá, Nagyváradra, mert szülőföldemnek éreztem a kezdetektől. Hazaérve, két hétig lehettünk együtt. A család többi tagjáról nem tudtunk semmit. Akkor, egyik nap megbeszéltünk egy randit az öcsémmel, bent a városban. És délután kitört egy hatalmas vihar. Én szerettem mindig a villámlást, a mennydörgést. De akkor nem is tudom...? Csak arra emlékszem, hogy lefeküdtem a padlóra, hason fekvé széttártam a karjaimat, és az égiháborúban észre se vettem, hogy késő este lett. Az öcsém meg nincs sehol! Húsz éves sem volt akkor. Mit gondolhattam? Hogy társaságba keveredtem. Éjfél felé csöngették. Egy rendőr lépett be az ajtón... Ezt nehezen fogom megállni...! << *Hangja elcsuklik. Szeme könnybe lábad.*>> Kérdezi, hogy én ki vagyok? Bemutatkoztam. S erre bejelenti: *velem kell jönnie, mert azonosítania kell a hullát!* Mit...!? Kit...!? Mint később megtudtam, a hatalmas vihar alatt az öcsém bemenekült a nagyvárad Fekete Sas Palota árkádjai alá. Egy hatalmas mennydörgés, villámlás hatására azonban megijedt, s kiugrott védő helyéről. Ez okozta a tragédiáját. Abban a pillanatban a fejére esett az oromról lezuhanó hatalmas szobor. Szétronsolta... Ilyenkor mindig megjelenik előttem a szemle (...) és, ahogy szétzúzott koponyájából kilátszik az agyvelő, a szeme is szét volt teljesen roncsolva.

Ez azért olyan rettentően kegyetlen, mert, amikor el akartak vinni román katonának, akkor megszöktem Romániából, átszöktem a határon, s elindultam Salzburg felé. Azért arra, mert édesanyámékkal való levelezésünkben megszületett a kész elhatározás, hogy Amerikába megyünk. De anyám nem volt hajlandó elindulni addig, amíg a *Gyuszt* nem látja. Azt hazudtuk

neki, hogy Bukarestben van és jól él. Anyámat ez láthatóan megnyugtatta. De, amikor arról kezdett el aggódalmasan beszélni, hogy biztosan nagyon sokat dolgozik az ő kislánya, és hogy tönkreteszi a szemét a sok munkával, akkor előttem látomászerűen, mindig megjelent az a végzetesen megváltoztathatatlan kép: a szétzúzott koponyáról. És tudtam, hogy hallgatni kell. Hülyeség volt, ma már belátom. És persze akkor, nem mentünk ki Amerikába, visszatértünk Magyarországra.

- *Szembesülni a történetekkel. Ehhez, emberfölötti bátorságra, nagyon nagy lelki erőre volt szükség. Mégis, azt, hogy itt maradtál, később sem tartottad téves döntésnek?*

- Nem, ilyesmin én soha nem gondolkoztam. Így utólag valóban eszembe jut, hogy sorsszerűen így kellett történnie, a pályaválasztásom miatt, és minden más miatt, hogy itt maradtam. De visszatérve eredeti gondolatomhoz. Az öcsém is festőnek indult. Ő fiatalabb volt, mint én, és már, akkor neve volt. Elmondanék valamit: << *de ezt vágjátok ki, majd ha meghaltam lehet...*>> mikor másnap jöttem a városon keresztül és a rikkancsok, azt kiabálták, hogy a tegnap esti villámlás, vihar áldozata lett (...) Gyula, a húsz éves festőművész! Ma is emlékszem, a tarkómon érzem, két nő jött mögöttem, ez már a háború után, '46-ban volt, s az egyik megszólalt: *hál' istennek egy zsidóval kevesebb.*

- *A családban édesanyád, édesapád, mindketten zsidó származású és vallású emberek voltak?*

- Édesanyám református volt. És hát szerelmes lett valakibe, aki „véletlenül” zsidónak született. Erről, ma sem lehet nagyon beszélni, hiszen az ellenszenv, él most is.

Habár, gyerekeim tudják, mert elmeséltem nekik, sőt, végeredményben...!

- *... nincs miért szégyenkezniük. Ez lelkiismeretbeli kérdés, a te, s most már az ő lelkiismeretüké is. Az a „baleset – lét”, az, az erkölcsi „botrány”, ami a XX. század szégyene volt és maradt, azóta sem tehető meg nem történtté. Arról beszéltél az imént, hogy Gyula öcséd arcának torzója, azóta is megjelenik a szemed előtt. Az ő arca, az akkori idők kitörölhetetlen látletele az idegrendszeredben. Az ilyen „látomások” természetellenességükkel is természetesek lehetnek, hiszen a művészi szenzibilitás jelei ezek, a mély és látomásos belső képek látásáról. A festőnek képzetem szerint úgy működik az idegrendszere, mintha az egy „mennyei porszívó” lenne. Mármint abban az értelemben,*

hogy minden képbeli élményt képes összegyűjteni, válogatás nélkül, hogy azután meg egy-egy műbe átörökítse, megfesse, absztrahálja, montázsolya, mixelje stb. Az életre szóló kérdés, ellenben mégiscsak az, hogy egy olyan történelmi tapasztalatokkal élő ember, mint amilyené mindezek után te magad lettél, vajon hisz-e, vagy hihet-e még egy humánusabb világ eljövételében? Egyáltalán képes – e még hinni a világ humanizálhatóságában?

- Nézd, ha nem hinném, ha nem hittem volna, és ha nem lett volna az életemnek vezérfonala a világ humanizálhatósága, akkor sok mindent nem tudtam volna megvalósítani. Hiszen azt, hogy van egy Zebegény, s hogy ott lett egy Képzőművészeti Szabadiskola,¹ azt nem a véletlen teremtette. Vagy, hogy volt idő, amikor úgy éreztem, hogy kötelességeim vannak, gyorsan segíteni kell az emberiségen. És hogyha csak festek, az évezredekbe telhet, míg hat, de talán a közvetlen beszéd, a közvetlen kapcsolat és a fiatalok művészetekhez történő elvezetése, az korábban hozza meg a gyümölcsét, mint a festészet. A művészet által megérteni a világot, és törekedni valami „lehetetlenül szépre”. Ebben az esetben, a valódi szépet, egyúttal igaznak is gondolom. Így talán idejében célba lehetett juttatni az elképzeléseimet.

- Igen. Miközben a szépről vallott ideák állandóan változtak. S ma már ki tudja, hogy ott és akkor, épp melyik volt érezhetően az igazi. Szép az, ami érdek nélkül tetszik. Ez a közismert Kant féle megfogalmazás. De lehet, hogy épp akkor Simone Weil szépről alkotott misztikus megfogalmazása számított hihetőbbnek: „A szépség visszafénylő rendje valaminek, ami már realizálhatatlan és túl van a renden. Zene. Hangok rendje, ami a csendet utánozza”.

- Ez már túl keleti, talán szanszkrit megfogalmazás. Ez a Nirvána elmélethez áll közel.

- A legmagasabb boldogság, a teljes megnyugvás állapota, amire a lélek törekszik?

Az is benne bujkál valamiképp. Ezt a megfogalmazást, egy a keresztségbe megtért zsidó misztikus, európai nő lélek szülte. És, érzésem szerint, máig érvényes szintézise a szépről vallottaknak.

- Keleti. A zsidó vallású ember, jellemzően vallja, hogy ne készíts magadnak faragott képet. Láttál már zsinagógában szobrot vagy képet? Ott nem láthattál, mert nincsen! Ott csak motívumok, jelek, jelzések vannak, mert ahogy én tudom, az ótestamentumi időkben volt egy bizonyos korszak, amikor még Jehova nevét sem volt szabad kiejteni. Olyan Egy - Istennek számított, aki hiábavalón nem lehetett beszédtema. Azt hiszem Thomas Mann volt az, aki gyönyörűen megfogalmazta ezt a tiltást, a József és testvérei című regényében, amikor az előzményekről ír, amikor elkezd a mélységes mély múltnak kútját kutatni.

- Arra a részre gondolsz, amikor a testvérek a kútba dobják Józsefet? Az valóban drámai és ugyanakkor gyönyörűen megfogalmazott jelképes helyzet.

- Amikor Józsefet bedobták testvérei a kútba, akkor sem, azzal a szándékkal tették, hogy megöljék. Hiszen volt, aki visszament, s megnézte, hogy mi történik vele. Büntetésnek szánták a testvérek cselekedetüket. A zsidó istennek, Jehovának a büntetés, tudtommal természetes cselekedete volt. Engem reformátusként neveltek, és úgy tudom, hogy a keresztyén és a keresztény vallás, ugyanúgy ismeri ezt az isteni büntetés. A bűn és bűnhődést. Én szeretném azt hinni, hogy az, a jól ismert teológiai állítás, hogy ti. az Isten saját arcmására teremtette a világot és az embert, ennek a tanításnak az értelmét meg lehetne fordítani, és akkor talán közelebb kerülünk az abszolút igazsághoz. Öszintén mondom, én hajlandó vagyok azt állítani, hogy ez fordítva történt. Az ember formálta a képzeletbeli Istent a saját képmására. Olyanra, amilyen ő maga. Olykor rettegett gonosz, vadállat, bosszúálló, máskor meg jóságos és szelíd. És azután meg néha lassan jelentkezik benne a megbocsátó, a megértően isteni. Az alapkérdés tehát valóban az marad, amit még a kinti, folyosói beszélgetésünkben feltettél nekem. Van – e reményünk a világ humanizálására? Nem reménytelen a humanizmus eszméje, mert maga az Istenkép fejlődik arrafelé és általa. Én merek valami olyasmit remélni, hogy vágyódunk mindnyájan az istenire, arra, hogy legyen, hogy megteremtsük. Az ember maga fogja megteremteni annak lehetőségét, hogy a humanizmus világszerte

¹ Dániel Kornél a zebegényi Szőnyi István Emlékmúzeum igazgatójaként 1968 – ban szervezi meg első alkalommal a Szőnyi István Nyári Képzőművészeti Szabadiskolát, amely, azóta is működik.

uralkodóvá váljon. És abban a pillanatban, már az Isten is megszületik. Nézz körül a világban, s nézd meg azt a sok - sok mindent, amiben hisznek az emberek. És mégis, hogyan lehet az, hogy hitük ellenére az istenfélők olykor kibékíthetetlenül utálják egymást, és hogy ölni is képesek az ő mindenható Istenük nevében. Minthogyha egy vesztésre álló focicsapat mérközése volna az életük. Túl profán volt ez a hasonlat. De végeredményben ide tartozik ez is, ehhez a nehéz kérdéskörhöz.

- *Mindaz, amit eddig elmondtál, arra kényszerít, hogy tapintatlanul megkérdezzem, te istenfélő embernek vallod magad? Vagy egyszerűen csak istenkeresőnek...?*

- Istent reménylő embernek hiszem magam. Így pontos. S azt remélem, hogy egyszer valóban megteremthetjük majd az „Egy igaz Istent”. Mert az ember fogja megteremteni, ha egyszer méltó lesz rá, hogy tökéletességében, teljességében felismerje megváltóját. Én nagyon remélem, hogy egyszer valóban méltóak leszünk, erre az ember fölötti felismerésre.

- *Református vagy, akkor talán a század eleji „Pece - parti Párizsban”, Nagyváradon élő kálomista Ady Endre gondolatai nem állnak tőled olyan távol, s összegezhetik is valamiképp az eddig elmondottakat. „Isten van valamiképp / Minden gondolatnak alján.” filozófiai mélységű megállapítása például. De még inkább az Álom: az Isten című versének az általad elmondottakra, bennem most felvillanó néhány sora:*

*Batyum: a legsúlyosabb Nincsen,
Utam: a nagy Nihil, a Semmi,
A sorsom: menni, menni, menni
S az álmom: az Isten.
Nem bírom már harcom vitézül,
Megtelek Isten – szerelemmel:
Szeret kibékülni az ember,
Mikor halni készül.*

- Igen. Annak ellenére, hogy nem érzem Adyt admirábilisnak. Különösebben nem vagyok a csodálója. Erőteljes, szép versei vannak. De nem vagyok nagy Petőfi rajongó sem. Az én lelkemhez szólóan ott van József Attila, ott van Radnóti Miklós. Emberek, költők, akik nem ismerték a gyűlöletet. Én úgy érzem, hogy az a valóságos humanizmus, amikor mindenféle gyűlöletet képesek vagyunk gyökerestől kiirtani magunkból, tisztán az igazság szeretetét tartva meg lelkünk mélyén, mint legfőbb irányítót. Valójában, túl kevés dologról lehet azt mondani a világban, hogy igen, ez jó. Vizsgálódjunk hát tovább, s nézzük meg, hogy ami nem jó, az, miért nem az, s amit jónak találunk, az, mitől olyan, amilyen.

- *Radnóti Miklóssal érzel lelki rokonságot, mint mondod. Ez talán így természetes. Radnóti zsidó származása miatt katolikusként halt meg, úgy lőtték bele az abdai tömegsírba. Kegyetlen, ami vele történt. Ő, verseiből érezhetően, azt hiszem, hogy teljes természetességgel, vállalhatóan kettős identitásban élt, ha szabad ezt a kifejezést használni. Az imént arról vallottál, hogy édesanyád református volt, édesapád "véletlenül" zsidónak született, téged pedig keresztény szellemben neveltek. Mégis, ez a családokon belül megélt kettősség nem okozott az életedben állandósult lelki konfliktust, nem jelentett feloldhatatlan nehézséget? Vagy ezt a keresztet viszonylag könnyedén, életre szólóan magadban viselted, viseled, s ebből a kettősségből semmiféle bajod, benső gondod nem származott, mert megtanultál együtt élni vele.*

- Dehogy, a kettősség egy vonalon volt meg. Apám testvérei itt laktak, Budapesten. Azt tudom, hogy mikor apám meghalt, a rokonság nem jött el a temetésére, mert, ők már rég elgyászolták apámat. Mikor kikeresztelkedett, akkor zsidó szokás szerint bevagdosták a kabátjukat és meggyászolták. Én nagyon sokat voltam ezeknél a rokonoknál és nagyon -nagyon szerettem őket. Hihetetlenül bánt és a lelkemet rágja, hogy néhány tündérszép gyönyörű embert ismertem meg közülük, akiket „természetszerűen” megöltek. Kit Auschwitzban, kit Dachauban és ki tudja, hogy másokat hol.

- *Talán ismered Adornonak, azt a filozófikusan elhíresült állítását, hogy Auschwitz után nem lehet többé verset írni. Míg más bölcselők, ugyanakkor arról beszélnek, hogy az Auschwitzban történt minősíthetetlenül barbár embertelenségek következtében, már csak Auschwitzról lehet és szabad*

írni. Vagyis ott valami jóvátehetetlen történt.

Megkockáztatnék itt egy mindezzel felelő állítást, mert engemet költőként az foglalkoztat szakadatlan, hogy milyen formában lehet és szabad gyógyírt találnunk közös akarattal, ezekre az elfekélyesedet éktelen sebekre? Állításom így hangzik: Auschwitz után már csak verset lehet és szabad írni. Mert igenis elképzelhető, hogy életünk legfőbb ellentmondásossága éppen abban áll, hogy még mindig maradt reményünk jóvátenni a jóvátehetetlent. Miért gondolom ezt így? Valószínű azért, mert képzetem szerint, az a begyógyíthatatlannak látszó égő nagy seb, trauma, ami a Holocaust következményeként tátong civilizációnk, a keresztény Európa lelkén és testén, az csakis a költészet, a zene, a művészetek hatására nyerhet gyógyírt legvégül, egyszer, talán. Beszélünk és írunk kell hát a Holocaustról, elfelejteni semmiképp sem lehet, hogy újra tiszta szívvel, evangéliumi értelemben boldogok lehessünk, testvéri szeretetben élhessünk itt, ezen a földön.

- Jóvátenni nem lehet. Nekem is sokszor hajszálon múlt az életem. Az élet csupa életveszély. De azt mondom mégis, hogy az a tanulási időhöz tartozik, megtudni, hogy mit jelent az ember, mit jelent embernek maradni, minden körülmények között. Néhány nagybátyám jószágának emléke él bennem. Az például általános volt náluk, hogy szinte minden családnak volt egy-két olyan szegény embere, hajléktalanja, koldusa, akiket segítettek, meghívták őket otthonukba, náluk vacsoráztak, vagy ebédeltek. Függetlenül attól, hogy kik voltak ők. - „Megbocsátó szép üzenet, nem az elbocsátó!” - Ugyanakkor, amikor hosszú távollét után hazakerültem végre, velem is megtörtént az, hogy menekülnöm kellett, mert egyik rokonom üzent, hogyha nem rakom fel a sárga csillagot, elvitet. Hát megszöktem!

- Ez a rokon anyai ágon volt rokon?

- Nem. A nővérem első férje volt. Mikor később hazatértem, biztos dúlt bennem valami harag, elmentem hozzájuk. Láttam, hogy fél. Inkább szó nélkül ott hagytam és eljöttem.

- Tőled félt, vagy valami mástól?

- Arra döbbsent rá a szerencsétlen, hogy én, akkor joggal számon kérhettem volna, korábbi tettét. Hiszen részvéttelensége miatt kellett világgá mennem.

- Mindaz, amit megéltél ez alatt az idő alatt, hogyan, milyen formában hatott később pedagógiai munkásságodra, milyen formában érhető tetten műveidben, az alkotó ember élete művében?

- Egész életemben a szépet, a szépséget kerestem és az igazságot. Nagyon-nagy erővel. De látod, te sem tudtál rólam sok mindent. Az ember születetten gyáva, és az igazság az, hogy nem mertem az „Egy” életemben, csak nagyon kevésszer igazán megnyilatkozni. Pedig, az a kötelességem, amíg élek, hogy a dolgokat örökkön örökké néven nevezem, a maguk valójában.

- Az imádságainkban, az Úr imájában, azért valamiképp titkon mindig ott van az óhaj, hogy „A mindennapi félelmeinktől ments meg Uram!” és hogy mulandóságunkban „Szabadíts át a mindenségbe...”, mert ez az általad is megnevezett félelem a tudatalattinkban apáról fiúra öröklődik, de az is lehet, hogy öröktől fogva van, s így mind a mai napig velünk van, jelen van az idegrendszerünkben, s befolyásolja a jelenkorunkat is, függetlenül attól, hogy épp most nem olyan véresen viharos, vagy mondjuk azt, hogy életveszélyes időket élünk, mint a XX. század első ötven évében. Bár nem is olyan távol, a Délvidéken, a Vajdaságban, a volt „nagy” Jugoszlávia területén komoly feszültségek és háborús gócok vannak most is, és valahogy, valamiképp minden mindennel összefügg. Ezek nem önmaguktól való történések, hiszen ha most csak a Bosznia – Hercegovinában, Horvátországban és Szerbiában történetekre gondolok, arra, hogy gyökereiben hányféle kultúra, az öt világvallás közül hányféle hitbéli meggyőződés – ó keresztény, keresztényen, iszlám stb. - feszül ott egymásnak, s azon belül is hányféle irányzat. S ami ebben a tragikus folyamatban az ellentéteket és a félelmet táplálja, az azokból az évezredek óta tartó teológiai, mentalitás béli különbségekből adódik, amelyeket valahogy valamiért a keresztény Európa kétezer éves történelmében csak nagyon kismértékben sikerült egymáshoz közelítenünk. Ez a több ezer éve tartó meg nem értés, ellenérzés termelte azt a nagy mennyiségű toxint, ellenanyagot, lelki mérget, amely napjainkra egy bizonyos helyen oly mértékben koncentrált, felgyülemlett, hogy mint egy furunkulus, rossz indulatú daganat, gennycsomó egyszerre csak felfakadt. Ezzel a robbanással remélhetően már a változások kezdetének lehetünk a tanúi. Reményeink szerint az öntisztulás, a gyógyulás folyamata indult el, a

XX. század végén. Most miután 1997-et írunk, vagyis cirka három és fél év választ el az ezredfordulótól, egyrészt telve vagyunk várakozással, bizonytalansággal, szorongással, ugyanakkor telve vagyunk reménységgel és ábrándokkal is. Ambivalens érzések gyötörnek bennünket. Mégis azt szeretnénk hinni, hogy ez a kivételes helyzet: a század és ezredforduló egymásba tükröződése, ez egy markáns választóvonal lesz az emberiség történelmében, az életünkben, ha megéljük.

Egy cezúra, amihez képest legalább is től – ig jól elválaszthatóak lesznek a mögöttünk hagyott legkegyetlenebb század történései.

- Én nem nagyon vagyok ebben olyan biztos. Azt hiszem, hogy mindazok, akik tudnak és éreznek: a költők, a zeneszerzők, a művészek, általában mind gyávák. A politikusok meg az igazságnál, jobban akarják a hatalmat. Mióta a történelem történelem, azóta, ez már csak így van.

- Igen. A politikusok valóban hajlamosak arra, hogy érdekeik érvényesítéséért minduntalan összekeverjék „a szeretet hatalmát a hatalom szeretetével”. Egy ateistából lett francia katolikus filozófus Jack Mariten igazsága ez. De hogy ők, a politikusok ne lennének gyávák!? Szerinted a politikusoknak nincsenek félelmeik, ők a „hüllőagyúak”, akikre nem hat, ez a nagyon is emberi érzés? Nem hinném, én azért nem így tapasztalom.

- A politikusok félelmetes, hogy mit meg nem tesznek a hatalomért. Szerinted ki volt olyan politikus, aki az emberért, a jövőért politizált. Gandhi!? Krisztus!? Őket elfogadom. De nézzük csak világszerte: minden politikusnak a legfontosabb a megszerzett hatalom megtartása és szaporítása. Ebben nincs különbség Amerika, Oroszország, Kína és Japán politikusai között. Mindenütt ugyanaz van, ha az ember a hatalom természete felől vizsgálja a történelmi folyamatokat, akkor sajnos igenis lehet pesszimista. Mert akkor azt mondja, ha a hatalom természete szerint ilyen marad, amilyen most, akkor a humánus embereszmény meghal, végképp elveszik a világban. De lehet az is, hogy a Radnóti Miklós költői logikája érvényesül, az hogy ... - nem tudom idézni!? - ... hogy is van?

„de élnek dolgozók itt, költők is büntelen,
és cseccszopók, akikben megnő az értelem,
világít bennük, őrzik, sötét pincékbe bújva,
míg jelt nem ír hazánkra újból a béke ujja,
s fojtott szavunkra majdan friss szóval ők felelnek.”

- A Nem tudhatom... című vers utolsó versszakának első két sora és az utolsó egy sora értelmezi igazán a költő ma is érvényes üzenetét:

Hisz bűnösök vagyunk mi, akár a többi nép,
s tudjuk miben vétkeztünk, mikor, hol és mikép,
/...../
Nagy szárnyadat borítsd ránk virrasztó éji felleg.

- A gyermekkorunknak nincs határa. Nincs kiírva, hogy meddig tart. Én emlékszem rá, hogy amikor múzeumigazgató lettem, akkor még mindig erős volt bennem az érzés, hogy hogyan is merek én beleszólni a „nagyok” dolgaiba. És azt hiszem, hogy életem legfőbb bűne az, hogy a kezdetektől fogva nem hirdettem az Igazságot, és inkább visszahúzódtam.

- Úgy értsem, hogy nem hirdetted az Igét, a te igazságodat?

- Túl finoman, óvatosan tettem. S inkább a gyerekeknek tanítottam az igazságot, magyaráztam nekik az igazat. De ki kellett volna állni az utcasarokra.

- Ahhoz borzasztó nagy erő kell, súlyos jelenlét. Azért a te szervezeted, ahogy tőled tudom, már elég korán megviselődött, egyrészt a tüdőd szépcserjéivel voltak bajaid, aztán a későbbiekben azok az érrendszeri problémáid jelentkeztek, amelyek a fél lábadat a sírba vitték. Fél lábbal jársz – kelsz ezen a világon, a másik lábaddal már valahol a csillagközi úton, a kozmikus egészben lépdelsz. Ezt nehogy félreértsd, bár jelképesen és valóságosan is mondom. Mindezt, ha csak kívülállóként állítanám, minden irántad érzett empátia nélkül, akkor is azt a változást kell tudomásul

venni, hogy ami az utóbbi évtizedekben történt veled, az túlon - túl érzékennyé tett, az „új szenzibilitásnak” jeleit mutatják legújabb megnyilvánulásaid is. De ami mindennél fontosabb, hogy tragikus sorsodat meghazudtolón képes vagy most is arra, hogy náladnál húsz-harminc – negyven évvel fiatalabbakkal, mély, nagyon üde, szívbéli kapcsolatot teremts, művészként, pedagógusként, mint mester a tanítványaival, de egész egyszerűen csak emberként.

- Másképp, másnak nincs értelme.

- Azért is döbbsz meg, amikor azt mondom, hogy másképpen kellett volna élned. Ki kellett volna állnod a sarokra, a spiccre, így fogalmaztál. Ahogy az általad nem igazán kedvelt Petőfi vallotta az Egy gondolat bánt engemet... kezdetű versében: *Legyek fa, melyen villám fut keresztül, / Vagy melyet szélvész csavar ki tövestül; / Legyek kőszirt, mit a hegyről a völgybe Eget – földet rázó mennydörgés dönt le...* - gondolatához. *Kiállni a hegyszikre, állni szélben, viharban, tűző napsütésben sudár egyenesen, hajlíthatatlan szálfaként. Vagy csak egyszerűen lenni, kőszirtként. Most mégis mintha legszívesebben a Petőfi - képhez igazítanád az életed. Elviselni az ember fölötti megpróbáltatásokat, eltűnni mindent, amit a sors rád mér, és nem megbújni a kihívások, a nehézségek elől. Ezt így mondd, ugye? Tehát az ember legvégül még sem bujdosolhat el önmaga és a világ elől.*

- Valami ilyesmi volt, van velem. A személyes testi esendőségemet, azt nagyon is jól ismertem mindig, de ugyanakkor tudtam azt is, hogy lélekben soha nem adom meg magamat, így fogok meghalni. *Úgy, hogy a reménytelenségben is reménykedem az utánam következőkben.* De ez meglógás a felelősség elől, mert ha valami pluszt kaptam, a születésemtől és a sorsomtól, azt hirdetni kellene. Kellott volna. Most már elég késő minden. Habár én sokszor, hogy mentsem magam, úgy érzem, *hogy egy kis gyertya voltam, de sok másikat meggyújtottam, anélkül, hogy tűzvést okoztam volna.* Épp ma kaptam egy meghívót ilyen visszaigazolás – félét egy kiállításra, Torontóba. Azt írja az illető, egy szobrász srác, hogy *Drága Kornél,* jók voltak azok az évek, amikor ott nálad kubikoltunk, hordtuk a köveket és építettünk.

- Hol építettek?

- Zebegényben. Írja azt is, hogy nem nálad tanultam, de mégis, te tanítottál meg szinte mindenre. Mert te vagy az igazi Mesterem. És, hogy sokáig sokat beszélgethettünk éjszaka. Az milyen sokat jelentett neki. A mindent jelentette az életében. Ő az lett, akinek gondoltam.

A legjobb pillanataimban hiszek abban, hogy sok ilyen kis tüzet gyújtottam. A rossz pillanataimban meg az van, azt érzem, hogy végig bujkáltam, végig alakoskodtam, végig hazudtam az életet, és már épp ideje, hogy megszabaduljon tőlem a világ. Ki dönti el?

- *Ki dönti el? Ez egy költői kérdés, és nagyon súlyos, az odaátba átutalt kérdés. Beszélgetésünk legelején elmesélted, hogy miért nem érezted elegendőnek azt, hogy csak rajzolsz és festesz. Mert hogy időben és térben akkor úgy érezted, hogy a mesterségednek, a képzőművészeti munkának a hozadéka, az eredménye sokkal később jelentkezik, látható meg majd igazán, mint teszem azt a Zebegényi Nyári Képzőművészeti Szabadiskola építése, működésének pedagógiai hatása. Mégis miként gondolkozol minderről ma? Életed művéről, alkotásaidról. Mindazt, amit ez idáig életre menttél, érzésed szerint, a teremtett munkáidnak mi lesz a sorsa? Én most irgalmatlanul, műveid halhatatlanságára kérdeztem rá.*

- Ezt Thomas Mann szavaival mondom: *kétkedő vagyok, amint itt ülök.* Nem azért, mert semmiben sem hiszek, hanem mert sok mindent lehetségesnek tartok. Vannak olyan képeim, amik ma is örömet okoznak, ha rájuk nézek. Egy bizonyos hangulatban. És van olyan, mikor mindenre azt mondom, hogy ez semmi.

- *Nem gondold hogy ez így természetes, és ugyanakkor mégis természetellenes, vagy talán mégsem? A természetes kapcsolat a műveiddel az volna, ahogy egy munkát készre vittél, megteremtettél, abban a pillanatban a köldökzsinórt is elvágtad. A mű elkezd élni, lélegezni, s tovább festi önmagát a történelem vásznán, tőled függetlenül kiállítják, katalogizálják, rendszerezik. A művészettörténészek meg addig írnak róla, ha írnak róla egyáltalán, míg a művészetek törzsfelődésének életfáján helyükre nem kerülnek a dolgok, az igazi művek.*

- Mielőtt a helyükre kerülnének az általad kívánt „dolgok”, csak úgy mellékesen hadd meséljek el valamit. Ismersz, elég jól ismerjük egymást: én nagyon sok emberben hiszek és hittem már. Felemelő érzéssel

szeretek beszélgetni, így, mint most is veled, hogyha az a beszélgetés nem megy át gyűlöletbe. Ugyanakkor, nagyon tudom szégyellni, hogy nem vagyok képes megállni azt, hogy ne figyeljek oda, például a parlamenti közvetítésekre, ahol, szinte minden a gyűlölködésről szól. Nálunk, ma nem a politikai elveik védelmében esnek egymásnak a képviselők, hanem a hatalom megszerzése, megtartása érdekében kreálnak gyűlöletet gátlástalanul egymás közt, egymás ellen. Az ilyen helyről egyből menekülni akarok, ilyenkor én leginkább feladom, mielőtt még harcba keverednék a külvilággal, azután meg észrevétlenül magammal. Holott tudom, hogy a legtapasztaltabb demokráciákban, az angol parlamentben sincs ez másképp, de mégsem hiszem, hogy úgy, annyira minősíthetetlenül rondán van, ahogy az, legújabbán az ország házában történik.

- Azt mondd, hogy az ilyen helyről menekülni akarsz, s hogy leginkább feladod a reményeidet is. Ez nem gondolod, hogy ellentmond az eddig megvallottaknak. Hiszen valami, mégis rajta tart, itt tart, ide köt. De mi az a valami?

- Eszembe jut most valaki. Churchill, ő mondta a második világháborúban a németekkel folytatott tengeri csatározások közepette, hogy nagy ütközet volt Franciaországban, nagyon sok hajónk elsüllyedt, s a németek győztek. Mit mondhatok? A történelemben az Angol királyság nagyon sok csatát elvesztett már, de háborút még sohasem. Ez legyen ajánlottan az emberiség eljövendőre reflektáló mottója.

- Ezt most a magántörténelmedre vonatkoztatva is így érzed?

- Nem. Az egész emberiségére érzem így, amelynek én is tagja vagyok.

- Kornél, te hiszel a nagyvilági globalításban, abban, ami épp most van megszületőben? Valóban bízol abban, hogy a Mi világunknak lehetnek világpolgárai, s ez a világ egyszer egy nagy egészet alkot majd?

- Hiszek benne. Nagyon hiszek. Nézd csak meg, hogy nálunk szégyen még mindig zsidónak lenni. Ha teljesen az lennék... De szégyen cigánynak lenni is.

- Ez igaz. De az is igaz, hogy önmegbecsülésünk általánosan olyan mélypontra zuhant már a redszerváltoztatás viharában, hogy lassan magyarnak lenni is szégyen, Magyarországon. Vajon a világháborút követően miért hatalmasodtak el ismét ezek a negációk: ellenérzések, rossz érzések, kisebbségi tudatból fakadó érzések, kísértetiesen ugyanúgy? Milyen történelmi és lélektani okai vannak? Hiszen olyan kis nációk vagyunk. Vagy talán épp ezért? Önvédelemből? „Kis nemzetnek még lélegzetet vennie is radikálisan kell!”, figyelmeztet bennünket a század elején Marseillaise- ben, épp szülővárosodból nézvést, Ady a Nagyvárad Naplóban írt cikkében. Mégis érthetetlen, hogy miért ülhet rajtunk, miért csúfítja el Európánkat, ezt a gyönyörű nőt évszázadok óta az ártó szándék.

- Nemcsak rajtunk! Nemcsak rajtunk. Nézd meg, hogy mi volt a múlt században a gyarmatbirodalmait elvesztő Angliában, meg Amerikában. Még most is van faji megkülönböztetés. Habár, ott egy néger minden lehet már, de azért mégis, valahol, valamiért valakik utálják.

- Miért van ez így? Ezekben az előítéletekben bizonyára megvannak azok a történelmi tapasztalatokkal átítatott mély ok és okozati összefüggések, amelyekre előbb - utóbb magyarázatot kell találnunk.

- Persze, hogy vannak ok és okozati összefüggések. Nálunk ezt az életérzést, mondjuk a cigánykérdésben az a mélységes büntudatból fakadó gyűlölet hordozza, amelyről csak annyit tudok, hogy én születésem pillanatától nem lehetek olyan, mint a másik ember. Ezek az emberek valamikor idemenekültek, valahonnan, s mondjuk meg, hogy soha nem vettük őket emberszámba. Pedig most már lassan nálunk is kikerülnek közülük tudósok, tanárok, művészek. Nagy - Britanniában, az Egyesült Államokban ez a kérdés talán már megoldódott. S a vén Európában, a sziget országban érhető leginkább tetten ez a változás. Vajon hány millió hindu él közöttük, békével, az egykori indiai árja népek közül, a legbüszkébb britek között?

- Milyen megterhelő érzés, hogy az árjáról nem valami isteni és nemes, hanem sokkal inkább a fajelmélet, az árjásításról pedig a fasizmusnak a zsidóság kultúrájára, civilizációjára, gazdasági és művelődési kiszorítására irányuló erőszakos kortünetek jutnak az eszünkbe, az a világbotrány, amelyről a mélyen hívő költő, aki római katolikusnak vallotta magát, Pilinszky János egyetemese értelemben azt írta: „Megtörtént, holott nem követtem el, / Nem történt meg, holott elkövettem”. Ez a mi világunk legkegyetlenebb paradoxona.

Mindazon által te világpolgárnak érezheted magad. Ugyanakkor mégis a fény ígésében a zebegényi Duna kanyart fested, lokális értékeket, a helyi tudás szintjein gondolkozol, választott témáid tekintetében legalábbis.

- Kinevezhetlek téged teljes mivoltodban világpolgárrá, akkor is egy bizonyos körben fogsz élni, egy bizonyos területen, attól függetlenül, hogy nyaranként elmehetsz a Hawaii szigetekre, vagy Japánba, vagy Kamcsatkára.

- Lehet, hogy a kozmopolitizmus a szabadság szintek síkján ma még egy olyan elvonatkoztatott fogalom, amely, csak, mint plátói világérzés létezik? Talán épp ez benne a kivételesen szabad. Mert jó tudni, hogy "a szabadság az emberiség abszolút nulla foka". Vagy úgy is lehet, miként a Kis herceg földrajz tudósának formális logikája szerint van. Aki ahhoz, hogy birtokolhassa az égi fényességek milliárdjait, „azt a sok kicsi izét”, elegendőnek tartja, ha megszámlálja a csillagokat. Ilyetén, „mit neki érző kebelnek!”, kinevezi a Kis herceget bolygóközi nagykövetévé. Valószínű, hogy eszméink, rögeszméink, aranyeszméink karátszáma szerint élünk itt, ezen a bolygón. S hogy földhöz szegzett lélekkel, a gravitáció ellenében világpolgárként járjunk - keljünk igazságkereső körútjainkon a nagyvilágban, Európában, az, ma még nem igazán megy, vagy legalább is csak nagyon keveseknek megy, mert valami megköti az ember fiát, még akkor is, ha művész.

- Európával és a világgal példálózni nem volna szabad, amikor, fölöttünk lüktet az a fejeket zsibbasztó fényjelekkel, ígéretekkel teli végtelent, az univerzum. S általa, elképzelhetetlen számú világokat tételezhetünk fel, a szűkös magunkén kívül, értelmes és érzelmes lényekkel.

- Valamikor kozmikus lény lehetett az ember, s együtt lüktetett a csillagokkal. Újra azzá kell válnia. Ebben az égi parancsban, jó magam is hiszek.

- Igen, én is ezt mondom. És, úgy legyünk büszkék arra, hogy európai vagy ázsiai, vagy akár milyen gyilkos ősből, emberből lettünk a világmindenség egyik példamutató fajává.

- Beszélgetésünkben megfogalmazott vallomások, olykor ihletetten ironikus, kegyetlenül őszinte gondolataid mintha Prospero titokzatos könyvébe valók lennének. Sokszor és sokakkal gondolkoztam már együtt arról az éter hullámhosszán, a „Vigyázat, humanistákban!”, hogy vajon mi az oka annak, hogy a XX. század második fele nem volt képes felmutatni, a kicsinyes földi, halandó érdekek fölé emelni bölcseit. Azokat az elméket, akik nem csak a tények szintjén, de klasszikus értelemben valóságosan is rendszerezik és összegzik koruk történéseit. Te mégis, holott ez ma nem jellemző, ha nehezen is, de mintha minden gondolatodban, minden kételkedő mondatodban filozófiai szintézisre törekednél. Mintha, „kísérlet a bánat ellen”: mozaikszerűen óhajtanád összerakni vélt és valós igazságaidból, kételkedéseidből, életed tapasztalati cserepeiből azt az individuumot, azt az Egészséges Egészet, aki a judeo - keresztységben kapta a nevét és úgy hívják, hogy Dániel Kornél.

- Én nem is azt szeretném összerakni, hogy Dániel Kornél, hanem, hogy Ember.

- A létezés különböző szintjein.

- Van teknősbéka, és van zsiráf is. De állatok.

- Az emberi létezés különböző szintjeire gondoltam.

- Igen, de miért olyan különbözőek azok a szintek? Hány ezer éve..? Talán néhány százezer éve létezik emberfajtájú lény is ezen a bolygón? Mit jelent ez időben és térben, ahhoz a négy és fél milliárd esztendőhöz képest, amikor az élet első jelei mutatkoztak bolygónkon?

- Semmit és mégis valamit.

- Semmit. Az utolsó egy év utolsó perceit, pillanatait? És miért legyünk mi magunk is olyan hihetetlenül beképzelték, hogy azt állítjuk, hogy velünk, általunk az evolúciós törzsfajlás a csúcsára érkezett? Az evolúció nemcsak biológiai folyamatként létezik, vagyis nemcsak a testben van jelen, de a szellemekben, a lelkiekben is. És akkor drukkoljunk annak, hogy a lélektani evolúciós fejlődési folyamatok nem állnak meg, egy bizonyos ponton nem. Illetve, nem is kell drukkolnunk, hiszen, ezek a folyamatok természetesek kell, hogy maradjanak, s tőlünk emberektől függetlenek. Mert olyan ez, mint, amikor bennem az a nem tudom én „mi”, - nem tudom néven nevezni - lábat követelt, akart magának, akkor bennem megszületett a láb. Holott valójában nincs lábam. Most valami olyasmit remélünk és követelünk, ami nincs, de lesz, mert lehetne.

- Csakhogy ebben az állításban van egy áthidalhatatlannak tűnő ellentmondás. Az evolúciós elméletek értelmében, mindig az erőszakosabb marad életben a kevésbé virulenssel, erőszakosabbal szemben, és marad a felszínen. Vagyis, ha a lélek hosszán is létezik evolúció, akkor az a világ humanizálhatósága tekintetében kritikus állapotokat idézhet elő.

- Nem igaz. Nézd meg, hogy hogyan emlékeznek meg ma, az első és második világháborús névtelen hősokról, köztük a bajtársaimról, akiket személyesen ismertem. Versekert írtál, biztos írsz is még, így nem nehéz belátnod, hogy a személyükre már nem is gondol senki, hacsak a közvetlen hozzátartozók nem, s a nevük mintha nem is volna fontos, de a tragédiájukat, ami velük és körülöttük történt, azt valahogy, mégis csak a személyesben élhetjük át újra, érthetjük meg legvégül.

Az a sok Kis János, Szűcs Pali, akiket halálra gyilkoltak? Áldozatok voltak! Nekem ne meséljen senki hősokról. Ők azok, akik emlékezetünkben életük árán felmagasztosulnak, hogy tovább szolgálják túlélőiket, bennünket. Hát nem szörnyű ez?

- Mártírnak nem születik egyikünk sem, ez az igazság. S egyikünk sem születik szentnek, de még csak boldognak sem, ez a törvény.

- Hős, aki kiáll az igazságaiért, s rámutat bátran a hazugságokra, miközben tudja, hogy ez az életébe kerülhet. Hős lettem volna akkor, ha '44-ben a nagyváradi utcán azt ordítottam volna: Nézzenek rám, félvér zsidó vagyok! De milyen keresztények vagytok ti?

- És milyen zsidók vagytok ti?

- És milyen zsidók vagytok ti...!?

- Ahogy itt ülsz mélypontjaid ünnepélyén, kételkedően, mégis mit üzensz odaát, a harmadik évezred emberének? Van-e üzeneted egyáltalán? Vagy mindezek után csak azt mondd, hogy íme rátok testálom koppanásomat, mindazt, amit földi létemben megteremthettem, a tiétek. Éljetek vele boldogul.

- Éljetek vele boldogul, és keressétek az igazságot. Én is azt kergettem. És nem tudom, hogy valóban csillag volt-e, vagy csak egy fénylő szentjánosbogár?

- Talán ezzel mondtad ki beszélgetésünkre szólóan a leglényegesebbet. Kételkedő voltál és maradtál. Hogy miért? Ez létezésed titkai közé tartozik. Most mégis azt mondom, fejtsük meg ezt az örökkévaló titkot. Beszélgetésünkre készülve Weöres Sándor Hamvas Bélának, a mesternek, ifjúi hévvel ajánlott kis kötetecskéjét olvastam. Címe, a Teljesség felé. Mai elmélkedésünk titokfejtő esszenciájaként, engedd meg, hogy felidézhessek belőle egy rövid fejezetet A LÉTEZÉS – ről: -

„Nézz meg egy kődarabot, egy kalapácsot, egy bokrot, egy paripát, egy embert: mindegyik keletkezett, pusztuló, határolt, egyéni, külön – lévő. De közös lényegük, a létezés, nem keletkezett, nem pusztuló, nem határolt, nem egyéni, nem külön - levő. A létezés mindenben azonos.

A sokféle keletkező és pusztuló alakzat: ez az élet. Az örök egymás után, melynek minden alakzat csak egy-egy állomása: ez a létezés.

Az ember az egyetlen, aki a változóban a névvel rögzíthetőt keresi: értelme van.

Az ember az egyetlen, aki önmagában az egyéni és feltételes dolgok alá, a közös és feltétlen létezésig ás: lelke van tehát.”

(Dániel Kornél lelke azóta, ...a lelke az tovarobogott. Zebegényi temetésén 2002 februárjában, a tél utolsó napjaiban szerettei, tanítványai és barátai körében vettünk Tőle végső búcsút a református egyház szertartása szerint. Szőnyi István, a hely szelleme szerinti mester, családi sírboltja közelében, két, csemete korában nehéz sorsú, a gondviselés akarata szerint lassan formálódó és deformálódó, azóta láthatóan a csillagos végtelen felé igyekvő ezüstfenyő oltalmára bízva földi maradványait, hogy szelleme bennük és általuk újjászülethessen, s része legyen az örök boldogságban.)

Életpálya kiegészített adatai:

A háború alatt Salzburgba menekült, ahol festőiskolába járt.

1946-ban felvételt nyert Budapesten a Képzőművészeti Főiskolára.

Mesterei voltak: Boldizsár István, Kmetty János és Pór Bertalan.

1952 – től rendszeresen kiállított. 1954 – től tagja a Művészeti Alapnak.

1960 – ban a Képzőművészek Szövetségének Pest megyei titkára lett, közben Vácott a Madách Imre Művelődési Központ képzőművészeti szakkörének vezetője. Ezzel párhuzamosan a váci képzőművészek csoportjának vezetőjeként számtalan kiállítást szervezett. Nyaranta Szentendrén a megyei rajztanároknak vezetett művésztelepet.

1967 – ben igazgatója lett a zebegényi Szőnyi István Emlékmúzeumnak.

1968 – ban megszervezte a Szőnyi István Nyári Képzőművészeti Szabadiskolát, amely azóta is nemzetközivé szélesedve működik.

Közben több egyéni és csoportos kiállításon vett részt. Több képe került köz- és magángyűjteménybe. Önarcképét őrzi a Magyar Nemzeti Galéria, de alkotásai megtalálhatók többek között Angliában, Ausztriában, Németországban, Oroszországban, Kanadában és az Egyesült Államokban.

(A MADÁCH RÁDIÓ a „Vigyázat, humanisták” c. irodalmi, művészeti és bölcséleti műsorában, 1997-ben elhangzott beszélgetés átirat változata.)

Jákotpusztai életkép

HORVÁTH ÖDÖN

versei

Búvkörében

Felemelt karral áll. Félve borzongunk.
Félkörben ülve, némultan hallgatjuk
érthetetlen, de mágikus hatású
szavait. Egy csuhéból készült bábú

faragott totemoszlophoz kötözve
(érzés szerint jobb óvakodnunk tőle)
tekint irányunkba egy kőoltárról.
Révületében ahhoz beszél. Három

mögötte térdelő, ifjú segédje
ébresztően ható csengettyűszóval
töri meg beszéde egyhangúságát.

Akkor az égből színes hamu száll ránk,
és életünkben első alkalommal
megcsillan egy boldogabb lét reménye.

Csak az értelem

Elillanó szavakból összetéve
sem maradtál velem. Oly messze távol
kerültünk ebben a körkörös ködben
itt a világ szélén, ahol a lépték

már más. Az eltávozott nem jön vissza.
Nem is jöhet; szögesdrótok közé
akadt. Ott vérzik, arcával keletnek,
mert elfelejtett búcsúzni. Hiába

sikoltana még. Utólag nem tudja
kinyitni száját se. A tér bezárult.
Nincs kép, se villanás; a mozdulatból

kiégett az irány, a lehetőség.
Csak a megfontolás maradt; az ész
csinnadrattázó bőbeszédűsége.

Csak feltevés

Ebben az évben még nem halt meg senki.
Ölbe tett kézzel várok, talán mégis
megváltozik a kép. Csak feltevés, hogy
ebben az évben még nem halt meg senki.

Ölbe tett kézzel várok, talán mégis
megváltozik a kép. Csak feltevés, hogy
valami felfoghatatlan történik,
s létezésünk végén kialszik fényünk.

Megváltozik a kép. Csak feltevés, hogy
méregzöld rakétáink ragyogása
bevilágítja az eget s a földet.

Valami felfoghatatlan történik:
ott a könyörületes döntés napján,
elmúlik rólunk aluszékonyságunk.

Delíriumban

Végkimerülésig ömlik a szesz;
agyam mélyén ősi háborúk dúlnak.
Tudom, ha sokáig tart, tönkretesz;
érzékeim lassacskán elvadulnak.

A Hold szagát érzem, kékes repesz-
darabkák pukkannak szét, és rám hullnak.
Halálvágy fog el; tünt táj ébredsz
bennem – vérköreim szinte kigyúlnak.

Óriás tükrök fénye delejez,
de hirtelen megváltozik a színpad
– ijesztő csöndek jönnek, hívnak, hívnak;

egyre nagyobb ereje lesz a kinnak:
tíz ujjam hűvös térbe meredez,
kőrmöm hegyén egy-egy haldokló csillag.

Jákotpusztai életkép

KOVÁCS T. ISTVÁN

Száraz kenyér

Szép, havas karácsony volt, mikor gyermekkorom egyik esztendejében kis szánkót kaptam ajándékba. Nem gyári készítmény volt az, hanem apám szerkesztette össze, az udvaron összerakott tűzifák közül kiválogatott enyhén görbülő akácrudakból. Azt húzgáltam nagy örömmel az udvaron, nagyapám Hattyú nevezetű, fehér bundájú kutyája kíséretében. Őt is be akartam fogni a szánkóba, de nem egyezett bele, hogy lóvá tegyem.

Kissé ugyan álmos voltam, mert éjjel arra ébredtem a kishúgommal közös ágyunkban, hogy ég a lámpa és a szüleim fenyőágot aggatnak a falra. Azonnal ébresztettem a húgomat is, hogy nézze csak, megjött a Jézuska, akit már napok óta vártunk.

Apám, meg anyám zavarukban azt magyarázták nekünk, hogy hát persze, megjött, de mivel még sokféle kell mennie, őket bízta meg a fa feldíszítésével. Azt is megparancsolta, hogy a gyerekek reggelig aludjanak, csak akkor lássák meg a feldíszített fát és az ajándékokat, ha már kialudták magukat és szépen megmosdottak és felöltöztek.

Próbáltuk tehát megfogadni a Jézuska utasítását, de mégis csak olyan kényszer alvás volt az akkor éjszaka, miközben a szüleink még tovább dolgoztak. Csomagolták a diót, almát, aszalt szilvát az ezüstszínű papírokba, mert szaloncukrot vásárolni akkor már nem lehetett azokban a háborús években. Fában szegény vidékünkön fenyőfa is csak elvétve akadt és nagyon drágán. Ezért aztán csak egy kis ágacskát törtek le valahol, azt akasztották a falra. Ez a karácsony azért mégis csak az volt, aminek lennie kellett. Bensőséges, szép, családi szeretet ünnep. Bár a lelkekben ott bujkált a félelem is, hogy hátha már ez az utolsó, legalábbis együtt, az egész családdal. Mert a másik évben már apám hiányzott közülünk. Ő valahol ott hátrált katonaruhában a front előtt, Ausztria felé. Nemsokára meg a hadifogolytáborban várta a szabadulást.

A mi vidékünkön ekkor már nem volt katonaság, de cukor helyett is csak melaszhoz lehetett hozzájutni. Azzal készült az ünnepi sütemény. Édesnek ugyan édes volt az íze, de kissé torokkaparó. Nem csak azt lehetett nehezen beszerezni, hanem a lábbeliket sem akadt, aki megfoltozza, megtalpalja, meg miből talpalja, ha már elkopott.

Úgy emlékszem, hogy enyhe és esős karácsonyunk volt akkor, és anyai nagyapánk mezítláb gyalogolt át hozzánk sáron, vízen, a harmadik falu határában álló tanyából. Édesanyám nagy rémületére, hogy ebbe biztosan belehal a mi öreg, szúrós bajuszú nagyapánk. Mindjárt a mostohanagymamát kezdte szidni: - Hogy engedhette el így és egyáltalán, hová lett a családi házuk ára, amit az ő édesanyja halála után eladtak, ha még egy bakancsra sem telt az árából, így télvíz idejére? Kerítették is mindjárt az apai nagyapám viseltes papucsai közül egy párat, hogy legalább abba bujtassa bele a fagyos lábait a váratlan vendég. No, de előbb mossa meg a lavórba öntött jó meleg vízben, meg előbb a sarat is törölje le a kezébe adott ronggyal.

Nagyapám aztán szót fogadva, nekilátott a rendelt műveletnek, de közben azt mondogatta;

- Ne aggódjatok miattam. Edzett ember vagyok én. Vert engem a vihar eleget a taljánok földjén, mikor ellenük háborúztunk.

Köszönte a túróslépényt, amivel megkínálták. Csak azon csodálkozott, hogy azt nem cukorral, hanem a maradék sóval ízesítették akkor és a teát is melasszal édesítették.

- Hát, micsoda világ jár a magyarra - hümmögött a teáscsésze fölött rezgő bajsza alatt: - Egyik háborúból ki, a másikba be. Még jó, hogy itt vagyunk, csak apátok jönne már haza!

Örültünk is, mikor tavasszal váratlanul megjött édesapánk. Nagy batyuval, rongyos gúnyában érkezett. Ezzel az öltözettel csak az apai nagyapám nem volt kibékülve néhány percig, míg rá nem ismert a fiára, s könnyezve nem ölelte magához.

A következő karácsonyra már én is szerepet kaptam az iskolai ünnepség műsorában. Én voltam a valahányadik pásztor a tornatermi előadás alkalmával. Életemben akkor az egyszer még táncoltam is, közben a botommal kopogtatva a padlót és azt énekeltem, hogy: „- Jó dolga volt Jakabnak, Jakabnak, míg fiatal volt./ Cserfa bikkfa bokrokat, bokrokat, könnyen átugrott./ De, már vénségére/ jutott nagy inségre/Az öreg Jakab./”

Kántálni is jártam karácsony, meg szilveszter előestéjén a nagyobbakkal, amiért sült tökkel, mákos kaláccsal jutalmaztak bennünket a háziak. A nagyobbak egy pohárka bort is megihattak, néhol némi kis pénzecskek is megütötték a markunkat azoktól a kevesektől, akik ezt a honorálást megengedhették maguknak. Ma is visszacseng még a fülemben az ének, aminek a teljes szövegét mindenki ismeri, s végül így fejeződik be:

„Örüljetek,örvendjetek/ A kis Jézus megszületett./”

Tiszta volt még a gyermeki lélek akkor, amit később a politika kiszolgálói igyekeztek megfertőzni, ha nem is éppen karácsonykor, hanem mondjuk a tanácsválasztás idején. Akkor is kampányoltak még az iskolában is. Megtörtént, hogy óra közben felpattant a tanterem ajtaja, és egy felsős diák azt a bugyuta nótát énekelte:

„ A városban nincs több huncut csak kettő, csak kettő,/ Ki nem szavaz a Népfontra lóköttő, lóköttő./ Az egyik a háborúra spekulál, spekulál,/ a másik meg rémhíreket fabrikál,fabrikál./”

Ennél még bornírtabb volt az a jelenet, mikor az egyik gyerek egyszerűen csak hasra bukva esett be a tanterembe. A mögötte belépő pedig a hátára taposott és azt kiabálta: ” Itt van kérem! Tessék, tessék! Ez az Atlanti Szövetség!”

Ez a két eset mintha kilőzna a karácsonyi történetből, de jelzi a háború utáni évek szélsőségeit, amelyek megrontották az ünnepek hangulatát is.

Azokban az években a gyenge termés, valamint a rossz politika is keserítette olykor az ünnepek hangulatát. Előfordult, hogy nem termett elég kenyérnek való gabona, péktől vásároltuk volna a kenyeret, de azt is jegyre adták. Fejenként napi 25 deka járt. A falusi világban pedig, ahol a kapás, kaszás, nehéz napokon kiadós kenyér és szalonna volt a mezei ebéd, s mi gyerekek is lekváros kenyeret vittünk az iskolába tízórainak, ez bizony nagyon kevésnek bizonyult és alaposan be kellett osztani.

Az egyik ilyen ünnepet váró alkalommal jelent meg a házuknál apám egykori katonacimborája, aki meglehetősen soványnak és megviseltnek látszott.

- Eljöttem mán komám, mert régen láttalak - mondta, mikor hellyel kínáltuk. Apám a megrendelői rissz-rossz lábbelijeit javítgatta a munkaasztalánál, vagyis a banklinál kuporogva. A vendég meg a mellette lévő székre telepedett le.

- Sietsz haza? - kérdezte apám, miután már kitárgyalták a háború, meg a hadifogság emlékeit, s közben a koma bakancsát fixírozta, aminek bizony lyukas volt az orra. Megkönnyítve a vendég dolgát, hogy ne kelljen kérnie, ő szólította fel, hogy vesse csak le a lábbelijét, mert ő beföldja azt a lyukat. A komája szép lassan fűzte is kifele a javítani valót, a szék mögé próbálta volna rejteni a rongyos kapcáját, s közben azt motyogta: - Na, de komám! Én most nem tudok neked fizetni. Hászen nemrég jöttem haza Oroszországból. - Majd fizetsz, ha tudsz - mondta apám. - Vedd úgy, hogy karácsonyi ajándék ez. Aztán már szurkozta is a fonalat, s hamarosan nagy fekete folt terült a bakancs orrára.

- Na, ebben már mehetsz a szilveszteri bálba is - nevetett.

A vendég úgy tett, mintha már menni készülne, de még mondani akar valami olyat, ami nehezebbre esik. Próbálja magában megfogalmazni, hogy és mint kék kimondani, de röstelli.

Apám kérdő tekintettel nézett fel rá a kerekasztalból.

- Hát, csak azt akarnám még kérdezni, hogy... - bizonytalankodott a vendég.

- Kérdezd hát!

- Mondd komám! Nincs egy darab száraz kenyeretek itthon? Két napja már, hogy semmit sem ettem.

És apám odaadta a saját, napi fejadagját.

Még mostanában is az eszembe jut ez a pillanat, mikor emberek hosszú sora várakozik az utcasarkon. Ebédet osztanak a szegényeknek.

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

Szellem Kotácson II.

– Jól van, Miska, ezt ügyesen csináltad – mondta vidáman a szellemnek Árkán Mihály. – A gazemberek, ki akarták semmizni a falut. Persze, senki sem sejtette, hogy az egész kotácsi határ alatt földgáz van. Nem emlékszem, hogy valaha próbafúrásokat végeztek volna, bár né-hány éve kotorászott itt egy pesti társaság. Valahogy mégis kiszimatolhatták. Kár, hogy nem láthattam az ijedt pofájukat.

– Semmi akadály – hallotta fejében Mihály a szellemet. – Máris láthatod.

Mihály lelki szemei előtt feltűnt a polgármesteri iroda és az egész jelenet lejátszódott előtte, mintha filmfelvételt látna. Roppantul élvezte a fővárosi urak fejvesztett kapkodását. Haskó előtt le a kalappal, legalább megfordult az eszében, hogy becsület is van a világon. Azért egy Mercedes nem kis dolog. Ember legyen a talpán, akit nem bolondít meg pillanatra.

A titokzatos ügyletre különben Miska hívta fel a figyelmét.

– No gazdám – mondta egy órával ezelőtt dűnnyögve –, most adják el a lábatok alól a földet az egész földgázkinccsel együtt. Ha nem teszel valamit, hamarosan minden kotácsi ember cselédsorba jut – és elmagyarázta Mihálynak, mire készülnek a hivatalban. Nem kellett sokat győzködni: egy sugallattal beültette Mihály fejébe a tudást, olyan fokon, hogy a világ legna-gyobb közgazdászai és geológusai megirigyelhették volna.

– Akkor intézzük el, Miska, de vért nem akarok – adta ki a parancsot Mihály és várt, mi történik. Őket nem sűrgette az idő.

Most hát itt tartottak: a négy ember az irodából négy felé futott, Haskó egyenesen a helyi rendőrségi megbízott lakására, annak rádiótelefonja van, gyorsan tud intézkedni. Két szuper Mercedes nem veszhet el nyomtalanul az egy utcányi faluban és a Trabantokat is ide kellett szállítania valakiknek a lyukas gumikka. Kicsoda, hogyan, mivel? Mert mint kiderült, az üzem-anyagtartályok olyan üresek voltak, hogy pókháló szőtte át a töltőnyílást, melyekről még a tanksapkák is hiányoztak. Évek óta használata-ton kívül porosodhatott mindkettő. De hol tartották eddig?

Tessék, újabb rejtély.

Délutánra a falu olyan volt, mint a megbolygatott méhkas. A Községházán hemzsegték a nyomozók, az utcákon rendőrautók száguldoztak szirénázva le s fel, a kutyás rendőrök minden portára be-mentek és körbe futatták a szimatoló ebeket, de semmi nyomra nem bukkantak.

Időközben, hogyhogy nem, a két Trabant is eltűnt, egyszerűen semmivé váltak. A helyi megbízott a lelke üdvösségére esküdött, hogy az imént még itt állt mind a kettő, ő csak egy pillanatra nézett félre, mert kérdeztek tőle valamit, s mire visszafordult a Trabantoknak már hült helyük volt, még a keréknyomokat sem lehetett látni. Természetesen egy szavát sem hitték el és letartóztatták.

A babonás lakosság között elindult a suttogás: csoda történt Kotácson! Vagy Haskó csi-nált valami disznóságot, vagy igenis, csodáról, méghozzá nem is akármilyen csodáról van szó. Olyan nincs, hogy egy autó, sőt mindjárt kettő, illetve négy, ha a Trabantokat is ide számítjuk, csak úgy fogja magát és felszívódik a levegőben.

A leggyanúsabb egy öregasszony volt, Varga Rebeka néni, fogatlan, vénséges bábaas-szony, akiről az egész falu *tudta*, hogy boszorkány, hiszen a vak is láthatta: orra hegyén két bibircsók ült egymás fölött, ami a legbiztosabb jele a boszorkányságnak. Legalább száz ember állította eskü alatt, hogy láaktta Rebeka nénit seprűn lovagolni éjszakánként.

– Nincs annak szüksége autóra! Tud az repülni úgy is – állították a józanabbak.

Az igazi botrány akkor tört ki, amikor a parancsnok összehívta a nyomozókat eligazításra, s ezalatt az összes rendőrijárműnek nyoma veszett. Az autóknak, a motorkerékpároknak, egyszóval mindennek, aminek kereke van. A parancsnok őrjöngött, a nyomozók és a rendőrök ész nélkül futkostak, a legcsekélyebb eredmény nélkül. Megmagyarázhatatlan!

– Nem lesz ebből baj, te Miska? – kérdezte Mihály aggódva. – Attól tartok, kissé túlzásba vittük a tréfát.

– Ne aggódj, kedves gazdám, még csak most jön a java. Nem árt egy kicsit móresra tanítani a mai kor embereit is. Mert ahogy látom, az emberiség semmit sem változott, és semmit sem tanult Aladdin úr óta. Csak a módszer lett huncutabb. Bíz csak rám őket. Szinte már élvezem is.

*

Kotács község nevét órákon, napokon belül megismerte az ország, sőt egész Európa. A rádió, televízió, az írott sajtó úgyszólván csakis a kotácsi rejtélysorozatot tárgyalta, ki így, ki úgy. A nyomozótiszt a nyomozás érdekében először nem volt hajlandó nyilatkozni, de a kérdések kereszttüzében elis-merte, hogy fogalma sincs, mi történt, hogyan történt, csak egy a biztos: az összes szolgálati járműt ellopták, nem találják még a nyomukat sem. A legszükszavúbb dr. Soma volt, a két külföldi pedig meg se mukkant, így érkeztek háttérben maradni.

Rebeka nénit is meginterjúvolták. A Magyar Boszorkány Szövetség híres—nevezetes elnök asszonya személyesen kereste fel faluszéli viskójában, hogy átadja a tiszteletbeli tagoknak járó legmagasabb kitüntetést, az Aranyöprű—díjat.

A rangos eseményt a televízió egyes csatornája fő—műsoridőben sugározta élő—egyenesben, közvetlenül a Híradó után. Az egész ország fe-szült érdeklődéssel hallgatta az adást. Gyerek, felnőtt egyformán ott izgult a képernyők előtt.

A kamera először a két bibircsókot mutatta, majd nyitott és látni lehetett Rebeka nénit, amint kínosan feszengve tekintget maga köré és a kezeit tördeli. Zilált, fehér hajcsomók tapadtak arcára és motyogva imádkozott.

– Ön tehát valódi boszorkány? – kérdezte hivatalos hangon az Elnökasszony. – Kérem, me-séljen az életéről, mondjon el mindent. Mikor lett boszorkány, miként lehetséges, hogy eddig nem hallottunk magáról? Miért nem jelentkezett nálunk?

– Már miért jelentkeztem volna, nem vagyok én boszorkány, menjenek a fenébe, mert mindjárt olyat mondok, hogy... – sipította Rebeka néni. – Azt még megértem, hogy ezek a buta falusi népek ezt terjesztik rólam, de hogy művelt, fővárosi emberek is komolyan vegyenek ilyen marhaságot, azon tényleg csodálkozom. Én, kérem, ha nem tudnák, vizsgázott, okleveles bábaasszony vagyok. Mindjárt megmutatom a...

– Na, várjunk csak! – szakította félbe sértődötten az elnöknő. – Azt akarja mondani, hogy nem hisz a boszor-kányok létezésében?

– Már hogy hinnék! Mutasson nekem egy épelméjű embert, aki hisz benne.

– No de kérem! Hogy állíthat ilyet? – Az Elnökasszony kis híján megharapta a harciasan ágáló öregasszonyt. – Tudja, kivel beszél? A magyarországi boszorkányszövetség elnökével! Meri még ezek után azt állítani, hogy mi nem léteünk? Mit képzél, miért kapom a fizetésemet? A semmiért? S én még ki akartam tüntetni. Ha tudtam volna, hogy egy csalóval állok szemben...!

Az egész ország a hasát fogta a röhögéstől, amikor Rebeka néni, a két elhíresült szemöl-csöt vakargatva, csöndesen annyit mondott:

– Tudja mit, tisztelt Elnökasszony, engem meggyőzött és remélem, a nézőket is. Aki a mai modern időkben ilyen szélhámossággal pénzt, rangot és hírnevet tud szerezni, az valóban csodákra képes. Hanem nagyon szépen kérem, hagyjanak engem békén, vigyék innen a kitüntetésüket. Még a végén tényleg elboszorkányosodom. Adják olyannak, aki nem szégyelli.

S ekkor az ország tévénezői valóságos, igazi csodának lehettek szemtanúi.

Rebeka néni orráról lehullottak az árulkodó bibircsókok, ráncai kisimultak, galambósz haja megszínésedett, dereka délcegre nyúlt, keblei megteltek, ajkai meggypirosra duzzadtak – s a nézőkre ragyogóan szép, sudár, ifjú hölgy harminckét hófehér foga mosolygott a képernyők-ről, tüzes fekete

szemei csábosan villogtak... aztán a látomás fokozatosan halványulni kezdett, az imént még bársonyos bőr megtöppedt, a szemölcsök először mint apró barna pöttyök, majd rögtön rá nagy bibircsókókként jelentek meg a görbült orr hegyén, dereka előre billent, s mire a nézők milliói felocsúdtak volna, ismét a régi, visszacsúnyult Rebeka néni fogatlan szája tátogott rájuk. Még szerencse, hogy mindenki trükkfelvételnek hitte a káprázatos átalakulást, kivéve az operatőrt és a rendezőt, akiket ájultan mostak fel a kamera mögött.

Mindebből Rebeka néni az égvilágon semmit sem érzékelt, hiszen nem látta önmagát, csak a döbrent, borzongó tekintetek mérgecsikként fel még jobban. Felkapott egy söprűt és rá-ripakodott a sóbálványra merevedett főboszorkányra:

– Kifelé! Vigyék a francba a plecsnijüket!

*

A nyomozó elgondolkozva nézett a szivárvány minden színében játszó Kocók Antal csa-posra. Újból bekapcsolta a magnetofont és folytatta megkezdett a kihallgatást.

Kocók nem önként jelentkezett vallomásra, a faluban kerengő pletyka juttatta ide. Azok, akik ott voltak a híres kocsmajeleneténél, kezdtek suttogni: Árkán Mihály is alighanem az ördöggel cimborál, különben hogyan tudta volna a bort vízzé, a vizet borra változtatni. Vagy nem ő mondta, hogy kitanulta a bűvész mesterséget? Úgy lehet, tanult ő mást is, eladta lelkét a gonosznak, nem rendes dolog az ilyesmi, nem tisztességes parasztemberhez illő.

A szóbeszéd persze eljutott a Községházán megtelepedett nyomozóhatóság fülébe is és elsőként, mint szemtanút, Kocókat hívták be.

– Szóval, ismételd csak meg, hogy volt azzal az üveggel? Maga biztos abban, hogy rendes ital volt benne, de amikor önteni próbált, víz jött belőle?

– Igen... úgy valahogy. De Árkán kezében mégis bor folyt az üvegből. Megpróbáltam még egy-szer, de hiába. Nagy kókler, de azért ez még tőle is hihetetlen. Meg aztán nem csak erről az egyetlen üvegről van szó. Volt ott rum is meg pálinka, minden vízzé vált.

– Mondja, miféle ember ez az Árkán Mihály? Mondjon el róla mindent, amit tud.

– Semmi baj nincs vele – vont a vállát Kocók. – Nem lehet rá mondani, hogy részeges, néha bejön, jókat dumálunk, megissza a maga két decijét, sose többet. Nem mondom, szeret bolondozni, meg tréfálkozni, de aztán annyi... már megy is a dolgára. Nemigen szokott az a kocsmá-ban üldögdélni.

– Azelőtt is bűvészkedett? Próbáljon visszaemlékezni.

– Biztos, hogy nem. Tudnék róla.

– És azóta? Mikor járt magánál utoljára?

– Csak akkor, azon a délelőttön. Mostanában valahogy olyan félrehúzóds lett.

– Ez mit jelent? Hogy érti ezt? – a nyomozó izgatottan előre hajolt és jegyzetelni kezdett, pedig forgott előtte a magnetofon. – Jó lenne, ha pontosabban fogalmazna.

– Hát... nem is tudom – tűnődött erőlködve Kocók. – Időnként magában beszélve jár az ut-cán, röhincél. Régebben ilyet nem tapasztaltam nála.

– Hm. Ez nem sok. Többet nem tud mondani? Várjon csak, nős ez az Árkán?

– Igen. A felesége eléggé nagyszájú, van két gyerekük, de azokkal sincs semmi gond. Rendes családi életet élnek. Egyébként most akar új házat építtetni.

– Nocsak! – nézett nagyot a nyomozó. Felállt és sietősen járkálni kezdett az irodában. – Ilyen jól állnak?

– Nem mondhatnám. Még kérdeztem is tőle, tán örökölt, hogy erre futja.

– És mit felelt?

– Semmi különösét. Csak vigyorgott. Aztán annyit mondott, hogy ér még minket nagyobb meglepetés is. Most jut eszembe, ugyanezt mondta a kocsmában is, tetszik tudni, amikor az az üveghistória volt.

Szó szerint. Persze, beszélni mindenkinek joga van, nem biztos, hogy komolyan kell venni. Máskor is hülyéskedtünk egymással.

– Ezek szerint maguk jóba vannak?

– Egy csaposnak mindenkivel jóba kell lenni.

- Úgy...! Igaza van. Köszönöm, hogy idefáradt. Azt hiszem, sokat segített. Amikor Kocók elment, a nyomozó visszapörgette a szalagot, hogy még egyszer végig-hallgassa Kocók vallomását. Megnyomta a lejátszó gombot, aztán tollal a kezében hátradólt a karosszékben, erősen összpontosított, nehogy valami apró részlet elkerülje a figyelmét.
- A magnóból halk surrogás hallatszott, aztán felcsendült egy kellemes, kiművelt, finom lejtésű, tökéletesen élethű hang. Azt mondta nyugodtan, halkan, tisztán és érthetően.
- Nagy marha vagy te, zsarukám! Így sose jutsz eredményre, mert rossz helyen keresgélisz. A nyomozó úgy ugrott fel, mintha darázs csípte volna meg. Kimeredt szemmel bámult a magne-tofonra, amiből tovább szólt a meleg, bársonyos hang.
- Most meg vagy lepődve, mi? Ül csak vissza, nem haragszom rád. De ha nem viszed el a rendőreidet a faluból, egyenként bezárom őket a haranglábba. Már kettőt be is zsuppoltam. Eredj, nézz utána, ha nem hiszed. De már jön is egy embered jelenteni. Na, most figyelj, pajtás!
- Halkan kopogtattak, aztán nyílt az ajtó és egy civil ruhás nyomozó lépett be. Halálsápadt volt és az izgalomtól remegett a hangja. Mindkét kezében egy—egy rendőrsapkát szorongatott.
- Alezredes úr, jelentem, két emberünk véletlenül bement a haranglábba és nem tudjuk ki-nyitni az ajtót. Már fészegettük vasrúddal, megpróbáltunk mindent, de hiába, pedig közönsé-ges, korhadt deszkaajtó. Érthetetlen. Mintha páncélból lenne, meg se moccan. Arra gondol-tunk, legjobb volna berobbantani az ajtót. Kérek engedélyt...
- Nem, nem... ne kapkodjunk el. Magával megyek – állt fel a nyomozótiszt és rossz érzésekkel indult a másik után. Mi jöhet még? Ami eddig történt, az is túlmeleg minden fantázián.
- Lehet, hogy ami itt történik, már nem is emberi? Csak nem földönkívüliek... ?

*

- Akkor most hogyan tovább, Miska? Eddig alaposan összekuszáltuk a dolgokat.
- Ha rám hallgatsz, kedves gazdám, sürgősen veszel egy lottócédulát, kitöltöd és feladod. Lehetőleg úgy, hogy minél többen lássák.
- Még soha nem lottóztam.
- Annyi baj legyen. Egyszer mindent el kell kezdeni. Kocók már így is elszólta magát, hogy új házat szeretnél. Valahogy igazolni kell, honnan van egyszeriben olyan sok pénzed.
- Gondolod, hogy pont az én számaimat fogják kihúzni?
- No de gazdám!... – sértődött meg a szellem – Ezt nem kellett volna kérdezned!... Hát már nem bízol bennem? Aladdin úr idejében egyszerűen idevarázsoltam volna egy egész várkas-télyt, nem okozott volna gondot, de a ti időtökben nem árt óvatosnak lenni. Hogy is mondják ezt?... Tisztára kell mosni a pénzt. Hát persze! Ügyes!
- Jó, jó, ne húzd fel magad. Egy szóval sem mondtam, hogy nem veszek lottót.

*

- Kotács legújabb szenzációja Árkán Mihály 850 milliós lottó főnyereménye volt. Egyetlen lottó-cédula, életében először és egyből telitalálat – hát mi ez, ha nem újabb égbekiáltó csoda?
- Hol itt az igazság? – sápióztak irigykedve azok, akik évtizedek óta hűségesen fizették a heti “adót” – ahogyan ők nevezték – és hármasnál még senkinek sem sikerült többet eltalálnia.
- Mihály tekintélye igencsak megnőtt. Ő maga is rátett néhány jócskán. Peckesen járt, kihú-zott derékkal, foghegyről köszönt az üzletben, ha betért vásárolni. A kocsmába is úgy lépett be, hogy az ajtó mindkét szárnyát szélesre tárta és hangos “Jó napot!”—tal köszönt.
- Szép számmal voltak éppen, de ahogy Árkán megjelent, abban a szempillantásban csend lett, minden tekintet reá irányult. Hiába a pénznek, a gazdagságnak hatalmas a vonzereje. Hát még egy ilyen kis faluban!
- Kocók nem mert a szemébe nézni, restellte, hogy vallomásra idézték, holott ő igazán nem tehetett róla. Még szerencse, hogy Árkán nem tud a dolgról, de hamar be kellett látnia, hogy téved. Mihály barátságosan megveregette az arcát:
- Nem haragszom ám rád, Kocók, tudom, hogy nem önként jelentkezted a zsaruknál.
- Honnan hallottál te erről? – hökkent meg a csapos. – Én nem beszéltem róla senkinek.

– Nem is kell arról beszélni, elég, ha a verebek csiripelik. De mondom, nincs harag. Na, lássam, van—e még abból a különlegesen vizezett bikavérből?

– Idehallgass, Mihály, ha megint elkezdesz nekem itt bűvészkedni... én nem is tudom...

– Nyugalom, öregem, te csak ne izgulj, amíg engem látsz.

Kocók remegő kézzel mérte ki a két deci bikavért. Mihály, szokása ellenére, most egy hajtásra megitta.

– Ez jólesett. Hé, emberek! – kiáltotta oda az asztalnál ülőknek. – Ki akar velem koccintani az egészségemre? Én fizetem.

Persze, mindenki lelkesen vállalta, hogy Árkán egészségére igyon. Kocók sorba ment az asztaloknál és buzgón töltögette tele a poharakat. Lehetek vagy húszanharmincan a kocsmá-ban, ami itt már–már tömegnek számított, főként ilyentájt, délelőtt, munkaidőben.

– Hát akkor... – emelte fel poharát Árkán –, Isten éltesen mindannyiunkat! Egészsé-günkre! És most beszéljünk egy kicsit. Mít szóltok ahhoz a sok furcsasághoz, ami mostaná-ban Kotácson történik? Szilvási, te dolgoztál Pesten, hallottál már hasonlóról.

– Nem – böffentett egy rengő vállú, sötét arcú, kopasz óriás. Ő volt Szilvási. Mindenki rettegett tőle a faluban, pedig jámbor ember volt, nem ártott a légynek se, ha békén hagyták.

– Hát te, Hőgyes? – kérdezte Mihály a részeges fuvarost.

– Én se – felelte az bamba képpel és nagyot csuklott.

– És titeket nem idegesít ez a sok szaglászó idegen? Az ember lépni se tud tőlük. Na, mi van, miért nem isztok? – Árkán magasra emelte a poharát. – Mindenki egészségére!

A vendégek engedelmesen kézbe vették a poharaikat és csodálkozva látták, hogy változat-lanul tele van, pedig jócskán meghúzták. Egyikük se vette észre, hogy Kocók újból körbejárt volna. A csapos is nyújtogatta a nyakát, de már nem mert szólani. Odasandított Mihályra, ám az nyu-godtan ivott, nem látszott rajta semmi rendkívüli. A fene se tud itt kiigazodni – gondolta, zordo-nan legyintve.

– Engem bizony nagyon zavarnak a külföldi urak. Ezért úgy határoztam – folytatta ké-nyelmes lassúsággal Árkán –, hogy ha már ennyi pénzzel áldott meg a jószerencse, megosztom valamiképpen a faluval és közben kitakarítjuk az idegeneket is. Azt még nem tudom, hogyan, milyen úton—módon, de majd kiokoskodjuk. A legfontosabb a föld, nem így van? Ha már egy-szer megszűnt a közös, mentsük, ami menthető. Mert ha nem tudnátok, a hátunk mögött, szép csöndben, idegenek, külföldiek akarják megszerezni lábunk alól az egész határt. Először csak a felét, de én tudom, miben sántikálnak ezek a jómadarak. No szóval, amondó vagyok, hogy jobb lenne, ha megmaradna a falunak. Nem rólam van szó, csak mert sok pénzem van, nem ma-gamnak akarom összeharácsolni a földet, hanem minden kotácsi lakos számára. Mégiscsak mi születtünk itt, nincs igazam? Ki gürcölt benne, ha nem mi, meg az apáink, nagyapáink, miért legyen a másé? A gyerekeinknek meg semmi, menjenek cselédnek? Vagy nem hiszitek, hogy meg tudjuk művelni a sajátunkat?

– De igen! Megműveljük! – zúgott fel a kocsmá közönsége. Időközben egyre többen jöt-tek, s már zsúfolásig tele volt a helyiség. Mindenki kezébe került tele pohár, senki nem maradt szomjan. Kocók lihegve rohagált pulttól az asztalokig és vissza. Voltak, akiknek már nem jutott ülőhely, de ez senkit sem zavart. Megbabonázva hallgatták Árkánt, aki most felállt egy székre, onnan szónokolt ércesen, világos szavakkal, széles gesztusokkal.

– Nem hibáztatom a polgármesterünket, elhiszem, hogy ő jót akart, csak nem vette észre, mire megy ki a játék. Pedig egyszerű, mint a pofon. Elmagyarázom, figyeljete. Először is össze-hoznak egy helybéli kft—t, ilyesmihez mindig lehet találni hitvány, pénzsóvár árulókat. Ha nincs, majd hoznak máshonnan, és letelepítik őket a falunkba. Aztán pár hónap elteltével bejelentik, hogy bővíteni szándékoznak a vállalkozást, társulnak egy újabb külföldi céggel, tőkeemelést hajtanak végre, felvásárolják potom pénzért a gatyánkat is, az egész falu eladóso-dik, aztán nézhetjük magunkat. Mehetünk napszámosnak fillérekért, hacsak nem akarunk éhen dögölni. Mondhatjátok, én könnyen beszélek, tele vagyok pénzzel. Ez igaz, csak hogy én nem magamért jártatom a számat, hanem értetek, az egész faluért. A gyerekeim jövőjéért. Ezért azt javaslom, vásároljuk fel mi a földeket. Aki velem tart, kap tőlem kamatmentes hitelt, mondjuk ötven évre, aztán majd mi eldöntjük, hogyan legyen tovább. Csinálunk szövetkezetet, ahol mindenki valódi tulajdonos, de ne félje-tek, nem úgy, mint a régi téeszben volt,

hanem igazit, jobbat, igazságosabbat. Na lássuk, ki hajlandó követni? Emeljék fel a kezüket. Bátran, senkinek nem esik bántódása, garantálom.

Hangos éljenzés közepette, mint a parancsolat, úgy lendültek a kezek a magasba.

– Jönnek! – érzekelte Mihály Miska sugallatát. – Most legyél óvatos, gazdám!

A kocsmajtó kivágódott és Haskóval az élen beléptek a fővárosiak. Velük érkezett a nyomozótiszt is, s még vagy három—négy ismeretlen. A falubeliek megszeppentek, a kezek le-konyultak, egyszeriben odalett az iménti lelkesedés.

Soma doktor egyenesen Árkánhoz sietett.

– Maga kicsoda? – kérdezte kihívóan. – És mire lázítja az embereket?

Mihály lekászálódott a székről. Szó nélkül félre tolta az ügyvédet és megkérdezte a polgármestertől.

– Mi van, Berci, mától itt tartjátok az képviselőtestület ülését? Csak nem tűnt el a köz-ségháza is?

Haskó zavartan toporgott. Dühítette a hetyke hang, de jobbnak látta nem élezni a helyzete-t. Nem számított arra, hogy ennyi ember lesz a kocsmában, jobb lett volna, ha szűk körben vannak. Az irodáját elfoglalták a nyomozók és a sajtó képviselői, azért javasolta, hogy jöjjenek ide, ahol nyugodtan beszélhetnek egy pohár ital mellett. De már nem lehetett visszafordulni, még azt hinnék, félnek találkozni a polgárokkal.

– Ne kötekedj, Mihály – mondta békítőleg. – Nekünk talán nincs jogunk betérni egy italra?

– Dehogynincs! Már hogylene lenne – kurjantotta vidáman Árkán. – Sőt nagyon jó, hogy itt vagytok, épp kapóra jöttetek, legalább szót ejthetünk egy—néhány dologról a nyilvánosság előtt. Remélem, az uraknak nincs kifogása ellene? – hajolt meg a három pesti vendég előtt.

– Ki ez az ember? – kérdezte sűgva Soma a polgármestertől.

– Senki! – válaszolta Haskó mogorván. – Egy a sok közül. Ugyanolyan paraszt, mint a többi, csak dúsgazdag. Most nyert egy vagon pénzt a lottón. Ő az az Árkán Mihály, akiről be-széltem. Nem tudom, miben ravaszkodik. Nagy kópé, nem árt vigyázni vele.

– Bizza rám, keményebb ellenfelekhez vagyok szokva – mondta dr. Soma és ismét Árkánhoz fordult. – Gratulálok, hallom, maga az a szerencsés, aki megütötte a főnyereményt. Nem kis pénz. Elárulná, mihez kezd most?

– Miért ne? Embereket veszek. Nem tud néhány eladó embert? Például maga nem eladó?

Soma doktor egy pillanatra elbizonytalanodott. Ez a kis mitugrász vagy bolond, vagy nagyon is sok esze van. Na majd elvállik.

– És mennyit ad egy emberért? – kérdezte gúnyosan. – Mondjuk, értem mennyit adna?

– Hm... magáért? Nézzük csak... Így ránézésre eléggé gyöngye bőrben van, a paraszti mun-kát aligha bírná, legfeljebb írnoznak lenne jó. De jó, lássa, hogy úriemberrel van dolga, adok mondjuk... pontosan annyit, amennyi pénz van most a bukszájában.

Nagy röhögés támadt. A kotácsiaknak módfelett tetszett, ahogy az ő Árkánjuk elrendezi a pökhendi városi urat. Leghangosabban Soma doktor nevetett. Elhatározta, hogy megtréfálja az arcátlan parasztot.

– Rendben van – bólintott –, vállalom, feltéve, hogy *naponta* fizet annyit, amennyi a pénz-tárcámban van. Áll az alku? Ha igen, a magáé vagyok, azt tesz velem, amit akar.

– Rendben van, doktor úr, kezet rá! Kutya legyen, aki nem állja a szavát – mondta Árkán Mihály. – Figyelem, emberek, ti vagytok a tanúk. Az ügyvéd úr köteles engem szolgálni, ha naponta annyi fizetést kap, amennyi pénz a tárcájában található. Így szól az alku, ugye, doktor úr, jól mondom? Javítson ki, ha nem pontosan fogalmaztam.

– Jól mondta – kacagott Soma és valamit odasűgött a két külföldinek, akik elő-ször nagyot néztek, aztán egyszerre elnevettek magukat. Az ügyvéd folytatta: – Ha pedig veszít, vagy vis-szalép az üzlettől, barátom, akkor megfordul a dolog és maga lesz az én szolgám, de ingyen. Akarja, hogy írásba foglaljuk?

– Fölösleges! – mondta nagylelkűen Árkán. – Van itt tanú, elegendő.

– Hát akkor nézzük – mondta az ügyvéd és belső zsebéből jókora, elegáns bőrtárcát vett elő. Messziről lát-szott, hogy vastagon ki van tömve. Soma egy székre állva magasra emelte, hogy mindenki láthassa... és kinyitotta.

Dörgő kacagás tört ki, az emberek egymás nyakába borulva tekeregtek a nevetéstől.

A pénztárcában csupa újságpapírselet volt.

Soma halálosan elfehéredett és kikerekedett szemmel, babonás irtózáttal meredt a tár-cájára. Szája hangtalanul mozgott, mint a szárazra vetett halé, aztán lilulni kezdett a feje, s félő volt, hogy menten gutaütést kap. A barátai odaugrottak, nehogy összeessen. Ők is tépték—kapkodták a tárca tartalmát, angolul karattyoltak valamit. Kocók egy pohár vizet hozott és nagy nehezen beleerőltették a félájult ügyvéd nyitott szájába. Köhögni kezdett, majdnem meg- fulladt. Árkán kedélyesen hátba veregette. – Térjen magához, doktor úr, na! Megesik az, hogy az ember elfelejt pénzt rakni a zsebébe. Máskor jobban teszi, ha nem henceg a pénzével. Mindenesetre, mától köteles engem szolgálni. Így van, emberek?

Most a nyomozótiszt lépett Árkánhoz, vállára tette a kezét és szigorúan a szemébe nézett. Úgy tűnt, mintha le akarná tartóztatni.

– Azonnal mondja meg, hogyan csinálta ezt. Honnan tudta, mi van az ügyvéd úr tárcájában?

– Én? Tudta a fészkes nyavaja – tárta szét karjait Árkán Mihály. – A közelében sem voltam. Most látom életemben először az urat, eddig csak hallomásból ismertem. Kockáztattam. Ilyen az üzlet, időnként kockáztatni kell, nem így van? – és pimaszul belevigyorgott a tiszt képébe.

A nyomozó morogva hátrahúzódott, mert megijedt az emberek fenyegető arckifejezésétől. Volt an-nyi esze, hogy belátta: jobb ha itt és most békén hagyja Árkánt, úgyse tud rábizonyítani semmit. Az biztos, hogy reggel óta nem találkozhattak, egész nap együtt voltak az ügyvéddel. Ráadásul az a titokban odacsúsztatott néhány darab ötezres is ebből a tárcából került elő, alig egy órával ezelőtt, saját szemeivel látta, amikor az ügyvéd kivette belőle.

Érthetetlen. Elvégre csodák nin-csenek.

Vagy mégis?...

Soma lassan magához tért. Gyorsan leültették egy székre. Előregörnyedve suttozta:

– Ez nem lehet igaz. 100 ezer forint... annyit tettem be ma reggel... Felfoghatatlan... va-rázslat... fekete mágia... Most mi lesz? – nézett kétségbeesetten maga köré. – Nem vagyok haj-landó senki rabszolgája lenni.

– Nem is kell – veregette meg a vállát nagylelkűen Árkán. – Csak vicceltem. Hanem az üz-leti terveikből nem lesz semmi, jobb, ha tőlem tudja, arról sürgősen mondjanak le. Ehhez ra-gaszodom.

– Már késő, alá van írva a szerződés.

– Na ne ijesztgessen, mert megszakad a szívem! És hol van az a szerződés? Mutassa, ak-kor elhiszem és egy szavam se lesz többé. Visszalépek!

Soma kapkodva nyitotta a táskáját, de úgy látszott, ma minden szerencséje elhagyta. A táska most is ugyanolyan üres volt, mint ott a polgármesteri irodában. Felordított:

– Ide tettem! Esküszöm, hogy itt volt. Polgármester úr, magánál is kell lennie egy pél-dánynak és az uraknál is van egy—egy. Vegyék elő.

Senkinél sem volt egy fia szerződés sem. Haskó a fejét csóválta és sűrűn pislogott.

– Ez már tényleg varázslat! – motyogta és keresztet vetett.

A nyomozó sokkal egyszerűbben intézte el az ügyet. Káromkodott, köpött egy hatalmasat és kifordult a kocsmából. Behallatszott, amint odaszól a helyettesének:

– Megyünk a fenébe, Józsi! Küldjenek ide egy bűvészt, vagy küldjenek papot, mit bánom én, de minket hagyjanak ki ebből a cirkusból. Ez kész örület. Gyerünk, tűnés innen!

*

Csodák csodájára, amint a fővárosiak kijelentették, hogy az üzlettől elállnak, a két Merce-des is előkerült. Állítólag egész idő alatt a Községháza garázsában álltak bezárva. Hogyan kerültek oda? – csak találgatni lehetett. Az egyiket Árkán azon melegében megvásárolta tőlük olcsón, saját részére, a másikba beültek és úgy robogtak el, mintha menekülnének. A rend-őrök járműveit is megtalálták: ott volt mindegyik a faluszéli Lápoldalon, szép, szabályos sor-ban, egymás mellé sorakoztatva, tele tankkal. Az önkormányzati képviselő—testület teljes ülést tartott. Meghívott vendégként Árkán Mi-hály ült a polgármester mellett.

Haskó felkérte, adja elő indítványát. A képviselők izgatottan várakoztak. Mostanában an-nyi furcsaság történt Kotácson, hogy már előre dörzsölték a markukat: lehet, hogy megint or-szágos szenzáció kerekedik náluk?

– Tisztelt képviselő—testület! – állt fel Árkán Mihály komoly arccal. A képviselők lenyű-gözve nézték: mintha kicserélték volna azt a férfit, akivel együtt nőttek fel, ismerték, mint a rossz pénzt, de most egy megváltozott Árkán szól hozzájuk, könnyedén, magabiztosan, oko-san. – Köszönöm, hogy önök között lehetek és elmondhatom szeretett falunk jövőjét és fel-emelkedését szolgáló elképzeléseimet. Mint nyilván valamennyien tudják, váratlanul meggaz-dagodtam. Olyan rengeteg pénzt nyertem, amit, úgy érzem, nincs jogom egyedül elkölteni – *Helyes! Éljen!* – hallatszott néhány lelkes hang –, ezért a következőket javaslom. Mindazokat a földrészeket, amik az önkormányzat tulajdonában vannak, a falu lakosai egyenlő arányban vá-sárolják meg, és alakítsunk egy úgynevezett Falu Kft—t, aminek minden kotácsi család egyen-jogú tagja lesz. De ez még kevés. Fontos, rendkívül fontos – hogy mennyire, hamarosan meg-értik, egyelőre maradjon az én titkom –, hogy a múltban saját földdel nem rendelkezők is tagjai legyenek a Falu Kft—nek. A lakosságot könnyű lesz meggyőzni, ha megtudják, miért akarom ezt, először azonban a képviselő testület egyetértését szeretném elnyerni, mert így törvényes. Előre bejelentem, ha azt látom, hogy itt bárki belekeveri a politikát, vagy a pártérdekeket és pusztán azért akadékoskodik, hogy mondjon valamit, az egész tervet egyedül fogom lebonyolítani és megvan rá az eszközöm, hogy sikerre vigyem. Tehát mindenekelőtt kérem a képviselő urakat és höl-gyeket, szavazzanak: megbíznak—e bennem, anélkül, hogy terveimet előre ismertetném?

A kezek lassan moccantak, aztán, akárha egy láthatatlan erő meglökte volna, egyszerre emelkedtek a magasba. A képviselőtestület tagjai meglepődve néztek össze: fennállásuk óta először fordult elő, hogy egyhangú szavazást született.

– Köszönöm! – mosolygott Árkán. – És most titkaim közül elárulom az elsőt. A fővárosiak azért akarták néhány megtévesztett helyi lakos közreműködésével – hagyjuk a neveket! – meg-vásárolni a földjeinket, mert holtbiztos forrásból tudom, hogy Kotács alatt... – várt egy keveset, hogy nagyobb legyen a hatás, aztán kivágta: – Kotács alatt elsőrendű földgáz található! Olyan sok, amennyi száz évre elegendő az egész országnak, de még Európának is jutna belőle. És ne feledjék: ahol földgáz van, ott többnyire olaj is akad. S ha miénk a föld, mi rendelkezünk azzal is, ami alatta van. A kotácsiak a Falu Kft. megalakulásának pillanatától egytől—egyig milliomosok! Sőt, milliárdosok! Megtart-hattam volna a titkot magamnak, de nincs rá szükségem. Nekem még ennél is nagyobb kincs van a birtokomban, amit szintén a köz javára kívánok felhasználni. S ez az én második tit-kom...

A tanácsteremben óriási zűrzavar keletkezett. Egyszerre tízen is kérdeztek, kiabáltak, lel-kesedtek és éltették Árkán Mihályt. Kati, a titkárnő, kapkodta a fejét: hogyan jegyezze le ezt a felfordulást, ha mindenki összevissza ordítózik? Végre Haskónak nagy nehezen sikerült úgy—ahogy visszaállítania a rendet. Ismét csend lett és lélegzetüket visszafojtva figyeltek.

A polgármester lehajtott fejjel, szégyenkezve mondta:

– Most már értem, miért akartak megvesztegetni a gazemberek. Képzeljétek, az egyik Mercedest...

– Ne folytasd, Berci – állította meg Árkán. – Felesleges, hogy lelkiismeret—furdalásod le-gyen, te jót akartál, nem tudhattad, amit ezek a jómadarak kiszimatoltak még évekkkel ezelőtt. Az vesse rád az első követ, akit nem zavart volna meg egy ilyen ajánlat. Buták vagyunk és műveletlenek, de ennek vége. Ugyanis van valaki, aki a segítség-günkre lesz. Jelenleg is itt van köztünk, csak ti nem látjátok...

– *Vigyázz, gazdám, olyanra készülsz, amit meg fogsz bánn, mert elveszíthetsz!* – sugallta aggódva Miska, de Mihály most az egyszer nem hallgatott rá. Csak mosolygott és élvezte a hatást, amit a testületre gyakorolt. Hát még ha meglátják...!

A képviselők ide—oda forogtak, de nem fedeztek fel senki idegent a tanácsterem-ben. Árkán vigyorogva várt, aztán folytatta:

– Hiába keresitek. Mindenki kapaszkodjon meg a székében, mert nagy meglepetés követ-kezik.

Miska, gyere elő! Mutatkozz meg a képviselőknek! Akarom!

– *Ezt kár volt kívánnod, gazdám. Nem hallgattál rám. Elfelejtetted, mit mondtam ne-ked? Engem rajtad kívül nem láthat senki. De te parancsolsz és én engedelmeskedem – süvített*

valahonnan egy sötétben zengő, erős hang. Mihály körül vibrálni kezdett a levegő, furcsa, bó-dító illat töltötte be a termet, majd lassan, pontról—pontra egy elmosódó, óriási alak körvonalai bontakoztak ki a semmiből a képviselők ámuló szemei előtt. Eleinte úgy nézett ki, mint Árkán Mihály, szakasztott a mása, még a ruhájuk is ugyanolyan volt, aztán szétfoszlott a látomás, hogy színes füstköddé bomolva rátelepedjen a mennyezetre, s már csak egy csimbókos hajú, kékes arcú, szakállas fejet láttak. Nagy szemeit Árkánra függesztette.

– Hibát követtél el, gazdám, jóvátehetetlen hibát, ezért el kell, hogy hagyjalak. Emlékezz: úgy írja elő az ősi törvény, hogy uram és parancsolóm nem hívhat elő büntetlenül mások szeme láttára. Nekem láthatatlannak kell maradnom, ám ugyanakkor feltétlen engedelmességgel is tartozom neked.

Megjelentem hát, ahogy kívántad, de többé nem állhatok a szolgálatodban, me-gyek vissza a mécsesbe és a ládával együtt visszatemetkezem a föld mélyébe, hogy egyszer ismét rám találjon egy arra érdemes személy. De nem távozom haraggal. Jó gazdám voltál, majdnem olyan jó, mint Aladdin úr, mert nem csak magadra gondoltál, hanem a népedre is. Ezért kérhetsz tőlem egy utolsót, jutalomból és búcsúzásképpen.

A képviselő—testület szoborra meredve, dermedten hallgatott és várta, mit lesz Árkán Mihály utolsó kívánsága. Mihály szinte megsemmisülve töprengett. Már bánta, hogy előparancsolta Miskát, a szellemet, de belátta, hogy egyedül önmagát okolhatja. Lelke legmélyén még elkeseredést sem érzett. Talán jobb is így. Gazdagságot már kapott, többet is, mint kellene, osztozik benne a falu apraja—nagyja. Szép családja van, az emberek szeretik, megbecsülik. Mit kívánhat még?

Aztán kivilágosodott az elméje és megértette, mi az, ami még mindezeknél is fontosabb. Fel-emelte tekintetét a szellemhez és csöndesen azt mondta.

– Ne haragudj rám, Miska. Mindent köszönök. Megértelek, igazad van, a törvény szent, csak magamat hibáztathatom. De ne gondold, hogy szomorú vagyok. Segítettél rajtam, mindannyiunkon. Ha te nem vagy, ki tudja, hová jut ez a kis porfészek. A falu örökké hálás lesz neked, nem is baj, hogy megismerhettek. Bár minden ilyen kis porfészeknek lenne egy Miskája, ha csupán egyetlen napra is, aki csodát tesz. Mert rajtunk már csak a csoda segíthet. Légy boldog és találj meg a te Aladdinodat. S hogy mi az utolsó kívánságom? Nos, intézd el, hogy a faluban örökké békesség legyen. Azt hiszem, most erre van a legnagyobb szükség.

– Úgy lesz! Ég veletek! – dörögte a szellem és eloszlott, csupán édeskés illatát hagyta maga után emlékül.

*

Így volt-e, vagy sem, ki tudná megmondani?

Beszélnék az emberek mindenfélét.

Azt is mesélik, hogy a kotácsiak között elképzelhetetlen a harag, a békétlenség. Idővel közmondássá vált az országban: “Olyan becsületes, mintha Kotácsról jönné”.

Hej, de elkéne egy ilyen okos szellem mostanság az egész világon!

– Nem is maradna sokáig! – teszi hozzá a részeges Hőgyes fuvaros és kortyol egy kiadósat a nagyfröccsből Kocók Anti vadonatúj éttermében.

Ipolybalogi életkép

HÖRÖMPŐ GERGELY

Este van, évnek vége

Korhadtt fakerítések mögött
a halál intett a jegenyéknek,
valami bagoly huhogott
ijesztő dalt az éjnek.

Egér, patkány rágja mohón
a padlás furcsa kincseit,
kék holdfény földöntúli, furcsa
ijesztő fényeket vetít.

Régi dobozok. Egyenruhák.
Békétlenség sok maradványa.
A szobában megszólal gögicsélve
a csecsemő. Hát nem éltünk hiába.

Ipolybalogi életkép

H. TÚRI KLÁRA

Tóparti áhítat II.

Itt-ott gyúlnak már a pisla horgász-mécsek
a madarak is mind pihenni tértek
az égen szunnyadó sötét
terjengő homály a tavon
s lelkem lágy viaszán
egy surranó bogár mérné
téridőm tiltott távolát

utamon
minthacsak jöttöm várnák
nyugalmat dajkálnak a fák
s alig hallom
hogyan sunnyog lábamon a fű
pengeéllel villanón-remegőn
hogyan vesztené semmibe
napom

Időm
pletyka-símán tekergő útjain
hajdanvolt zsoltár ritmusát hallom
gyönyörrel lüktető
alélt ereimben a vért
lépteim lazazzák
utcazaj nem zavar
s mit szívem e napon vakon remélt
tovatúnt
véget ért

EGYEDÜL VAGYOK

s

mint kisgyerek
titkolt csínye ha bántja
s anyja tapintatát vágyva
féltekenyen szelídülne rá
szoknyájára
hajam hogy szelíd szellő símogassa
borzolja becézze csókolgassa
csak hagyom
hagyom

És
borzongva
soká
emlékezem áldott kezenyomát
s
már gyűlnek
a számba
jóízű hálaimák
s mint egykor boldogult anyám
poharából a málnalét
hörpintem velük talpig a Mindenség
kesernyés irgalmát

S
irány
a Végtelenség
a varatlan
tó színére lépő holdvilág
arcát hogy körül
ekép udvarolhassam én

Istennők Tüköre
Kis Boldog Asszony
Kegyed ma különösen szép!

S Ő
mintha csak értem küldte volna földre
az Ég
fájdalmam foszló felhőin át
tündöklő tavi
tükréről
mielőtt
égi útjára visszalép
rám néz

S
fényugarától
abbahagynak minden küzdelmet lét-csatát
elpihennek
bennem bogarak utak vizek
s vállamra hajtják fejüket
mind a fák

Üdvöz légy
Vigaszos Világosság
színezüst éji Fény

Üdvözlégy!

2013-15.

KŐ-SZABÓ IMRE

Utcai zenész

Ebben a kisvárosban minden reggel, ott ült a CBA Áruház, fedett árkádja alatt, Cila a zenész. Egy kis összecsukható széket hozott magával, szétnyitotta és leült. Maga elé vette a földre letett hegedűtokját és kivette belőle az idők folyamán fényesre koptatott hegedűjét. Elkezdett játszani. Az egy száll hegedű hangja, mint valami madár csicsergése, járta be a széles utca házseit. Ez a hang nem volt mindig egyforma, mert Cila, a régi cigányprímás, már túl volt a hetvenötödik évén és ujjai sem úgy engedelmeskedtek neki, mint azt ő szeretne volna.

Fiatalon apja, aki szintén zenész volt, adta kezébe a hegedűt. Megmutatta neki, hogyan kell fogni a hangokat, meg hogyan kell bánni a vonóval. Szerencse, hogy zenei hallása, vele született tehetsége volt. Apjaelőjátította neki, a nótákat. Próbálta hallásból követni, hol sikerrel, néha nem annyira. Amikor idősebb lett, meg a gyakorlás, meghozta gyümölcsét. Tizenkét éves korában ő játszott legjobban a telepen muzsikáló csávók közül.

Húszévesen alakította meg első bandáját, amellyel végig muzsikálta a környék összes lakodalmaival, névnapjait, falusi mulatságait. A banda egy összeveszés után, feloszlott. Jó darabig csak egyedül hegedült, néha más bandákhoz csatlakozott, egy-két alkalomra.

Az egyik faluban, megnyílt egy nívósabb étterem. A tulaj úgy döntött, fogad egy cigánybandát, hogy éttermében, a vacsorához zene is szóljon. Meg kereste Cilát, aki egy újabb bandát szervezett és negyed magával, egy cimbalmossal, egy brácsással és bőgőssel zenélt estéről estére. Szép időszakot értek meg, húsz évig ők muzsikáltak a Véndiófa címzettű vendéglőben.

Akor, a betegség, meg talán a gazdasági helyzet, vagy a változó világ, nyugdíjba küldte a bandát. A bőgős még aránylag fiatal ember volt, ő elment külföldre. A brácsás, már akkor öreg volt, amikor ide került. Öt éve annak, hogy Cila hegedűjének hangjaival búcsúztatták őt a temetőben. A cimbalmos még él, de ő nem jöhet ki hangszerével az utcára zenélni. Neki könnyebb, ő fogja hegedűjét, melyet az utóbbi időben egy vastag madzaggal a hátára köt. Egyik kezében fogja az összecsukható, háromlábú székét, a másikban pedig botját, mert támaszkodni is kell, ugyanis már jó egy éve, szédül menés közben.

Minden reggel, - kivétel a vasárnap -, kibotorkál az utcára, megszokott hegyére a CBA-hoz és zenél. Hegedül! Az emberek jönnek, mennek körülötte. Van, akivel vált pár szót, aztán kopognak a fémpénzek a szétnyitott hegedűtokban. Amikor elfárad, előveszi a felesége által becsomagolt szendvicset, falatozik. Aztán muzsikál még egy kicsit, megszámolja a napi bevételt. Gondosan becsomagolja hegedűjét, összeszedi holmiját és elindul haza, azzal az elhatározással, hogy holnap reggel, újra kezdi a hurok pengetését.

Ipolybalogi életkép

FETYKÓ JUDIT

„és megmarad a látszat”

... az élethez való ragaszkodás hitében – József Attila haláláról VI.

(Csak az olvassa...)

Csak az olvassa versemet,
ki ismer engem és szeret,
mivel a semmiben hajóz
s hogy mi lesz, tudja, mint a jós,

mert álmaiban megjelent
emberi formában a csend
s szívében néha elidőz
a tigris meg a szelid őz.
1937. máj. - jún.

A Hazám hatalmas, széleskörű, szociológiailag átfogó „helyzetjelentése” után a *Csak az olvassa...* könnyed gondolatsornak tetszik. Persze József Attila jól tudja, hogy a megmutatkozó művész számára ez a kijelentés: „Csak az olvassa versemet, / ki ismer engem és szeret” csupán kijelentés marad, hiszen az a fontos, hogy minél többen olvassák el a versét; olvassa azt az őt értő és az, aki érthetetlennek tartja, de a rokon, barát, ellenség is olvassa. Az előfeltételezés folytatódik, indoklássá válik: az olvasónak különös hajózásra kell elszánnia magát, „mivel a semmiben hajóz”, és talán csak az eddigi József Attila-költészet ismeretében tudhatja, „s hogy mi lesz, tudja, mint a jós” a költő álmában „megjelent / emberi formában a csend”, melynek személyyé válása mégis József Attilával egyenlő, azonos, és vele együtt a érzelmeiben a két véglet között mozgó gondolatok.

Én nem tudom...

Én nem tudom, mi fenyeget
az estek csipkés árnyain;
mint romló halról a legyek,
szétszállnak tőle álmaim.

És nem tudom, mily dajkahang
cseng a szívembe csendesen:
nyugodj, hiszen csak este van
s mitől is félnél, kedvesem?
1937. máj. - jún.

Letisztult elmélkedő sorok, a sötétség, az éjszaka kollektív félelmének felsejlése, az azon való elmerengés: „Én nem tudom, mi fenyeget / az estek csipkés árnyain” – de jelen van az a fenyegetés,

mely a gondolatokat megzavarja, és a romló halról (a hal maga is bűdös romló formában), s „az estek csipkés árnyain” átjövő szorongás lesz az uralkodó. A lezárás azonban a dajkahang megjelenésével, melyet belül érez: „És nem tudom, mily dajkahang / cseng a szivembe csendesén”, melyben anyja hangjának csengését (is) hallhatja, önmaga megnyugtatásához vezet, ahol már a megszólító vagy ő maga, vagy épp a dajkahang, de úgy nyugtat ez a saját belső hang, hogy a félelmet a feltett kérdéssel fel is oldja: „nyugodj, hiszen csak este van / s mitől is félnél, kedvesem?”

Száradok, törődöm

Száradok, törődöm,
korán előregszem.
A sivatag földön
álmatlanul fekszem.

Éltető, friss nedvek
nagy eres husomba
nem öntenek kedvet
s epedek busongva.

Szemem is öregbül,
árnyékolja árok.
Könnyes bölcsesség ül
rajta mint a hályog.

Három versszakban összerakja a helyzetéből adódó fizikai elhasználódást, mely mögött ott van a lelki is („Huszonkilenc éves volt Attila. És a nyomorúság már elnyűtte. Már nem tudott fölényes derűvel mosolyogni. Mosolya egyre kesernyesebb lett. Már titkolta, szégyellte nyomorát, méltatlannak találta, élehetlenségnek tekintette.” [l. József Jolán: *József Attila élete*]). Az 1930-as években a magyarországi átlagéletkor kb. 45 év volt. József Attila ennek a felét már megélte, túlélte – ismert vagy nem ismert átlagéletkori korabeli statisztikákat –, a maga körött élők élés-halását valószínűleg számba véve ezt az adatot megközelítően tudhatta gyakorlati tapasztalásból. Tényként fogalmazza meg: „Száradok, törődöm, / korán előregszem.” S ennek a ténynek a helyszínét szintén: „A sivatag földön / álmatlanul fekszem.” – ha nem is a földön, de padok, kényelmetlen alkalmi ágyakon, fűtetlen szobában volt számtalanszor kénytelen feküdni. Az elhasználódó érzékszerveken felsorolásán túl van benne ez pozitívum: „Szemem is öregbül ... / ... Könnyes bölcsesség ül / rajta mint a hályog.” Ez a „könnyes bölcsesség”, de főleg a bölcsesség elérése sokak vágya, még ha szomorúsággal is jár. A második versszakban van egy kitétel, miről nem igen olvastam versértelmezésekben, mégpedig ez: „Éltető, friss nedvek / nagy eres husomba / nem öntenek kedvet / s epedek busongva.” – itt egy, a férfi életében jelentős dolgot fogalmaz meg, saját férfiassági titkait mondja ki, el. A „nagy eres husomba” bizony azt jelenti, ami a férfiasság egyik gyakorlati lényeges része, a nemi képességre való utalás. Erről vall Flórának egy alkalommal a Siesta-beli időkből, amikor saját kapcsolatának intim titkairól tesz önvallomást Szántó Judittal töltött éveiről (l. fentebb).

Gyors emlékpójácák
forgatnak meg ébren
s alva újra játsszák,
mily bolondul éltem.

A „Gyors emlékpójácák” az örökös én-faggatás alakjai, melyek folyamatos jelenlétükkel ébren, alva

hatással vannak, a fentebb sorolt meggyorsult előregedést is okozva.

Nehéz ez a bánat,
nem bírja az elme.
Ifjits meg, bocsánat!
Flóra szép szerelme!
1937. jún.

Ez a versszak, és lehet, kizárólag nekem, elüt, nem simul oda a többihez, kilóg belőle. az utolsó sora miatt. A háttérben ott van a Flóra-szerelme (melyben semmilyen gyakorlati szerelmi beteljesülést nem kapott József Attila), a nő nevének megjelenése a versben mégis bár bizakodóvá teszi a lezárást, nem illik bele. Az „Ifjits meg bocsánat”-ig minden rendben van, a Flóra név megjelenése mégis úgy hat, mintha nem lenne ez a vers befejezve. Alkalmazhatna itt bármely másik két-szótagos kifejezést, akkor másként lehetne érteni. Mért épp „Flóra szép szerelme”? József Attila ekkorra lelkileg már felnőtt (igaz, volt még mindig számos gyerekes és szeretetreméltó megnyilvánulása mindenirányú kapcsolataiban), annyi férfi-tapasztalása azonban már volt, hogy ne az épp most szeretett nőtől várjon testi-lelki előregedésére megifjítást...

Sas

Micsoda óriás sas
száll le a zengő mennybolt
szikláira. E szárnyas
a semmiből jött, nem volt.

A mindenséget falja
csilló azúri csőre.
Vaskarma tépi, marja
a meleg húst belőle.

S a fogoly világ hullat
könnyes üvegszemekkel
vércseppes pihetollat.
Ez a pirosló reggel.

A sas víziója az éjszaka árnyainak megszűntével jön elő, megjelenése csodálatot, csodálkozást vált ki: „Micsoda óriás sas /száll le a zengő mennybolt / szikláira.” A zengő mennybolt szikláira száll, valószínűleg nem félelmetes az a hang, ha a madár leereszkedik. Meghatározhatatlan a madár kiindulási helye, „E szárnyas / a semmiből jött, nem volt.”, vagyis a képzelet, a fantázia szülte. A szárnyas „a semmiből jött”, mégis a „mindenséget falja”, az élő valóságot, mely a képzelet mindenségétől a valós téphető húsig terjed: „Vaskarma tépi, marja / a meleg húst belőle.” Ennek a sasnak támadó és megsemmisítő szándéka van, melyet el is kezd megvalósítani, mégis, az eredmény, amit elér, nem a képletes mindenség, vagy a valós hús-világ megsemmisülése, hanem a reggel beköszönte: „S a fogoly világ hullat / könnyes üvegszemekkel / vércseppes pihetollat. / Ez a pirosló reggel.” A „pirosló reggel” megérkeztere a fogoly világ könnyei, melyek üvegszemekből folynak (vajon mennyire igazak ezek a könnyek?), átváltoznak „vércseppes” pihetollá, majd reggellé –, mint egy vajúdás és szülés után a vércseppek nyomai még jelen vannak. Az éjszaka félelmei, fantáziái a reggel beköszöntével megszűnnek.

E madár könnyű röpte
a létet elragadta.
Nincs magasság fölötté
és nincs mélység alatta.

Tovább beszél a madárról, melynek megjelenése, a vele kapcsolatos dolgokra olyan hatással van, hogy már könnyű röptével „a létet elragadja”; a gondolkodás, az emberi fantázia építő, vagy romboló erejét mutatja a sas alakja. A „Nincs magasság fölötté / és nincs mélység alatta” a képzelet által megalkotott lény (ami itt épp támadóan lép fel, de másutt lehet akár az önmaga megalkotta szerelem is) mindenre képes.

Az egyik szárnya lelkem,
a másik szárnya Flóra.
Én őt váltom és engem
ő vált így új valóra.
1937. június

A befejezés részben utal a sas létének eredetére, ha a szárny a költő lelke, akkor teljes madár sem lehet más anyagból, de a Flóra név megjelenésével az eredeti gondolat [feltételezi, hogy Flóra ebben a különleges „repülésben” társa lesz...] – a lélek, az emberi képzelet teremtésének lehetősége, mely rosszat és jót, sőt, a félelmetesből is tud jót előhozni... (itt a reggelt...) megszakad, és belesejlik a *Héjánász az avaron*. Illetve átértelmeződik a kezdeti gondolatsor, amely az áthallással együtt már nem a teremtő és egyben pusztító képzeletet jelenti, hanem két ember egymásmarcangolását, mely ugyan pozitív végkifejletű, „Én őt váltom és engem / ő vált így új valóra”, de az előzmény ott lebeg felette, melynek képeiben egymás fizikai marcangolása is benne van/volt, míg abból beköszönt a reggel, a valóság, a felismerés, mely ennek az ön- és egymás-marcangolásnak eredménye lehet.

(Csak most...)

Csak most értem meg az apámat,
aki a zengő tengeren
nekivágott Amerikának.

Utnak eredt - nem új jelenség, -
hogyan lefűlelje bátoran
a természetes jószerencsét.

El is keserült, meg is csappant
érdeke itt, az óhazán,
unta főzni a szagos szappant.

Csak most értem meg az apámat,
aki az ingó tengeren
nekivágott Amerikának.

Az urak locsogtak fecsegték,
ő batyut kötött. Odaszállt,
hol jó munkást szép pénz kecsegtet.

Az erdön nem volt egy szál bokra,
egész uton emlékezett
és hányt a hempergő habokra.

Elhagyta bölcsen a családját -
azért, mert keményen keres,
a csemetéi őt ne áldják,

mert megátkozzák, ha felnőnek.
Nem volt erkölcsi példatár
s nem hűse hazugság-felhőnek.

Csak most értem meg az apámat,
aki a csalárd tengeren
nekivágott Amerikának.

Csak most, hogy új világba tartok.
Flórám az én Amerikám.
Elenyésztek a régi partok,

nem ödögök zajuk-bajukban:
az emberarcok mélyiről
új értelem szegélye bukkan.

Ahogy az apám nekivágott -
ha százszor nincsen, akkor is
Istenre bízom a világot.

Én nem a tusától szabódom:
szerelmemért csalok, ölök -
bár lehetőleg korrekt módon.
1937. jún.

A szerelemi érzéstől eufórikus vers, melyben az apa megértése csak alkalmi. A Flóra-szerelem okozta felhangoltságban a nőt nevezi ki a saját Amerikájának, mintegy életmódjától, helyzetétől/ből megváltónak. Apjuk Romániába ment, ami Jolán visszaemlékezésiből kitűnik, és a magukra maradottságot, a szegénység minden bugyrait megjárt gyerekei, így maga József Attila sem feledheti, bármennyire felemelő a Flóra-szerelem. Látszólag megírt vers, témáját tekintve azonban alkalmi szikra, mely esetleg nem lett volna a későbbiekben maradandó, ha a költő élete folytatódik.

Tudod, hogy nincs bocsánat

Tudod, hogy nincs bocsánat,
hiába hát a bánat.
Légy, ami lennél: férfi.
A fű kinő utánad.

Végig önmagához beszél, önmegszólít. Áthallás a „ha férfi vagy, légy férfi”-re. Az elmúlt dolgokat és bekövetkezett cselekedeteket, a múlt időt nem lehet megváltoztatni, a jelent rombolja a hiába való

bánat. Felszólítja önmagát: „Légy, ami lenni: férfi.” A pszichoterápia során lassan elkezdett a hétköznapi életében (is) felnőni, amire egész életében vágyott, hogy felnőtt férfiként tartsák számon.

A bűn az nem lesz könnyebb,
hiába hull a könnyed.
Hogy bizonyosság vagy erre,
legalább azt köszönjed.

A bűn nincs kifejezve, hogy mi. Az egész élet, az élet különböző megtörtént és meg nem történt cselekedetei, gondolatai is lehetnek egy szóval kifejezve. „A bűn az nem lesz könnyebb, / hiába hull a könnyed.” – a könnye pedig hull, sőt, gyakran hull, bár tudja, mint ahogy itt is: hiába. A könny az előző élettől/életviteltől való elhatározott elszakadás/változtatás könnye lehet... József Attila él, és eddigi életére ő maga a bizonyosság; nincs kimondva, de a sorsnak, a bűnnel élt időknek a következménye a versben lévő ő: „Hogy bizonyosság vagy erre, / legalább azt köszönjed.” A *Bukj föl az árból*-ban ezt írja: „És verje bosszúd, vagy kegyed /belém: a büntelenség vétek! / Hisz hogy ily ártatlan legyek, / az a pokolnál jobban éget” – a két vers mégis valahol egymásra felel, mutat.

Ne vádolj, ne fogadkozz,
ne légy komisz magadhoz,
ne hódolj és ne hódíts,
ne csatlakozz a hadhoz.

Ez, és a következő szakaszok mind a bűn utáni állapotot fejezik ki. Röviden, pattogva sorolja fel, mit ne tegyen, utasítva önmagát, hogy ezektől a dolgoktól távolodjon el, ne csatlakozzon korábbi hibás döntéseihez, de arra is utalhat, hogy kikkel tartson kapcsolatot, barátságot: „Ne vádolj, ne fogadkozz, / ne légy komisz magadhoz, / ne hódolj és ne hódíts, / ne csatlakozz a hadhoz.”

Maradj fölöslegesnek,
a titkokat ne leld meg.
S ezt az emberiséget,
hisz ember vagy, ne vesd meg.

A „Maradj fölöslegesnek, / a titkokat ne leld meg” nem holmi apró-cseprő dolgok titkait firtatja, itt a költészet, a siker, a sikertelenség, akár a világ dolgairól van szó. A szakasz vége kitágul az emberiségre, és a befejezés több átalakítás után lett ezzé: „S ezt az emberiséget, / hisz ember vagy, ne vesd meg”

Emlékezz, hogy hörögtél
s hiába könnyörögtél.
Hamis tanúvá lettél
saját igaz pörödnél.

Atyát hivtál elesten,
embert, ha nincsen isten.
S romlott kölkökre leltél
pszichoanalízisben.

Két versszakon át a pszichoanalízisben felszakadt öngyötrés szólal meg. Majd áttér a következő szakaszban azok említésére, akik pártfogolták. Csakhogy nem a pártfogókat fizették! A pártfogók fizettek neki, József Attilának, hogy élni tudjon a mindennapok munkahely nélküli pénztelen sorában. (Utalás Flóránál.)

Hittél a könnyü szóknak,
 fizetett pártfogóknak
 s lásd, soha, soha senki
 nem mondta, hogy te jó vagy.

A belső világára, személyiségére hiányolja, hogy nem mondták, hogy ő jó. A verseire mondták.
 Kiemelés Illyés Gyuláné Kozmutza Flórától:

100 -101. oldal „Nem bízhat eléggé pártfogói és barátai segítségében, szeretetében sem, idézte a
Tudod, hogy nincs bocsánat... soraiból: „hittél a könnyü szóknak, fizetett pártfogóknak...

... Ekkor értettem meg először mélyen Attilát, kaptam röntgenképet „betegségérő”. Jártam már elég
 gyakran elmeogyintézetben. ... Semmiféle tekintetben nem merem volna minősíteni a baját. Ez a szinte
 vulkanikus indulatkitörés és a végső elkeseredettség lávaömlését idézte, nem az elmebetegség
 dührohamát. ... Sok mindent abból, ami akkor kizúdult belőle, ma sem írhatok le.”

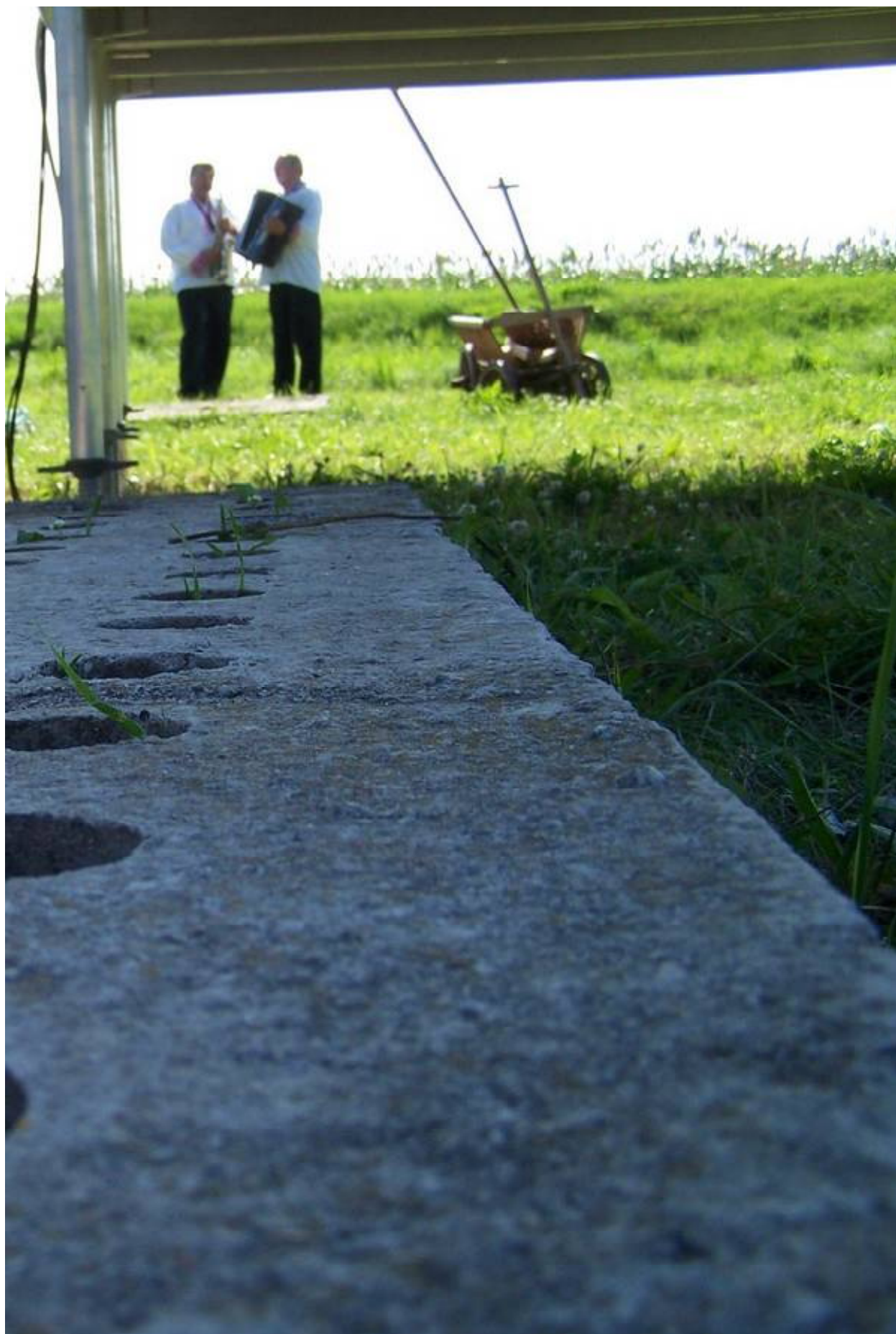
Megcsaltak, úgy szerettek,
 csaltál s így nem szerethetsz.
 Most hát a töltött fegyvert
 szorítsd üres szivedhez.

A „Most hát a töltött fegyvert / szorítsd üres szivedhez.”-t sokan értik a halál hívásának. Ez a szív üres.
 Nincs mit átlőni benne. Kiürült a lélek, a lélek szíve: fel kell nőni, és férfiként kell élni, a bűnött van, ahol
 van. „Légy, ami lennél: férfi.”

Vagy vess el minden elvet
 s még remélj hű szerelmet,
 hisz mint a kutya hinnél
 abban, ki bízna benned.
 1937. júl. - aug.

A lezárás a remény: „Vagy vess el minden elvet /s még remélj hű szerelmet, / hisz mint a kutya hinnél /
 abban, ki bízna benned.” A bűn, a felsorolt hibák feletti bánkódás, a hibás döntések elvetésére biztatja
 önmagát, ami nagy lelki munka (ezt a lelki munkát elkerülni akarók soha nem változtatnak korábbi
 nézeteiken, véleményeiken). A „Hisz mint a kutya hinnél” (a hű a szerelem jelzője, de a kutya szó utána
 a kutyahűség, ami = a kutya hite a gazdájában – érződik bele a mondatba) itt egy olyan jelzés, intés, ami
 az embert felülírja, azaz az emberi ész és tudat által szándékosan vezérelt (akár hazug szavakat)
 dolgokat haladja felül: a kutya felette áll az emberi viselkedésnek, – ahogy a *Jön a vihar* c versben a
 kicsik, a növények kínja és példája is valami más, és különösebb, az ember számára megszívlelendő,
 türelemre intő.

Folytatása következik.... A Szerk.

Ipolybalogi életkép

KISS - SIMON MIKLÓS

Csicsófalvi filmforgatás

Csak gyöttek, gyöttek feszít hirtelennyibe előbukkanva a gazosból, bele a burnyásba a micsoda faszánytos régi traktorokon ezek a filmes faszik. Még a világhíres koslató specialista, a Kukkos Lupe se vette észre őket előbb, mint ahogy utólag elmeséte. Nyóc pótkocsi vót teji a szereposztással, de micsoda galambdúcot idéző bűgással és etyem petyemmel mulatták az idő múlását a zötykölődés alatt, meg ratatata, csak úgy pufogtattak a keményfijúk a micsoda puskákkal, mint a szovjet háborús filmekbe a kifogyhatatlan dobtárral a Szerjózsaék. Ijjen galerit még a Halivúdba se láttak, az is konkrét szákrament uccse. A micsoda faszánytos traktorok egymás mellett gyöttek, mer' sehogy se tudtak megegyezni a világegyetemes híres sztárok, hogy ki legyen az elsőbe. Második senki se akart lenni az is biztos. Ezt kikérte magának a Rambó gyerek, a Kockafejű Terminátor, a Csaknorisz, a Brúszvilisz, a Klosszkapitány, a Stirlic meg a Szekszuál Endivén is, maga a filmrendező faszi. A díváknak kuss vót, ők rúzsozgatták, sminkelgették a pofazacskót kifelé egy cuppanóshoz.

„ - Ahogy oszt gyött előre a tizennyóc traktor, komám, egymás mellett, az összes mezőgazdasági monokultúrát letaposták, az annyok szencségit, asztat. Oszt bele az útilapu ültetvénybe, át a gazoson. Ojjan sivikolás vót a sertéstelepné', hogy arra kaptam fel a kihúzható teleszkópos tengerész távcsővet. „ - meséte később Kukkos Lupe a szerencsés momentumot. „ Ahogy a cocák mellátták a Szekszuál Endivént, a világhíres filmrendező faszit, tisztára nekiugrottak a karics falának. Még a vén cocák is, a hülyék. Pedig a faszi csak fiatal sűdőkkel hempereg, esztet mindenki tuggya, még az ökröstótfalusi Bakter is. Nem is értem. . . „

Fontos megemlíteni az ügy érthetőségi érdekiben a Szesz kazán Szeletebarlangi Postás Pityu előző napi delírium trémenszét, amivel egybő meddöntötte a Brüsszelben felállított Európa csúcsot, oszt valahol kinn feküdt az útilapu ültetvénybe. A zsebibe meg ott a távirat, gyűröten, kikézbésítetlenül, olvasatlan: „ *Hónap gyövönk STOPP. Első osztályú bánásmód. STOPP. Hónapután statisztika válogatás. STOPP. Fiatall cocák előnyben. STOPP. Aláírás: Szekszuál Endivén világhíres filmrendező faszi. STOPP. Utóirat: ha beválik a coca, esküvő másnap PUNKTUM.* „. Ez se takonnyal gurigázik az is biztos. De nem is ez a lényeg.

Ennek köszönhetően (mármint a szesz kazáni delírium trémenszék) előre senki sem tudott Csicsófalván a világhíres sztárok érkezéséről. Látva a faszánytos traktorok megjelenését, azt gondolták, má' megint a mákosfehérpusztai Párttitkárelvtárs tévesztette el az évszakot, oszt előbb megkezdték az útilapu ültetvényen a betakarítást, mint ahogy elvetettek vóna. De nem. Gyött a híres bagázs. Szekszuál Endivén, a világhíres filmrendező faszi pedig igen erősen beidegesedett a vendégvárás módszerin, az is biztos. Csak gyönnék, gyönnék feszít azok a faszánytos traktorok a micsoda nagy filmsztárokkal, saját magárá má' ne is beszéljen, csak gyönnék ide a vidéki gazos világba, oszt várnyi meg sehol senki. A szőrpamacsk tisztára összetapadtak a pofáján az izzadságtól. Amikor ideges lett a faszi reágyött az izzadás, oszt mingyá összetapadt a pofáján a szőrpamacsk, a bűdös verejtéktől.

„ - Bizony előfordul az ijjen eset, különösen a sertés populációjánál, mikor a kanok bevadulnak a coca szagra. A turcsi orrú mangalica tisztára ijjen szimptomákat produkál. „ - védte meg Szekszuál Endivén becsületit a Doktor.

Nekünk pedig Csicsófalva becsületének a megvédése kötelességünk . Amit ugye nem tudunk , azt honnan is tudhatnánk . Márpedig a Szeszkazán név által determinált „noblesse oblige „ állapotból eredő információ hiány és az éppen aktuális következő „ Öt éves Tervet előkészítő Legújabb Ötéves Tervelőkészítő Bizottsági Ülés „, mely aznapi ülése éppen aznap ült össze a kocsmában , azt eredményezte , hogy a világhíresek egy unatkozó csótány nem sok , de még az se várta . Mert ugye öt évet előre eltervezni kérem szépen , belátható , hogy cseppet sem egyszerű móka . „ – Bizony mondom néktek , testvéreim , hogy cseppet sem egyszerű móka az ! „ Ezt maga Kágé Béla pápa Őszencségi eminenciája mondotta , miután Másogyik Pedofiliusz néven felszentelték csopinak a Vatikánban . Szóval egy „ Öt éves Tervet előkészítő Legújabb Ötéves Tervelőkészítő Bizottsági Ülés „, nem hülyeség . Ez kérem szépen nem is lehet vita tárgya , no .

Félbeszakítani egy ilyen ülést nem szabad , de nem is illik . Az ülés komolyságát mi sem jelzi jobban , hogy ilyenkor még Katica , a kocsmárosné is lábújjhegyen viszi kifelé a pájinkát az előkészítésen gondolkodóknak . (Tessék csak megpróbálni otthon micsoda nehéz dolog lábújjhegyen vinni a pájinkát . Ugye egy lábon kell hozzá ugrálni , a másikon pedig , annak is a lábújj hegyén ugye egyensúlyozni a félliteres üveggel . Egyenesen cirkuszi mutatvány , kérem . Először próbálkozóknak csak mezítlábas végrehajtás tanácsoltatik , vagy gördeszkás megoldás . – a Szerk .) . Nagy fához ugye , nagy fejsze kell . Okosabbnál okosabb ötletek , al – fő – és elképzelések , valóságos géniuszi tervek merülnek fel és el ilyenkor a nagy hajtartók alól . Csak úgy sziporkázik a csicsófalvi szürkeállomány .

„ – Mi vóna elvtársak , ha a barbár nyugatot követnénk előre felé , oszt mennénk utánok ? „ – így egy zseni képű .

„ – Minek követnyi , mikor meg is előzhetjük ! „ – kontrázott egy ótóversenyző kinézetű . A fejibe sisak , alatta Izó vizsgadíjas védőszemüveg . Szakszerű jelenség vót , az is biztos .

Polgármesterúr reálisan végrehajtott talaj közeli elemzési hűtötte lefelé a felhevült gumikot , meg a kedélyállapotot :

„ – Falazhattuk köntörbe elvtárskáim , de nem ojjan forró a kása , ha kihül . A nyugati barbarizmus (ekkor lehajolt a kabinet asztalhoz és a történelem tanító belesusmusolt a fülibe cseppet) , szóvala barbár nyugat ezer év alatt épülgetett , ha nem is szépült nagyon . Esztet csak úgy , mint a Baumgartnerzsolti a Sumáhert , nem lehet egyből leelőzni . „

De az ótóversenyző képű nagyon beindult a startnál , csak úgy füstöltek a kerekei , nem lehetett vele bírni:

„ – Hát pont ez a lényeg elvtársak , Polikám . „ – röhögött , mint a vakegér . „ – Figyelgettyük őket , lekoppintjuk a munkamorált , meg a demokratikus ezt azt , oszt egy év alatt ezret lépünk előre . „

„ – Ezret ? Egyből ? „ „ „ Téleg ezret ? „ „ „ Hú ezret csak úgy ? „ „ „ Ez oszt la . Emmá igen ! „ , ámuldoztak , hitetlenkedtek , elhitték . A hülye , azért hülye , mert elhiszi a legnagyobb hülyeséget is . De azis lehet , hogy a hülyeség azért válik hülyeséggé , mert a hülye elhiszi . Sőt még az is lehet , hogy nem is hülyeség a hülyeség és a hülye nem is hülye , hanem a parlamentbe hazudnak összevissza . (Hú , ezen még gondolkodni kell egy sort – a szerk .) . Mindenesetre azonnal hívták a Hazafias Szavazatszámoló Bizottságot és egyhangúlag megszavaztak egy ingyen kört mindenkinek . Szem – Jon Jegorov má ’ húzta is elő a füli töviből a világhíres ceruzacsonkot és elkezdte nyálanzni befelé az eredmény hitelesítéséhe . A Poli csak a fejét csavargatta . Ebből baj lesz , az is biztos . Nem eszik ojjan forrón a kását , ha kihül , fogalmazta meg magában retorikailag a következő bekezdést és már éppen bele is kezdett vóna , amikor kicsapódott a kocsmajtó és betódult rajta a rend helyi őrzője és szolgálója , a többségben lévő kisebbségi ikerpáros , a roma származású Kismore Kunc és Kismore Kurt .

„ – Itt vannak . Itt vannak . „ – vágott egymás szavába a lihegéstől a két cigány .

A sokat látott pórnépnek egyből inába szállott a gondolat . Ki lehet má ' itt megint csak úgy ? Emmá semmi jót nem jelenthet . A pojáktól , a muszkáig , a bocskoros sötét képű , szagos lábú romántól a germán kaporszakállas fajtáig vót má ' itt mindenféle nációj , de egyik se hozott nagy boldogságot a népnek , az is biztos .

De hiába a félsz , ha a kíváncsiság szöget üt az emberfélében , az nagyobb a legnagyobb rettegésnél is . Rohan hát kifelé a nép a kocsmá előtti térre , fesz . No , mit látnak az ijedt szemgolyóbisok ? Szép sorba érkezik egymás mellett felsorakozva , a nyóc micsoda faszánytos traktor A szőröcsimbókos pófájú Szekszuál Endivén a platón állva emeli , hű de emeli felfelé a karja végit , mint a csepp bajúszú kiabálós náci gyerek annak idejibe a történelem könyvekbe , oszt eccercsak lecsapja a kockás zászlót „ – Höööő , höööhaa – „, amire nyomja a fékpedált szépen sorba az összes nyóc faszánytos traktor. No , csak majdnem sorba . Itt – ott becsúszik egy – egy túlszaladás , blokkolás , kicsúszás , oszt nem adógyik ki a geometriai egyenes , de szép próbákozás vót , az is biztos . Micsoda próbálkozás . Bámul is körbe a Szekszuál Endivén gógös tekintettel , épp hogy csak nem kérgyi hangos szóval : „ – No mi van parasztok , ijjet mé ' nem láttatok mi ? „ Bámul is ám a nép . De hol vannak a világhíres színészkedő kompánia , maguk a sztárok ? Bámulnak a Csicsófalviak . Mer kérem szépen a traktorok üresek , de mind a nyóc . No , ekkor má hallanyi is a hejde nagy ratatatázást a falu végiből . Csak lőnek , lőnek , nem tőtőnek , mind az orosz filmekbe . A Brúszvilisz má ' el is foglalta egyedül egész Csicsófalvát , oszt épp a Maris nényét vezeti hátracsavart kézzel , százezer ejurót nyomkodva a kezibe , hogy drágán aggya neki oda az életit , mer baj lesz . A Rambó gyerek egy kifogyhatatlan géppuskával lövődözi lefelé a verebeket a villanyvezetékéről , de micsoda elszánt gúnyos pófával . A közeli oszlop tetejéről a golyák el is indultak hazafelé Afrikába , mer látták , hogy nem viccel a koma . Aluttuk éppen a Stirlic vallotta be a Grétagarbónak , hogy tisztára beleesett és ez így nem mehet tovább , tanájonak ki valami szép nevet a születendő gyermeknek . A Szem – Jon az néki egyébként nagyon begyön , ha már itt kell nevet adni az apraja csecsemőnek . A Kockaképzű Terminátor meg ott röhögött a Kromanyoni Tomasz családon , akiket úgy lenyomott szkanderozás közbe , hogy most próbálták szétfeszíteni gyorsvágóval az összehérselt újjajukat . A felmaradó populációját a Csaknorisz vette kezelésbe , azis biztosigaz .

De a legijesztőbb az egész jelenetbe a szandálba toporzékoló Szekszuál Endivén vót , ahogy ugrott lefelé a nyóc faszánytos traktorról . Micsoda szekszuálisan kidolgozott testi komplexum és lelki vagányság ez a faszi . Oszt má hű de fenyegetőzött is a véraláfutásos nagylábújját mutogatva , hogy : „ Ijjen még a praxisába se fordult elő , hogy legalább húsz coca ne várta vóna , hódolva az ifjonti bájnak , mint lehetőség . Úgy fordulnak vissza , ahogy gyöttek , de máris , hacsak „ „ . Ekkor vette észre a kocsmáajtón kilépő Katicát , meg a Poli is elkezdte dícsérni egybő a szekszuális kiállást , ifjonti hamvasságot .

„ – Hát meggyöttetek drága elvtárs ? Meddig maradtok ? Huú , ez oszt la ! Micsoda legényes büszkeség , micsoda nőcsábulás . „ Közben sugdolódzott a Poli Kismore Kuncnak valamit , de az is lehet , hogy a Kismore Kurt vót éppen . Valamejjik more a kettőből , no . Máma úgy láccik a nagy sugdolózás napja vót Csicsófalván .

„ – Hogy kerültek ezek ide , honnan szalajtották őket ? Ő mé ' nem tudott erről semmit ? Hát ezé ' Poli ő , ezé ' az önfeláldozás , a sok lemondás ? „

Aztán folytatta a dícsérő oklevelet , mer ' nincs idő a sopánkodásra , amíg ez a méregzsák itt puffog – e . Szekszuál Endivén pedig már örvendezett magában , hogy micsoda egy faszi is ő . Hiába no , a férfiaságot nem lehet eltitkolni sehol se , még , ha akarná is az ember . A szekszuális Endivénség az egy sugárzó képesség , szaglik messziről , mint a sertés telep . A szörpamacsok a pófáján és a pófazacsakója még lila vót a mérgeledéstől , mer nem lehet mingyá csak úgy megbékélni , ha morgolódhat is cseppceskét az

ember , de már oldódott felfelé a helyi mézes mázos kenetetéstől , hízelkedéstől . A Poli meg folytatta a bűbájt alaposan .

„– Mégis , hogy csinálod elvtárs , ezt a női lebilincselést ? Mi a titok , hogy ennyiféle nemzetközi szépség (még , ha butának butácska is) így behódol a hajlékodbá ? „

„– A titok azé titok , mer ’nem lehet elárulni „, – aggya még durcásan a komoly fíjút , de má vigyorog mint a hülye gyerek a sparhéra . Oszt közbe kacsint eggyet a Katicára a szandálbó kikandikáló véraláfutásos nagylábújját csavargatva . Kiderül később a turpizmus . Ez a Szekszuál Endivén szekszepilje . A koszos nagylábújj köröm alatti véraláfutás . Ettől a fiatal cocák mingyá begerjednek , de azonmód . A csuklóján fityegő négy darab Ferrari sportótó slusszkulcs lényegtelen momentum ijjen férfi báj mellett . A tengerparti villácskák kulcsai a másik csuklón eltörpülő apróságok csupáncsak . A bokáján a szudáni tengerparton tanyázó jachtockáinak a kulcsai merő kicsiségek . Közben betámolyog a kocsmá elé a Szekszkazán Szeleteberlangi Postás Pityu , oszt lebegteti a táviratot a Poli felé .

„– Hónap gyönnék a lakodalmas menet Polikám . Itt nősül a filmrendező faszi . Dugjuk el a süldő cocákat , mer elveszi mindet a pedofil vadkan . „A Poli integet , mutogat , hogy kussoljon a Szekszkazán , mer ’ má ’ itt van a Szekszuál Endivén , de meglepetésre felkacag a világhíres vendég :

„– Nagyon jó , nagyon jó . Pedofil vadkan . Hát ez nagyon teccik . Ki ez a költői alkat , mégha bűzlik is , mint a kocsmaszag . Ezt elmondom a kiscocáknak is–, röhög megilletődötten . „– Ez még a Timicskának is teccenyi fog , az aktuális házi cocának . Nemsokára lecserelem , de megnevettem utójára a drágát . „

A Poli , Polgármester elvtárs , nem enged időt semmiféle elkutyulásra . Má ’ mutattya is a napi programfüzetet a filmsztár bandának , akik közben csak összeverődtek a kocsmá előtt . Szekszuál Endivén le nem veszi a szemét Katicáról , s csak fél füllel hallgatja a tervezetet :

- 10 óra : fogadás a kocsmában , házi pálinkával (Röv . : h p) , fröccs , miegymás
- 12 óra : a Bűzösdörgegelmes Pottyáncsoma szobor megkoszorúzása (h p)
- 14 óra : Gyárlátogatás a cippzáros hullazsák gyártó üzemben (h p)
- 16 óra : Ebéd : h . p . , macsánka , tőtött káposzta , pampuszka , (h . p)
- 18 óra : a sertéstelep mellátogatása , cocák , süldő lányok , beszélgetés Grigorral és Stroszekkel a két fedező kannal , (h . p .) ótógramm csere - bere
- 20 óra : Színdarab bemutatása : A kém aki begyött a hidegről - Szereposztás : A kém – Kromanyoni Svihák , többiek , mások (h . p , fröccs , mindenféle)
- 22 óra takarodó a vacokra

Szekszuál Endivén szemi még a Katica nézési közben is felcsillant , amikor a sertéstelepi látogatást felfedezte a programban . „, Micsoda kényeztetés , mennyi új coca , fiatal , süldő , mindenféle . . . Ráadásnak itt van ez a nagyfarú kocsmáros kisasszony . . . A bőség zavara Endi (csak így becézgette magát , amikor magában gondolkodott a világhelyzetről) . Timicskának kirakja a szűrít , amikor visszareppen a lakhandiba (a sztár vacok nevi Halivúdba – a szerk .) , egy búcsú szekszuális ügymenet után , az is biztos . Hiába , no . . . Micsoda szerencse , hogy nem hallgatott az apjára , aki Üzemorvost akart belőle faragnyi kisbaltával . „, A teljes elégedettség érzelmvihara futott végig rajta , bár még kifelé nem mutatta , nehogy elbizzák magukat ezek a parasztkok itt . Amilyen rosszul kezdődött ez a Csifőfalvi filmforgatás , olyan szépen alakulgat . Nagyon begyön neki ez a hely , de a sztároknak is . A Rambó minden lövés után odaint neki a hüvelykújjával , hogy : „, – Jessz Endivén , jessz . Verigud ország . „

Később , amikor aztán a hullazsák gyárban Szekszuál Endivént díszdoktorrá avatták és a sertéstelepen tiszteletbeli intendánssá és inszeminátorrá , úgy érezte a lábai előtt hever Csicsó fálva . A nagyhíres világsztárok irigykedve nézegették a díszdoktori oklevelit (valódi útilapura nyomva) , meg az inszeminátori gumikesztyűt , amit minden coca dedikált neki . A csúcspont , aztán az esti színházi előadás vót ’ , a két felvonásos szuper darab . Az operatőr vette az egészet , elejétől a végéig . (Később világsikerre vitte Szekszuál Endivén , amikor levetítette erre – arra a darabot a mozivásznon – a szerk.) A kocsmát alakították át művelődési háznak , ott jáccották le a micsoda drámai koreográfiát . Érdemes bele kukkantanyi , egy csepp kulturálódás felcsípése miatt .

Szindarab : A kém , aki begyött a hidegrő

ELSŐ FELVONÁS

Kocsmá belülről . (mármint a színpadon , de tisztára úgy néz ki , mint az eredeti , mer ’ ugye a kocsmában játszódik) A sarokban vaskályha , lobog benne a tűz , fész . A kocsmáros a pult mögött . Decis pohárba önt magának , iszik , mint a kefekötő . Odakinn sötétedik és marha hideg van . Benn egy vendég lézeng csak , egy piás faszi . Kezében forralt borral az ablakhoz megy és bámul kifelé . A feji szesztől vöröslök . Havazni nem havazik , de pizsokú fúj a szél . (Fuuuuuú , fuuuuuúú – hallanyi rendesen , ahogy nyomja) . Egyszer csak a távolban megjelenik egy rókaképzű fickó . A házfalak mellett lopakogzik , akár egy sunyi ügyvéd . A nyaka begübbed , hú , de sunyi . Ide – oda bámul , nem figyeli – e valaki . Tisztára , mint egy kém . Az is . Ő a kém .

A közönség soraiban moraj hallatszik , mikor feltűnik , s egy – egy sikoly is felhangzik a gyengébb idegzetű hölgyektől . Hiába , tényleg ijesztő a jelenet .

A piás faszi közelebb hajol az ablakhoz . Ő is észreveszi a fickót . Meresztgeti a szeméit kifelé , fész

PIÁS FASZI : (a Kocsmárosnak) - Valaki gyön .

KOCSMÁROS : (a Piás faszinak) - Kija ?

PIÁS FASZI : (a Kocsmárosnak) - Ő .

KOCSMÁROS : (a Piás faszinak) - Ő ?

PIÁS FASZI : (a Kocsmárosnak) - Ő .

Megisszák a matröz rumot , oszt lemegy a függöny . Vastaps . Bekiabálások : Hurrá , brávó , brávó . Füttyögnek is erre – arra .

Szünetben a kocsmá visszaváltozik kocsmává . A nézők és színészek egyaránt megostromolják a szeszoszó helyet , tülekedve az italocskáért . Közben megy a gratulációj , a színészek faggatása : „ – Jó vótá Svihák , nagyon eredeti a hatás komám . „ Hú de ijesztő vót az a szeles jelenet gyerekek , majd össze csinátam magamot a ülődeszkán . „ Igazi rumocska van abba a poharacsákba fíjúk amit isztok közben ? „ „ Te Svihák nem árulod el , hogy misül ki a végin a jelenetb ? Hú gyerekek ijjen izgalmasat még a Rambó gyerek se tud összehozni . „ Yessz , fantasztiksz bojsz , gratulésün . „ veri hátba a Kromanyoni Svihákat a Terminátor koma , hogy az összes pájinka a nadrágjára ömlök , s úgy néz ki , mint aki behugyozott . „ Veri gud , veri veri gud bojsz . „ – tapsikol a Brúszvilisz is és ölelgeti a színészeket . „ – Veri eredeti bojsz . Jessz , veri eredeti . „ De aztán Polgármester elvtárs véget vet a dárídónak : „ – Megkérem a színjátszó elvtársakat , hogy folytassák az ügyet , mer ’ így hónapra se fejezzük be , oszt Szekszuál rendező elvtárs szigorú lesz , azon a statisztikus válogatáson „ – kacsint egyet a nagynevű vendég felé , miközben két kezével és ujjjaival a dugattyú működési elvét mutattya didaktikailag .

És a kocsmá visszaváltozik kocsmává , kezdődhet a hűdenagyon izgalmas folytatódás .

MÁSODIK FELVONÁS

A szél koma nyomja , ám rendesen odakinn . Feszt fúj . Fúuuuuúú , fúuuuuúú , húdenagyron fúj . Egyenesen ijesztő . Egy tibeti cukornád ültetvényen nincs ijjen szélfújás . A nézőtéren a félénkebb fehérnép rendesen sikong pedig a kém fickó még csak most somfordál oda az ablakhoz . Aztán – némi drámai kivárás után – következik a slusszpoén , a már szinte Hiccskoki horrort idéző dramaturgia . A nagy jelenet , a fénypont . A kém lassan felemeli egészen az ablakhoz a fejét , hogy bekukucskájjon , s közben odabe meg a kocsmáros és a piás faszi is bámul ám kifelé a kémet koslatva . No mármost egyszer csak ott bámulnak egymásra . Az egyik befelé , a másik kettő meg kifelé . Amikor meglátják egymást ellehet képzelni , azt a döbbenetet , ami kiül a pofájukra . Még fel is ordítanak ám az ijedtségtől és mind a három hátra ugrik a hökkenetében . A kocsmáros még hanyatt is szánkózik , akkorát nyekken a bejvedéstő .

KOCSMÁROS : - Hú , az annyaszencségit . Vigyázz komám .

De már gurulászik közben , a fejét is jól beveri a szék lábába .

A nézőtéren is oltári sikongatás kezdődik . A Katica teljesen belenyomódik a Szekszuál Endivénnek az ölébibe . Ezután már laposabb a darab , hiába ez vót a csúcs benne . Még bámulásznak kifelé – befelé vagy tízpercig . A végit érdemes még elmondani , amikor már megnyitják résnyire az ablakot , oszt beszélgetni , meg mutogatnyi kezdenek .

PIÁS FASZI : (a Kémnek) - Szermusz koma .

A KÉM : *a kezit dörzsölészi , meg fújogatja , de nem köszön . Vagy lehet , hogy süket , oszt nem is hallotta .*

KOCSMÁROS (a Kémnek) - Hideg van ,komám ?

A KÉM : (mégse süket , a Kocsmárosnak) - Hideg ? De még . . .

KOCSMÁROS : (a Kémnek) - Fázol ?

A KÉM : (a Kocsmárosnak) - Fázok . De még . . .

A kocsmáros és a piás faszi egymásra néznek . Nagy a kísértés , az láccik .

PIÁS FASZI : (a Kémnek) - Begyössz ?

A KÉM : (a Piás faszinak) - Be . De még . . .

PIÁS FASZI : (a Kémnek) - Akkor gyere .

A KÉM : (csak úgy magának) - Gyövk .

És elindul befelé .

Ekkor már vastapossal nyomatják a nézőtéren . Szekszuál Endivén azonnal az opratórit (milyen hülye név – A Szerző) kérdezgetyi . : „ – Vetted felfelé ? Minden kockát ? Jessz . Ügyes fiú vagy . „ – hiábano , aki világhírű filmrendező , az azért világhírű , mert a vastag elefánt kakába is meglátja az aprócska arany szemcsék csillogását . Közben a taps nem akar lankadni . A szereplők oda – vissza mászkálnak , ki és be és csak hajlonganak a nézőtér előtt . Közben , amikor visszamennek a nem lévő függöny mögé minden alkalommal leöntenek a gígájukon egy féldecis elismerőt . Hiába , no ilyen ingyen pija nem akármikor adódik az életbe és különben is megérdemlik , az is biztos . Szóval a darab faszánytosan adódott elő , a szereplőgárda kitett magáért . Kasszasiker , az is tuti .

Ekkor már nagyon összelekedtek a vendég világsztárok és a helyi népesedés . Brúszvilisz vetélkedőt tartott takarodó után , hogy ki aggya legdrágábban az életit . A Rambó gyerek megállás nélkül lövődözött a kifogyhatatlan töltényű speciállal , a szart is kilőtte a szennyvíztelepről . A kockaképu Terminátor meg egyfolytában szkanderezott mindenkivel , most éppen a szomszédos Mákosfehérpusztaiak vótak soron , az Ökröstótfalusiak pedig ott váraoztak becsülettel . Egy lyukas fogú koma mentős ruhába figyelte az

eseményeket , kezében gyorsvágó , oszt má ’ csípte is széjjel a szkanderozás hevében összepréselődött ujjakat . No , nem a Kockafejű Terminátorét , az is biztos . Az csak röhögött vóna , de nem tudott , így csak vicsorgott a nagy sikertő ’ . Stirlic meg a Grétagarbó a születendő kis Szem- Jonon ügyködött egyfolytában , egy szénakazalba húzódva a kíváncsi tekintetek elől . Kukkos Lupe kihúzható teleszkópos tengerész távcsöviről persze mit sem tudtak , így a titoknak szánt tevékenység még aznap este nyomdába került a Winer Unhejlig Cájtungba . A világhírű filmrendező faszi – a Szekszuál Endivén , ki más ? - pedig egyszercsak eltűnt . Még annyit lehetett látni , amint a vendégszoba ajtaja becsukódik a fogadóban és egy véraláfutásos nagylábújj tűnik el a résben , míg az ajtó másik oldalán már öleli őt egy természetes nőszemély . Tisztára , mint a Katica , mer ’ ő is vót ’ a drága . Ezeknek má ’ jó dolguk lesz , ne is zavarjuk őket , csak reggelre felbírjonak kelni a statiszta válogatásra .

Így köszöntött az éjszaka Csicsófalvára , ahol világhíres filmsztárok és helyi hírességek nyugovóra tértek , a megérdemelt vánkosokra lehajtva az okosnak és szépnek látszó kobakokat . Csak a sertéstelepről hallatszott éktelen sivíkolás , ahol a süldő és idősebb korosztályú cocalányok egyaránt hangot adtak vágyaiknak , mert ugye a nagyhíres sztárok szagát folyamatosan oda fújta a szélirány . A sertés szállóknál az éjjeli fedezésből hazafelé tartva , a két fedezőkan – a Grigor és a Stroszek – tanácstalanul tárgyaltak a problémáról .

„ – Láttya kolléga , ezt magyarázom magának . „ – oktatta Grigor az ifjú szaktársat . „ – Hálára sose számíccson a sertés fija . A büdös szuka disznai az első jöttmenttel félrelépnek . Hiába minden korrektség , keménység . „

„ – Hát igen . „ – bólogat az inas éveit taposó Stroszek . „ – Pedig naponta lerendezzük őket , mégis telhetetlenek . És már a szopós malacok szemében is ott csillog az a kényes , elkényeztetett disznó nagy hálátlanság . „

„ – Bizony , jó megfigyelő . Úgyhogy szebb jövőről ne is álmodjunk . No , mindegy . Hónap elmegyek a pszichoanalitikusomho ’ , utána kéthétig beteget jelentek . „ , és még morog magában . „ – Egyszerűen nem értem . Mi a fenét esznek azon a véraláfutásos nagylábújjú faszin a cocák . Má ’ a malacok is . . . „

A másnap korán ráköszönt a tegnapi hőseire . Ez má ’ csak így szokott lenni , no . Ébrednek felfelé . Kielőbb , ki meg utána . Tíz óra felé lehetett hallani a szennyvíztelep felé vezető úton az oltári káromkodást . A telepet nem lehetett úgy megközelíteni , hogy az ember ne lépjen kilótt szarba . A Rambó gyerek lerendezte a környéket rendesen most épp a falu másik végén lövődözött a kifogyhatatlannal . A hullazsák gyártó üzemet pécézte ki magának . Az összes új típusú , modern cippzáros modellt szétlőtte , míg a munkások a tizórait nyomatták befelé . Kegyetlen egy faszi . A Kockafejű Terminátor délbe kelt fel , de má ’ szkanderozni is akart azzal a lendülettel . Nyugtatták , hogy estére meggyönnek a stájerlandi híres kocavadászok , tokás – totyakos nagypittyű habzburg ivadék , oszt ’ majd azokkal próbákozhat . Stirlic meg a Grétagarbó ott folytatta , ahol abbahagyták , csak most egy tornácos ház padlására másztak fel . A hülyék , milyen por , meg pókháló lehet ott , a darazsakról és a forráságról nem is beszélve . A kis Szem – Jon mindenesetre készülöben . De a fő látványosság a kocsmá előtti főtéren felállított asztalnál vót ’ . Az asztal alól egy szandálos meztelen láb lógott kifelé , a bal nagylábujjon marha nagy barna folt . (lehet , hogy fekete .) Egyik csuklón négy darab Ferrari sporttótó slussz kulcsocska , másikon a szudáni tengerparti villácskáé . A luxusujakté éjjel lecsúszott valahová , az most nem vót ’ rajta . A sor végi egészen a lucernásig kiért a falu szélén túlra . Csupa csupa szebbnél szebb nőnemű egyén várakozott a válogatás örömeire . Kánikula , csurog a víz lefelé a népről . Néhány coca is kiszökött százsámra a sertéstelepről és

ott lökdösődtek ők is . Tolakodós egy jelenet vót , az is franckarika . Az operatőr, akinek Nagy Big Tom vót ' a nevi vette felfelé az egészet . Szóval így folyt a statisztá válogatás , egytől egyig . Akit kiválasztott a Szekszuál Endivén , azzal behúzódt a vendégházba , néhány szakmai képességet alaposabban szemügyre venni .

Délbe szigorúan egyórás ebédszünet következett . Itt a Polgármester elvtárssal egy asztalhoz sodródtak a nagy ricsajban a söntés önkiszolgáló szelekcióján . Háromszögű vastálca , kanál , sótartó , szalvéta , miegymás . Haladnak előre felé a sorban a Restorancijába . Előző este megitták a pertut , így nem volt meglepő a közvetlen közlésmód :

„ – Faszám ! „ – vágott bele a Poli in medias , mert nem volt rest . „ – Férfi fajta nem válogatógyik a filmműsorra ? „ – kérdi egyből . „ – A Bűzösdörgedelmes Pottyáncsomát ki fogja jáccani a csata jelenetbe ? „

„ – Hehheh . Jessz , jó kérdés „ – röhög a Szekszuál Endivén . „ – Majd én . „

„ – Te ? „ Néz végig rajta gunyorosan a közjogi méltóság . „ – Ahhoz néhány bibircsók is elkelve a pofazacskón , nem csak a szőrpamacs . Hát a polyákot , a muszkát , a bocskoros бүдös lábú románokot , a nyugati barbárgócot ? ? ? Azokat ki jácca el ? „ – kezdett felfelé háborodni a Poli . „ – Csak nem te jáccod asztat is Endikém ? Ragaszkodunk a kis Bűzösdörgedelmes kisunokáho ' , hogy ő jácca el a nagyapját a Csicsófalvi – csatában . Punktum . ” dörren veszedelmesen , majd némi hatásszünet után kivágja a tromfót . „ - De , ha adsz egyet abbó a négy Ferrári sportótó slusszkulcsból , megenyhülök . „ – alkalmazta a Pártkongresszuson tanultakat gyakorlatban Pogármesterelvtárs .

„ – Hehheh . Ügyes fiú vagy boy . Jessz . „ – vakarta Endivén a szőrös pofazacskót . Közben az operatőr felé kacsintott . „ – Vetted a jelenetet Nagy Big Tom ? „ kérdezte a szandálból kikandikáló lábujjai közit kaparászva . „ – Ügyes vagy Polika , de én ügyesebb . Jessz . De lásd kivel van dolgod , nesze . „ És levett egy Ferrári sportótó slusszkulcsot odatartva a Poli orra alá , kéjesen lóbálva . „ Egy feltételem van , akkor nem árullak el a Kotimev – nek (KOTIMEV az a Korrupt Tisztviselők Megkövezésének Végrehajtásának rövidítése , mely egy munkanélküli szervezet . Kő az mégcsak lenne – a szerk .) . Ebéd után én elröppenek a Katica lánnyal két hétre a szudáni jaktomra . Éccaka rábeszélte a drága , hogy ilyen tehetségnek , mint én vagyok muszáj utódot nemzenyi , nem viheti sírba a képességet . Ő vállalja a kihordást . Te meg lehetsz a keresztapja az apraja cseppecske születendő Szekszuáloknak . Addig tartsd itt a frontot és vigyázz a cocákra , akiket kiválogattam . Tehetséges kis teremtések . A filmforgatást addig elhalasztjuk a hidegre való tekintettel . Jessz ? Ja és a tálcámat visszaviheted . „ mutatott az ételmaradékoktól piszkos tányérokra , miközben a csontot is oda vetette , amivel a lábujjai közét kaparta . Katica már ott toporgott a söntés előtt bőröndjét szorongatva , miközben vágyakozva bámult a szandálból kikandikáló véraláfutásos nagylábujjra .

JANESKÓ GYÖRGYI

Karácsonyváró

Szabálytalan sakktábla, zúzmarából szőtt ruhába
öltözött e földi táj,
mint menyasszony fehér uszályán tünde fény
szikrázik, csodára vár.
Szél bolyhozza köntösét a hónap, az otthontalan csavargónak
nyakába fűjni se rest,
fahéjas porcukorba mártott fenyőággal csillagvilágot
gyújt a vaksi est.
Jégcsapot sír az eresz, a házaknál tündér neszez,
remél szent ünnepet,
kandalló fénye fűzi, tömjénfüstből kibetűzi,
Meváltó született!
Pislantva int az Advent csillag, mint bölcs égi karnagy,
a Hold karéjára ül,
halk áldás fátyolkontyára reppen egy angyal,
a templom tornyán hegedül.
Mint ártatlan gyermek, ki nem érti mi végre termett
erre a fagyos vidékre,
eljön a Karácsony éj is, és lassan bebújok én is
csendes, békés szívébe!

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

A gondolat

a gondolat elszáll,
s mi maradunk,
a gondolat ismét elszáll,
s mi ismét maradunk,
a gondolat mindig elszáll,
s mi mindig maradunk,
talajnak, fának és fénynek

CSÁKY KÁROLY

Temetőjárás

A temető nyitott könyve, megszentelt helye, csöndes, de mégis beszédes kertje egy-egy település múltjának. A középkorban a templomok köré temették halottaikat az ősök, aztán a temetők kikerültek a lakott területről, annak jól látható, általában magasabb pontjára. Ha a templom is a falun kívül volt, a temető maradt mellette (lásd például Ipolyszécsénykén, Inámban).

A kegyelet helyét gyakran felkeresik az elhunytak hozzátartozói, de eljönnek ide a múlt kutatói, a hagyományok tisztelői is. Eme szakrális helyek sok mindenről tanúskodnak, és vallanak. Ősi szokásokról, jeles elődökről. Látnivaló is akad bőven temetőinkben. Található még itt-ott néhány értékes régi sírjel, művészien megmunkált központi kereszt, építészeti szempontból is kiemelkedő temetőkápolna, régi dinasztiai tagjait rejtő kriptá.

Ma már igen gazdag szakirodalma van a végtisztesség helyének, ám mindig akad feltárni való e téren is. Ilyen szándékkal villantunk fel egyet s mást mindabból, amit e helyeken láttunk, tapasztaltunk. Persze, közel sem törekedhettünk a teljességre, nem egy szakmai tanulmányt kívántunk letenni asztalunkra. Nem néprajzi leírásokat készítettünk a legtöbb esetben, nem is a temetők regiszterét akartuk az olvasó elé tárni. Csupán a figyelemkeltést tartottuk fontosnak. Azt, amit az adott helyeken érdemes szemügyre venni, s amiről jó tudni. Tehát a szembetűnő és kevésbé látható, a már-már rejtekező dolgokra szándékoztuk felhívni a figyelmet. Huszonöt temetőt, temetkezési helyet jártunk be. A települések közt vannak magyar és szlovák, illetve vegyes lakosságúak, katolikus, református és evangélikus vallásfelekezetűek is. Remélem, eme kötetünk is jó szolgálatot tesz közösségünknek.

Nemesi sírok nyomában az Ipoly mentén

A Tersztyánszky család temetkezési kápolnája s további emlékeink Ipolykeszin

Ipolykeszin, abban a Hont megyei községben, ahol tudós püspökünk, **Ipolyi Arnold** nevelkedett, szintén érdemes megállnia hagyományaink kutatójának. A római katolikus templom falán látható az az **emléktábla**, melyet nagy tudósunk tiszteletére állítottak 1897-ben. Rajta az alábbi szöveg olvasható: „*Itt eme hely növelé Ipolyit kora zsenge szakában,/ Míg lőn egyháznak, honnak örökre dísze./ Művészet, tudomány gyászt öltve siratja kimultát, /S nagy neve emlékét örzi, míg él a magyar.// Szül. 1823. okt. 20./ Megh. 1886. dec. 2.// Állíttatott hontmegyei tisztelői által// 1887. okt. 20.*“ A plébánia irataiból tudjuk, hogy „*Az ipolykeszi templom falába illesztett Ipolyi féle emléktábla föntartására*“ 1889. dec. 4-én a megye másik jelese, **Pongrácz Lajos** az Ipolyi Bizottság nevében alapítványt tett 50 korona törzstökével. Ezt megelőzően maga a neves egyházi méltóság, Ipolyi Stummer Arnold nagyváradi püspök is tett egy alapítványt, mégpedig „*szülei, testvérei, ősei és saját lelkéért dec. 2.-án 4 liberás szentmisére*“.

A falu feletti temetőben, kiemelkedő helyen áll a másik itteni nemes családnak, a Tersztyánszkyaknak messziről látható **temetkezési kápolnája**. A **Tersztyánszkyak** tehát a falu neveses birtokosai voltak, kiknek eredete II. Endre királyig vezethető vissza. Keszi Szög nevű részén a XVIII. században építették klasszicista kúriájukat. A család egyik ismert tagja, aki a megye számvevője volt, **Stummer Emerenciát**, az Ipolyi-rokot vette feleségül. Gyermeük volt **Tersztyánszky Bertalan** honti főügyész, **Gyürky Emília** férje, aki a később emelt temetőbeli sírkápolnában nyugszik. Sírmelékét felesége gyermekei, Mária és

András állították. Bertalan testvére volt **Tersztyánszky Imre** (+1847) püspök, Ipolyi Arnold tudós főpap egyik támogatója, továbbá **Tersztyánszky Anna** (+1805) Ipolyi Arnold püspök nagyanyja.

A szép temetkezési kápolnát **neoklasszicista stílusban** emelték a múlt század elején. Ugyanekkor tett 100 korona törzstőkével az építmény fenntartására egy alapítványt **Tersztyánszky Andor** földbirtokos. A sárgára meszelt épület kőkeretes, gótikus ajtaja felett karcsú tornyocska látható, melynek ugyancsak csúcsíves, kőkeretes ablaka van. A tornyot piros pléhvel fedték, csúcsán egy gömbön keresztet helyeztek el. A bejárat feletti márványtáblán ez olvasható: „*Tersztyánszky család/ nyughelye/ épült 1900. évben*“. A **Jézus Szíve-szoborral** díszített kápolnaoltár két felén egy-egy XIX. századi nemesi sírkő látható. Az egyik **Tekintetes Nádasi Tersztyánszky Bertalan Dr.-é**, a másik **Gyürky Emíliaé**.

Több szép kereszt és feszület is látható még a **temetőben**. Az **alsó-feszületet** felirata szerint „*Isten dicsőségére állították Rados Imre és neje Deák Franciska*“, feltételezhetően 1914-ben.

A négylépcsős kőkeresztet egy vaskorpusz díszíti. Ennek közelében áll **Tóth István** (1870-1934) volt igazgató-kántortanító sírmeleke egy szép fekete **márványkereszt**tel, s azon eme felirattal: „*Könyörülj rajtam Uram!*“ Ugyancsak egy **nagy fekete márványkereszt** áll **Kondor József** (1868-1934) földbirtokos sírján, melyet kovácsolt vaskerítés keretez.

A másik **központi temetőkeresztet**, azaz a **felső-feszületet** 1918-ban emelték a világháború emlékére. Ez egy ötlépcsős, csipkézett szárú, INRI-feliratos homokkőkereszt öntött vaskorpusszal, melyet kék ágyéktakaró fed. Nem messzire a hullaháztól áll az a hétlépcsős **fekete márványkereszt**, melyen egy szép vaskorpusz látható, s dedikációján ez olvasható: „*Istennek hálaából/ állította/ Huszár Károly/ és családja/ 2005*“.

(Erről a településről a Honismereti Kiskönyvtár által írt füzetében, az *Ipolykeszi. Ipolyi Arnold faluja* c. kiadványban - Komárom, 2001 – olvashat részletesebben az érdeklődő.)

Kóvár és az evangélikus temető nemesi sírjele

Kóvár, a Trianon után kettéosztott Ipoly menti határfalu Balassagyarmat szomszédságában települt. Neve már az Árpád-kori oklevelekben is előfordult **Terra Koarszeg** alakban. Mohács előtt vár is állott itt, melyet 1244-ben **castrum Haradissaként** emlegettek. A török errefelé is nagy pusztítást végzett, így a XVIII. század elején újabb betelepítésekre került sor, s igen sok evangélikus nemesember is megjelent a faluban. Ők a **kiscsalomjai anyaegyházhoz** tartoztak, s a községben külön temetőjük volt.

Az **evangélikus temető** a katolikus templommal szemben, a helységen át Nagykürtös irányába haladó főút bal oldalán található. Mára csupán néhány régi **nemesi sírjel** maradt itt meg, ám ezekre érdemes odafigyelnünk. A sírjelek gránitból, fekete és vörös márványból, illetve homokkőből készültek. Van köztük keresztalakzat és obeliszk; kihagyezett és legömbölyített végű oszlop; címerrel, kereszttel, szomorúfüzzel, egyéb díszítéssel ellátott sírkő. A feliratok egyre nehezebben olvashatók, ám a nevek még jól kivehetőek. A Nógrádban és Hontban egykor előkelő, a közéletben komoly szerepet vállaló, a tudományokban is jelenlévő családok leszármazottai nyugszanak itt, mint például a **Kubinyiaké**, az **Ebeczkyeké**, a **Pongráczoké**, a **Horváthyaké**, a **Prónayaké**, a **Tarcsányiaké**, a **Breznyikeké**, a **Buóczoké** és az **Algővereké**.

Ide temették többek közt 1846-ban a falu egyik birtokosának, a **Horváthy családnak** fiatalon elhunyt gyermekét is. Csúcsíves, rozettás sírmlékére ezt a szöveget vésték: „*Hetedik évében hunyt el e tavaszi ibolya,/ szülői kebleken ápolt kis Horváthy Ilona./ Bús nefelejcs családjának e sírcsend, béke porának*“.

Egy félgömb alakban végződő szomorúfüzes sírkő jelzi az 1873-ban elhunyt „tekintetes **Horváthy Gábor** úr“ nyughelyét. **Géczy Ádám** kővázat tartó oroszlános, címeres sírmeleke is dacol még az idő vasfogával.

Ugyancsak ide temették a XX. század elején a falu jeles szülöttét, **Kubinyi Ferenc** történészt is. A Kubinyiak a történelmi Magyarország régi előkelő nemesei közé tartoznak. Mátyás lipthói követ „fővonalát“ **Kubinyi Ádám** „terjesztette tovább“, aki egy ideig Hont alispánja is volt, akárcsak azonos nevű fia.

Hont megyében *Kóvár* községben volt a család egyik birtokközpontja. **Kubinyi Mihály** utódai alkották az itteni „mellékvonalat“. Az ő leszármazottjuk volt **Kubinyi Vilmos** (1802-1855), aki **Laszkáry Emiliát** vette feleségül, s 1836. november 22-én Kóváron született gyermekük, **Kubinyi Ferenc**, a később ismert történész, író és nyelvész.

A magyar művelődéstörténet egy másik Kubinyi Ferencet is jegyez. Ő *Videfalván* született 1796-ban, s ismert paleontológus és liberális politikus volt. Kubinyi Vilmos megyei alispán fia, a fiatalabb Ferenc 1846-tól *Pesten* élt, itt végezte tanulmányait is, részben magánúton, részben az evangélikus gimnáziumban és a budai politechnikumban.

1855-ben egy időre átvette elhunyt édesapja *kóvári birtokát*, de ő maga inkább a tudományoknak élt. Gyakran járt külföldre, s kutatta a magyarság régi emlékeit. 1869-ben többek közt Németországból hozott értékes történelmi anyagot, ezt megelőzően pedig részt vett a **Történelmi Társulat** megalakításában, s tagja lett az „északi régiségbúvárok koppenhágai királyi társulatának“.

1873-ban *Albertfalván* szervezett tejjgazdaságot, de később újra visszaköltözött *Kóvárra*. A földbirtokos azonban itt is többet foglalkozott a közügyekkel s a tudományokkal, mint a gazdálkodással. Világi felügyelője lett a **kiscsalomjai evangélikus egyháznak**, melynek 1884-ben megépítették neoklasszicista templomát is.

Szinnyei írja, hogy Kubinyinak Hont megye területén sikerült „sok kőkori régiséget összeszednie, mely az **1886-os budapesti kiállítás** alkalmával külön szekrényben volt kiállítva“. (Szinnyei József: *Magyar írók... 1900. 381.p.*) Ezek közt akadtak *Kóvár* és *Csalomja* környéki leletek is. Kapcsolata Nagycsalomjával egyébként is szoros lehetett. Az evangélikus földbirtokos búvárkódásai során felfigyelt a falu s a vidék értékes műemlékére, a **Pusztatemplomra**; gyakran megállt pusztuló romjainál. Bántotta őt a templom sorsának szomorú alakulása, állagának romlása. Megóvása érdekében levelezést folytatott a *Magyarországi Műemlékek Ideiglenes Bizottságával*.

Kubinyi kiváló „régiségbúvár“ volt, s számos történelmi művet adott ki. Családja levéltára alapján megírta a **Kubinyi család történetét** is. Nagyszabású munkája az **Oklevelek a Hont megyei levéltárakból** két kötetben jelent meg. A II. kötetet 1888-ban adták ki *Pesten*. A kötetben megjelent okleveleket *Kubinyi* a *Baloghy*, a *Majláth*, a *Nedeczky*, a *Nyáry*, a *Sántha*, a *Sembery*, a *Palásthy* és más honti családok magánlevéltáraiból tette közzé. A 210 oklevél az 1256-1399 közti időszakot öleli fel. 200 oklevél először látott nyomtatásban napvilágot, ebből 24 Árpád-kori, 176 pedig Anjou-kori. Az okleveleket Kubinyi latinul tette közzé, előttük azonban rövid magyar nyelvű összefoglalót ad.

Kubinyi ezenkívül még több érdekes és hiánypótló munkát jelentett meg. A **Margitsziget műemlékei** című művét *Pesten* adta ki 1861-ben. Ugyanitt jelent meg 1864-ben a **Zólyom vármegye műemlékei** is. A **Régi magyarok személyneveinek** I. kötete 1892-ben *Budapesten* került kiadásra. Rendszeresen közölt írásokat a kor ismert lapjaiban: a *Divatlapokban*, az *Új Magyar Múzeumban*, a *Magyar Tudományos Értekezőben*, az *Archeológiai Közleményekben*, a *Turulban*, a *Századokban* stb.

A *Magyar Nyelvőr* 1887. évi XVI. kötetében **Ipoly-völgyi, Kóvár vidéki tájszavakat** tett közzé, majd a lap 1893. évi évfolyamának XXII. kötetében **Kóvár vidéki szólásmondásokat** jelentetett meg.

Írt **verseket** is (*Egy marék vers. Pest, 1896.*; *Gedichte das gnädigen zu Kóvár – Tréfás versek. Balassagyarmat, 1894.*), szépirodalmi kísérletei azonban gyengébbek voltak, mint szakirányú

tevékenységének termékei.

Kubinyi Ferencet a szülőföld újra felfedezte magának Egykori **szülőházán kényelvű emléktáblát** helyeztek el az alábbi szöveggel: „160 éve született kóváron Kubunyi Ferenc (1836-1903) történész, író, nyelvész. Állította a Palóc Társaság 1996-ban.“

A község **evangélikus temetőjében** rendbe tették a jeles szülött **síriját**. Feketemárvány sírkövén a rávéselt kereszt alatt ez a felirat olvasható: „Elhunyt az Úrban! Felső Kubini és Déményfalvi Kubunyi Ferencz, áldásos életének 77-ik évében Kóváron 1903. júl. 14-én.“ Itt jegyezzük meg, hogy a sírfeliraton (vagy máshol?) valószínűleg hiba van, mert a lexikonokban közölt születési évszámból (1836) kiindulva Kubunyi 1903-ban még nem lehetett 77 éves, hanem tízszel kevesebb, azaz csak 67.

A leszenyei Majthényi-kripta

Leszenye földesurai hosszú időn át a Majthényiak voltak. Amennyiben a templomot is e család egyik tagja, **Majthényi Márton** építtette, így a Majthényiak itt kegyúri joggal is rendelkeztek. Az álromán stílusban épült (1730) leszenyei templom északi tájolású **szentélyének** kis kőőráblaka alatt, az oltárszekrény felett látható a régi **oltárkép**, melyen ez a felirat olvasható: „1730/ Majthényi Márton/ Ebeczky Éva“.

Eme szent építmény lett aztán a család néhány későbbi tagjának végső nyughelye is. A torony alatti jobb oldalsó előcsarnok tulajdonképpen a kórusfeljáró, a bal oldala a **Majthényi család temetkezési helye, kriptája**.

Három sírfülke látható itt: az egyikben **Kesselleökeői báró Mathényi Antal** (1792-1866), császári és királyi kamarás, Hont megye első alispánja, Liptó megye főispánja nyugszik. A másikban **Kesselleökeői báró Majthényi László** (1820-1908) kamarást, Hont és Nyitra vármegyék főispánját helyezték el. A császári udvarhoz a szabadságharc után is hűséges nemesember politikai pályáján több elismerésben részesült, s meglehetősen viharos szerepet töltött be az országos dolgokban is.

A kripta harmadik halottja a főúr felesége, **báró Majthényi Natália** (1836-1893). A kripta előtt áll **Szent Natália szobra**. Natália Szent Adorján felesége volt, s Maximianus császár idejében szenvedtek börtönt, illetve vértanúhalált hitükért. Natália a sírhely előtt hosszú barna ingben, kék palástban látható; fején fehér fátyol, derekán fehér öv, jobb kezében aranyozott kereszt van. A helyiek szerint a szobrot báró Majthényi László állította felesége tiszteletére.

Kubinyi Ferenc síremléke a kóvári evangélikus temetőben

(Csáky Károly felvétele)

A Tersztyánszkyak temetkezési kápolnája Ipolykeszin

(Csáky Károly felvétele)

Breznik Pál síremléke (Csáky Károly felvétele)

Ebeczky Pálné sírköve (Csáky Károly felvétele)

Egy régi címeres, oroszlános nemesi sírjel

Horváthy Gáborné Ebeczky Amália sírjele (Csáky Károly felvétele)

Kondor József földbirtokos sírjele Keszin (Csáky Károly felvétele)

Tarcsányi Zsuzsanna sírjele 1848 (Csáky Károly felvétele)

Tersztyánszky Bertalan sírjele a kápolnában (Csáky Károly felvétele)

Tersztyánszky sír a keszi temetőben (Csáky Károly felvétele)

Ipolyi Arnold emléktáblája Keszin (Csáky Károly felvétele)

Emléktábla a kápolnán (Csáky Károly felvétele)

Jákotpusztai céger

HAÁSZ IRÉN

A nagyszülők

A nagymama
kislányként frufrut hordott,
feje búbján óriás
masni trónolt.
Ünnepélyes,
hatalmas szemmel néz rám
a fényképen,
karba tett kézzel, véznán.
Minden gyermek
sötétkék köpenyt hordott,
akkortájt még
nem vágott fel a jó mód,
fehér blúz volt,
ünneplő rakott szoknya;
de az ifjonc
ülőhelyét átadta...

A nagypapa
oroszt tanult az iskolában,
s néha dűnnyög
egy "Moszkva-parti éj"-t a kisházában.
Míg ifjabb volt,
megfordult a világban,
de otthon itt van csak,
e kis hazában,
s reménykedik,
hogya gyógyulás eljő;
hogya talán még
néhány nemzedék felnő;
hogya ami most
fakul, senyved, elpusztul,
unokáknál valahogy újra tisztul...

Bár azt mondják,
tehertől nő a büszke pálma,
jaj, nagyszülők,
mi súlyt raktok a gyöngye vállra...?

BORSI ISTVÁN

Séta, túl a csúcson

Mind változunk, hisz bennünk is múlnak az évszakok
MAGunkból lettünk a fák, mára termő, felszálló sóhajok
mi fentről lábunkhoz hullott, azt földdé emészti televény
mi letről nőtt, az fagyottá válik késő ősznek reggelén.

Meztelen ágak végén magába zárt, vöröslő jégvarázs
gyémántfényű milliárd világ, benne tetszhalott parázs
e pompával köszönti a ködöt oszlató Napot
látó lényünkön áthevít, mert a Szépség tükre befogadott.

DOBROSI ANDREA

Magamban hordozom

Egyre zsugorodnak a hajnalok,
ahogy Karácsony szentélye épül,
mint évszázadok alatt cseppkövek,
itt a szent éj, és mindenütt Csend ül.

A fenyőkön át jött, párkányomig,
majd lassan beosont a szívembe,
miképpen a Betlehemi Csillag,
a Három Királyt is elvezette.

Mióta bennem andalog-bolyong,
megfáradtan, akár a vándorok,
feloldja a téli szürke utcát,
mikor felettem füstfelhő robog.

Úgy bomlok az Adventi koszorún,
akár a szárított virágszirom,
s illanok el vele a mennyekig,
gyermekként Őt magamban hordozom.

B. TÓTH KLÁRA

Áldásküldő

Képzeld egy térképet
szállj fölé
tekints le a magasból
keress egy várost
gyűjts marokba
minden áldást
mit összekotorsz
az égen
morzsold el
a felhők fölött
szitáljon le
mint könnyű
nyári zápor
házra szobára
fuldokló légutakra
kettéhasított arcok
tágranyílt pupilláira

VÉGH TAMÁS

Adventus Domini

„Az igaz élet magját
békében vetik el a békeszeretők.”
/Jakab 3.18./

I.

Minden elomolni látszik,
S gondterhes fellegekkel
Nyög felettünk a december,
Mint rút, púpos, fekete ember.
A tél is, a hó is, az áldott fagy is
Csak emlék, s belep mindeneket
A langyos, puha por, ez a rongy,
Álságos takaró, s hazug izgalomban
Mímel rendet félelmében a kor.
Kezünk között remeg az advent,
S körülöttünk mellét verve sipolyog
Az összes farizeus, s az írástudók
Részeg gúnnyal vetik oda az Egyetlennek:
Ha te vagy az, magadat szabadítsd meg,
S tűnj el, minket ettől kímélj meg!
Hadd várjuk nélküled tovább
Másik királyunkat, seregünknek urát.

II.

Remegő magánbástyák lassan dőlnek,
S az idegesítően ellenséges valóságtól
A térerő, s a lefedettség sem óv meg
S titkolt gondok ráncolják a bőröd,
Szétrobbant sejtéseid romjai között,
Mint nappali bagoly, ül a kétely
Kétségtelenül. Beszélsz, de vérzel,
S hogy ne látszódj, egyé válsz
Díszleteiddel. Elfutsz, menekülsz.
Hívnál valakit, bőszen telefonálnál,
Ha tehetnéd, magadból is kiszaladnál.

Állványok dőlnek, hideg vasak hullnak,
Minden súly helyéből kirobbant,
S felszított gyűlölet tapossa kereteidet.

III.

Minden elomolni látszik,
S gondterhes fellegekkel
Nyög felettünk a december.
Hó szagú csöndet óhajtának,
Korbácsolt napok helyett békét.
Vágynék arra, hogy körülöttem
Ez az élet igaz legyen, s a kétség
Ne járjon át törként a szíveken,
S a lelkekbe oltott örök érték
Ragyogjon, amikor megérkezel.

BÖRZSÖNYI ERIKA

Villamoson

Akkor is tél volt, az első hóesés napja. A hosszú úton, végig a városszéli villamos végállomásától a metróállomásig, Róza hol a kinti tájat nézte, hol pedig a többi utast figyelte. Kint kavargott a hó, de a pihék még nem maradtak meg az úttesten, felkapta és elröpítette őket a téli szél.

Utastársait megfigyelni régi játéka volt az asszonynak. Sorsokat képzelt az ismeretlen emberek köré, történeteket, amelyek talán sosem történtek meg velük, neveikkel, kész családfákkal ruházta fel őket, tulajdonságokkal és konfliktushelyzetekkel.

Képzelete gazdagon jutalmazta őt az unalmas utazással töltött órákért.

Az egyik megállóban idős asszony szállt fel, és pontosan a vele szemben levő szabad ülésre ült le. Gondolataiba mélyedve nézett ki az ablakon, összekulcsolt kezeit ölébe ejtve.

Róza akaratlanul is fürkészni kezdte a vele szemben ülő asszonyt. Hm, gondolta, nem is biztos, hogy asszony. Öltözéke különös volt: vasalt öltöny, csíkos ing, akkurátusan begombolva minden gombja. Épp csak a nyakkendő hiányzott a teljes eleganciához. Az öltöny fölött immár kigombolt szövet férfikabát, hisz a villamoson működött a fűtés.

Hibátlan öltözék, amelytől csak a cipője ütött el: egyértelműen női bokacipő volt.

Talán orvoshoz megy, vagy késői randevúra, morfondírozott magában Róza, miközben szemét nehezen tudta levenni a különös jelenségről.

Fürkésző tekintetét elkapva a szemben ülő asszony ekkor megszólította őt:

- Csodálkozok, hölgyem? – és egyúttal apró, meleg kezét, amelyen nem volt kesztyű, és amit ráncok szabdaltak, májfoltok tarkítottak, s egy széles karikagyűrű ékesített, felé nyújtva bemutatkozott:

- Dr. Hegyközi Lászlóné vagyok. Nusika. Özvegy.

Róza nem tudta palástolni meglepetését. Jobban megnézve az apró hölgyet, aki nyolcvanas éveiben járhatott, feltűnt neki arcvonásainak lágyasága, rövide vágott haja.

Mi ez? Jelmez?- kérdezte magában.

És ekkor az idős asszony beszélni kezdett. – Tudja, kedves, mi ketten az Urammal hatvan évet éltünk le együtt. Tiszteletben, megbecsülésben, szeretetben. Aztán, amikor ő három éve elment, hirtelen magamra maradtam. Az egyetlen fiunk Kanadában él, persze az unokám is. A rokonok már mind meghaltak. Rettenetes magány zuhant rám!

A lakásban minden az én drága Uramra emlékeztetett, a szekrényekben a ruhái ott lógtak az enyémekek mellett. Minduntalan sírnom kellett, ha rájuk néztem, ha megtapintottam őket.

Aztán egy tavaszi napon megelégettem ezt az állapotot! Volt egy álmom, tudja, kedves, én világéletemben sokat álmodtam és az álmaimat fontosnak tartottam. Van, aki azt tartja, az álom csak az agy mellékterméke, salakja. De én úgy gondolom, hogy az álmok figyelmeztetnek, irányítanak bennünket, és üzennek nekünk. Na, hát abban az álomban az én drága jó Uram mellettem ült és átkarolta a vállamat, a tiszta-kék szemével rám nézett, és azt mondta:- Lelkem, nyissa ki az ablakokat, szellőztesse ki a könnyeit! Kérem, ne szomorkodjon a kedvemért!

Néha magáztuk egymást, évódtünk, mint fiatalon.

Képzeld, még az illatát is éreztem! Egész életében egyfajta arcszeszt használt, de mióta elment, azokat az üvegséket én nem nyitottam ki.

Egymást átölelve ültünk a kanapén a nappaliban, nem akartam volna én abból az álomból soha felébredni! Aztán reggel valóban kiszellőztettem a lakást, letöröltem a könnyeimet és elkezdtem zsákokba rakni az Uram ruháit. Úgy terveztem, majd odaadom a Vöröskeresztnek, vagy a Máltaiaknak, de csak halogattam. Nem tudtam rászánni magamat. Lehurcoltam a zsákokat a pincébe, aztán hónapokig nem történt semmi. Nem is telefonáltam! Majd holnap – mondogattam magamnak esténként, ha eltelt megint egy nap.

Aztán egy napon takarítás közben beakadt és elszakadt a kedves barna kardigánom ujja, de annyira, hogy megvarrni sem tudtam. Kétségbeestem, miből veszek újat?

Aztán eszembe jutott, hogy volt ehhez hasonló az Uramnak, csak szürkében.

Még nem mondtam, mi szakasztott egyformák voltunk: magasságra, alkatra, a méretünk teljesen megegyezett! Az én kedvenc színem a barna, övé meg a szürke volt. Persze neki eszébe sem jutott volna bármit is felvenni az én ruháim közül! - hunyorított Rózára cinkosan Nusika, akit egészen elragadott a mesélés.

Én bezzeg! Rohantam le a pincébe, ahogy csak tudtam, nyitogattam a bekötözött zsákok száját, vajon melyikben lehet a szürke kardigán.

Megtaláltam ám rögtön!

Úgy bújtam bele, mintha egyenesen az én drágámat ölelném át. Megmelegített, felvidámított.

Így kezdődött.

Lassan az egész ruhatára felvándorolt a szekrényekbe. Csak a cipőivel nem bírtam soha megbarátkozni, abból a sajátjaimat hordom.

De így már könnyebb volt az ő cipőit elajándékozni egy hajléktalanszállónak, ahol nagyon örültek neki. Már nem sírok. Béke van a lelkemben. Nemrég kérdezte tőlem a fiam, kimennék-e hozzájuk lakni Kanadába? Féltenek, nagyon messze vagyunk egymástól, ritkán találkozhatunk. Neki is azt mondtam, hogy ne haragudjanak, de nem megyek! Én itt már megbékéltem a sorsommal, várom a találkozást az Urammal.

Elcsendesedve néztek ki az ablakon. Közben besötétedett, ahogy a téli estéken korán szokott sötétedni, egyre több volt az úton, a járdán a hó. A lámpák fénykörében gyönyörű látványt nyújtottak a kavargó hópelyhek. Az egyik megállóban gyerekek hógolyóztak, vidám sikongatásuk felhallatszott hozzájuk.

Nusika folytatta történetét.

Mi nagyon szerettünk kirándulni, a vízpartokat kedveltük leginkább. Órákig ücsörögtünk, etettük a hattyúkat, vadkacsákat, néztük a Balatonon a naplementét, a vitorlásokat. Balatonfüredre, ha tehattük, évente visszajártunk.

A hattyúkat különösen szerettük mindketten. Kevesen tudják, de a hattyú egy életre választ párt, ha valamelyikük meghal, a párja gyászolja, és nem választ maga mellé új társat. Sőt, van, amelyik meg is hal a párja után. Mi mindig azt mondtuk, hogy ilyen hattyúpár vagyunk. Amelyikünk előbb elmegy, az várja a párját, az itt maradó pedig az újbóli találkozást. Keveseknek adatik meg, hogy egyszerre menjenek el. Eközben a villamos begördült a végállomásra. Elbúcsúztak egymástól.

A városra ekkorra már vastag hótakaró borult, eltakarva mindent, ami rúd, ami szennyes, ami szomorú. Mint paplan fedte be a házakat, a fákat, de az emberek rohantak, szinte észre sem véve maguk körül ezt a fehér csodát.

Róza hosszan nézett a távolodó apró alak felé. Szeme könnyekkel telt meg, érezte, egyszeri és megismételhetetlen volt ez a találkozás.

ELBERT ANITA**Télapó–hintó**

Lágyan ropog a hó a szán
Alatt, nyomot hagyva
Párhuzamosan futó két
Vonallal, s zokog a vas,
Ahogy olvad le róla a sárhó.
S mint özvegyasszony, ki
Utolsó pénzét is perselybe
Dobta, úgy adta oda mindenét
A férfi, magát az ünnepre váró
Lurkóknak. Felvette piros
Köpenyét, melynek felét
Egy koldusnak adta, s folt
Folt hátán felszállt hintójára,
Miképpen Pallasz Athéné
Verebekkel hajtott kocsijára,
S mindketten felültek
A szél szárnyára, mint fönix,
Felszakították régi életüket, s
Mindent újra váltottak.
Szaloncukor hegyek magasodtak
A Télapó zsákjaiban, s
Bölcsesség hagyta el ajkát.
Kevés ma az igazi Télapó,
Könnyvetések virrasztanak
Helyette, s a boldogság
Elpárolgott. Mégis néhány
Csöpp gyermek hiszi, a Télapó
Valóban létezik, megsokszorozva
Az utcákon. Egy Télapó–hintóra
Tévedtem, s átütött a varázs,
Rénszarvasok leheltek nyomot
Az éterbe, s e légpára nyomán
Indultunk el Mikulásföldre.

Jákotpusztai életkép

MEGEMLEKEZÉS

Csibuska

Rakóné Molnár Ibolya életének 80. évében, 2016. december 5-én Nagyorosziból az emlékek világába került. E művészeti folyóiratban közölt néhány verse korántsem jelenti azt, hogy Ő lett volna a térség titko/s/lt tehetsége. Idézése azt a fojtogató *közhiányt* is jelképezi, hogy „az utca másik oldalán” lakó eminensekről már nincs *hol* megemlékezni. S hogy az utca *páratlan* oldalát is megnevezem: „Van egy csoport, melynek tagja vagyok. Péntekenként virtuálisan gyertyát gyújtunk a demokráciáért és a Köztársaságért.” – írta egyik hozzám küldött levelében. Aki itt jelenünk valamely kizsigerelt-leegyszerűsített stigmáját próbálná személyére rávetíteni, annak csak annyit üzenek; Isten sosem állt a háta mögött, ám a gyertyagyújtás=könyörgés alázata mégis megérintette.

Férjével, Imre bácsival 1997-ben költöztek szomszédságunkba, innentől volt módom látni tapintatos, ízléses, szerény, és a durvuló világ felé mindjobban hátat fordító életvitelüket.

Életútja, jellemfejlődése a pesti proletárlét peremvidékéről a tisztos középosztályba történő törekvés mintapéldája. Végeredménye nem csupán az anyagi biztonság megteremtése lett, hanem lelki-szellemi fejlődésének nemes lenyomatává vált. József Attila, Kosztolányi Dezső, Szép Ernő, Márai Sándor kötetei szívében otthonra találtak. Érzékeny szellemvilágának természetes velejárója lett a verselgetés, melynek egy-egy darabját félszeg szerénységgel osztott meg a Nyugdíjas Klub társaságával. Gyertyaláng című verse helyet kapott a rétsági Spangár András Irodalmi Kör 2014. évi antológiájában.

Utolsó találkozásunkkor testi bajait önmagának felróva mondta: „Mi lesz most már?! A Papa is, meg a fiam is... Eddig én voltam a *motor!*” „Ne csüggedjen, Ibolya kedves! (Mondtam.) Tudja: mindketten „Kormányváltást akarunk”! (A portálra célozva.) Addig még van idő.” Arcán a régi, Csibuskás huncutság mosolya villant.

A motor azonban leállt, és az idő is elfogyott.

Valahogyan újra kéne kezdeni, mert a vigasztalan túlélők vigaszra várnak!

Cegléd József Kázmér

József Attilához

Hamvas borostyánból koszorút kötöttem,
Méltón tisztelni, emlékezni jöttem.
Tudjad, nem feledtünk, őrizzük a lángot,
Nagy-nagy tűzről álmodoztál, szíved mindig fázott.

Szeretetet sóvárogtál komisz lelenc sorban,
Ölelni a "Mamát" mindig, könnyes gyermekcsókkal...
De anyád, szegény, napszám mosott,
S ha temérdek gondja közt, néha otthagytott,
Te fittyet hánytál a "kegyelmes" családra,
Vadul perlekedtél az egész világgal!
Dacos könnyed hullott, csak a "Mamát" hívtad,
S aztán is, később is, mindig visszasírtad.
Korán, gyermekfejjel tanultad a törvényt,
Kemény szálfá voltál, nem hajlottál. Törtél.
A városperemén, ahol éltél, csorba pléhtetők alatt,
Álmodtál egy élhetőbb világról, mely talán egyszer végre felvirrad?
Konok éhségedben, gazdag vágytál lenni,
Jó ruhában Kuglert, libasültet enni.
Elfeledni vágytad a sok szűkös napot,
Mikor egész fazék helyett, csak apró bögrével jutott...
S hogy harmadnap nem ettél, se sokat, se keveset,
Tiszta szívedet dobra verted, hogy ördöggel kössél üzletet!
Ám dicső őrzői e honnak, kivont szablyákkal megálljt intenek,
Vasszigorral tesznek igazságot - nem tűrhet tovább az egyetem!
Szellemedtől óvtak e hazát s világot, az egész földtekét,
Nem lesz oktató, sem tanár, ki más követ fúj, más nyelvet beszél!
Számkivetve sorsodon merengve, fásultan ültél a rakpart kövén.
Füledben vidám Duna korzó zsongott, s a külváros gondok közt henyélt.
Harminckét évad bizony elszelelt, mint csépléskor, ha pelyvát hord a szél,
Hiába égett buzgó szívedben, a hazáért érzett izzó szenvedély.
Szép szellemed gúzsba kötve, nem lelted helyed a Nap alatt,
Kerestél egy másik világot, hol szelíd álmodban tán a "Mama" simogat!

Hazafelé

Alig hiszem, hogy valóság, szállok hazafelé
S mint tengerár, ha tornyosul, az öröm nem fér belém.
Jó vagy rossz úton kell majd a nagyvilágot járni,
De két szülőm vitt kézen fogva, új hazát találni.

Az emlék halvány, de már ébred, lassan felidézem,
Apró lábam alig hogy járt, hosszú útra lépett.
Szavaim is botladoztak az édes anyanyelvben,
De muzsikája fülemben zsong, soha nem feledtem.

Van már hazánk, otthonunk is, a kenyér jó, mint máshol,
Csak szívünk halt belé egy kicsit - otthon minden más volt -!
De értem, én így felnőtt fejjel mindent másként látok,
A csalódás is szelídült már az évek távlatából.

Most boldog vagyok! Gépünk köröz szép hazai tájon,
Férfiember gyermekszívvel jövök nagyanyámhoz!
Szinte hallom, hogy fogad majd, minden szava édes,
S hogy megcsitul, lakomát csap - unokája éhes!

Egyre sűrög, nincs nyugvása, kínál, egyre kérlel,
Elém rakná a világot, néki ez most ünnep.
Fájós lábát is felejtí, fáradsága sincsen,
Szárnyakat kap az örömtől, nevet meg sír egyben!

Megállítanám az időt, várjon, ne siessen,
A régi otthon fogva tart még nagy-nagy szeretetben.
De tudom ez hiú ábránd, a napok gyorsan szállnak,
Nem lehetek soká itthon, otthon is már várnak.

S most ólomsúllyal a szívemben az ajtón kívül állok,
Félve remélem a napot, hogy még viszontlátom,
Fájó könnye zápoként hull, úgy öleli vállam,
S én - szívemben - drága poggyászként viszem nagyanyámat!

Téli erdő

Avar lepte úton andalogva járok,
Csípős szélről könnyes szemem, nem lel már virágot.
Pihenni tért, szinte halott, alszik a természet,
Szemére a hajnali dér, csipkés szemfedőt tett.

Árva lett az erdő, csupasz minden fája,
Hozzá bújó csemetéi dideregve fáznak.
Félelmet zúgó hangja, emléke a nyárnak,
Mikor szilaj tombolással, vad viharok jártak.

Dühödt kedve megszelídült, méltósággá dermedt,
Ágát-bogát összehúzná, olyan meztelen lett.
Madarai rég elhagyták, messzi földön járnak,
Feledve áll kedvenc fájuk, napsütésre vágnak.

Meghatódva lépegetek, sűrűn meg-megállva,
A tapintható csendben, zajt ne üssön lábam.
Lélegezni épp hogy merek, elfojtva csak némán,
Mint ahogy az ember őrzi nagy betege álmát.

Decemberi délután van, sűrű ködök jönnek.
Szürke fátylat teregetnek hegyre és a völgyre,
Fenn, magasan darvak szállnak, hangjuk jön a széllel,
S lábam alatt a színes avar lassan hószínű lesz!

Rakóné Molnár Ibolyára három versének közlésével emlékezünk! Nyugodjon békében! A Szerk.

PROGRAMAJÁNLÓ

A Móricz Zsigmond Társaság, a Dunakanyar Eszperantó Csoport és a váci Madách Imre Művelődési Központ szervezésében.

Péter Péter költő 80. születésnapja alkalmából irodalmi műsor

Időpont: 2017. február 25. –szombat- 17 óra.

Helyszín: MIMK Végh Dezső terme.

Ünnepi köszöntő: Steidl Levente, Vác Város Művelődési és Oktatási Bizottságának elnöke.

A nyugdíjasok nevében: Kovács T. István ny. újságíró, a Dunakanyar Eszperantó Csoport nevében:

Újhelyi Ferenc elnök köszönti az ünnepeltet.

Közreműködők: a szerző, Heintl Éva, Csernák Zsuzsa, Kocsis György, Cserekye Károly Zoltán

Zenei közreműködő: Kocsis György (népdal)

1937. február 10-én született Vácon, utoljára mérnök-tanárként tanított egy szakközépiskolában.

1964-től a Gyombolai Márton vezette *Radnóti Miklós Írókör*, majd 1998-tól a Károly György vezette *Kármán József Társaság* tagja volt. 2008-tól a Putnoki A. Dávid által vezetett *David Arts Irodalmi Szekció* tagja vagy. A helyi, országos és külföldi irodalmi folyóiratokban, valamint antológiákban jelentek meg versei. Saját kiadású kötetei mellett a RÍM Kiadó gondozásában dr Pomogáts Béla ajánlásával látott napvilágot *Az idő hálójában* c. életmű-válogatása.

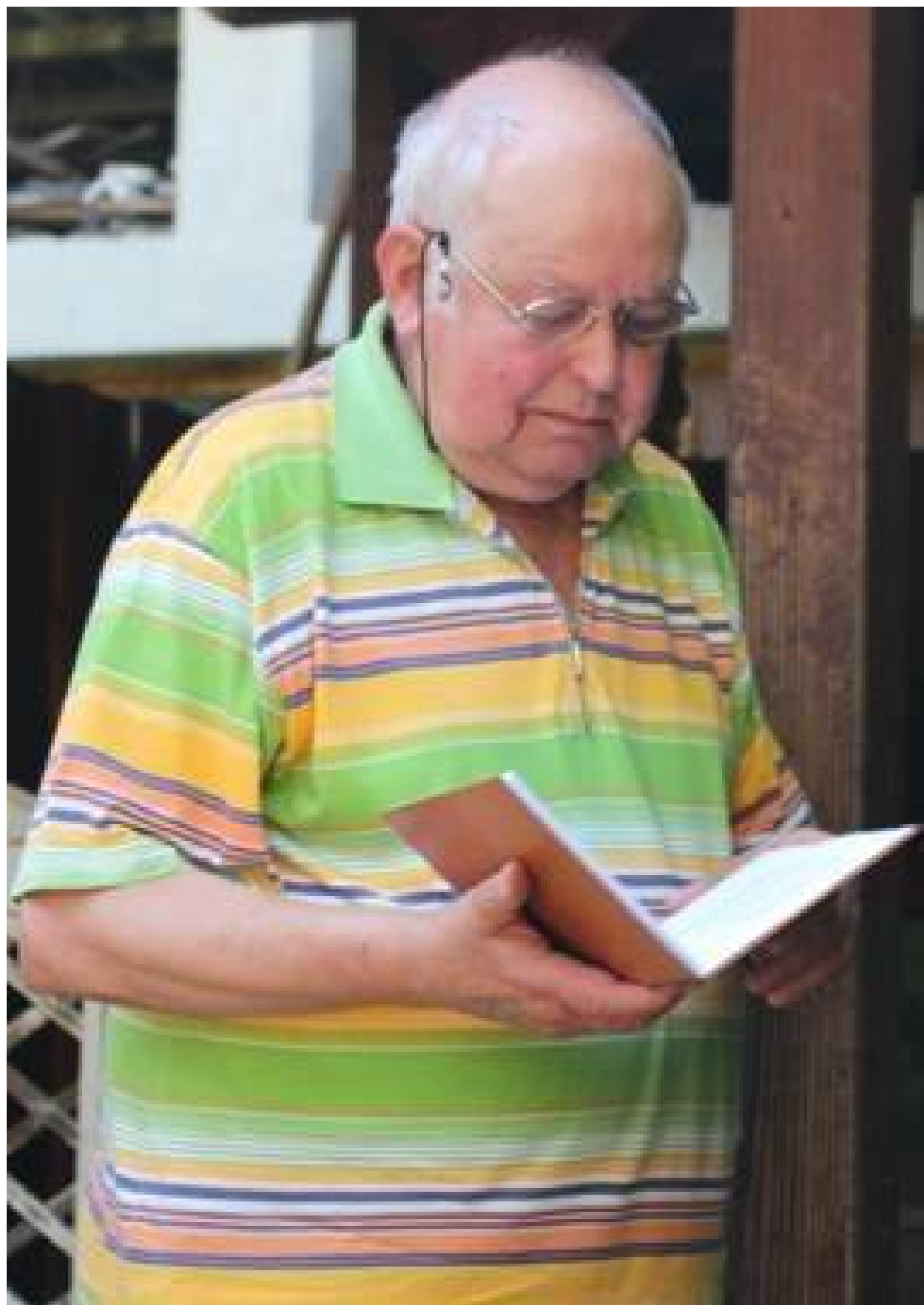
Elismerései: LIM Irodalmi Emlékdíj (2009), David Arts Alkotói Nívódíj (2010), Vác Város Művészeti Díja (2011), David Arts Jubileumi Emlékdíj (2012), David Arts Alkotói Nívódíj (2013).

2007-ben magyar érettségi tétel is volt, valamint Sziebig Tímea *Péterek könyve* c. művében helyet kapott a tíz neves magyar Péter között. Többször szerepelt a régió TV adásaiban is.

Eszperantó nyelvű költeményei és műfordításai a 2000-ben Nyugat-Európába is elkerültek. A 2001 évi *Pesti Est Nyelv+Oktatási Kalauza* műfordítóversenyén eszperantó nyelvvél az első helyen végzett — Papp Tibor *D. Bulteno* főszerkesztője 2002-ben bemutatott a lapjában, majd a későbbiekben is közölt verseket tőle. 2006 végén az Országos Széchenyi Könyvtár a *Lumo kaj ombro* c. verseskötetét, valamint három novelláját feltette az internetre. (Petro Vacano művei: [HTTP://MEK.OSZK.HU/04300/04389](http://mek.oszk.hu/04300/04389)).

Városomat nagyon szeretem, sok versem szól róla. Írásaimat sokan posztimpreszionistának tartják.

Fénykép: Péter Péter 2016-ban a *Vidám irodalom* című műsorban (Kiss Anna felvétele)

SZABÓNÉ BABIK ERZSÉBET**Érsekvadkert**

Érsekvadkert, örök édenem, szigetem,
csak itt élhetek én szívesen szíveden.
Te vagy a mindenség, határtalan remény,
te virágzol bennem a szívnek rejtekén.

Érsekvadkert, falum, ölelő karokkal,
vigyáztál rám mindig, miképpen az angyal,
s óvtál, amint kislány léptekkel siettem,
de akkor is védtél, mikor már nagy lettem.

Érsekvadkert, te vagy az egyetlen nekem,
talán nem is tudnék élni már más helyen,
mert te fogadtál be örökös lányodul,
te keltesz fel reggel, s altatsz, ha alkonyul.
Érsekvadkert, látod, ott a Börzsöny maga,
védettnek érzem az életem általa.
Itt köszönnek a fák, nevetnek virágok,
Istenem, tudom, hogy e helyet megáldod.

Érsekvadkert, hiszem, hogy te hű vagy hozzám.
Én még mindig olyan, vagyok, mint egy kislány,
öledben éledek fel, ha zord szél támad,
öledben érzem csak magam biztonságban.

Érsekvadkert, élek itt a faluszélen,
s majori leányként épp rólad mesélek:
kedves leszél mindég, a szívemnek kedves.
Áldását kérem én reád az Istennek!

Érsekvadkert, bárcsak együtt maradhatnánk,
mesélnél még nekem, én meg csak hallgatnák,
s elringatna karod, betakarna szárnyad,
kedves faluja vagy te a nagyvilágnak!

Érsekvadkert, örök édenem, szigetem,
csak itt élhetek én szívesen szíveden.
Te vagy a mindenség, határtalan remény,
te virágzol bennem a szívnek rejtekén.

Balassagyarmat

Szép Nógrád ékköve az én kedves városom:
Balassagyarmat, utcáidon csak álmodom,
felélednek bennem boldog, ifjú éveim,
s látom társaimat újra, mellettem, megint.

Sok-sok házon tábla: alkotók, híres nevek,
Rólad, palóc Gyarmat, bizony szépen zengenek!
Híred igen nagy, mert lettél bátrak otthona,
s hős halállal nyerted: Civitas Fortissima!

Nagy a nyüzsgés reggel, rohannak az emberek,
köztük voltam egykor, hiszen voltam gyermeked,
ismerősen néznek rám az ódon házfalak,
emlékembe ivódva örökre megmarad.
Ha a volt sulimnak egy diákjára nézek,
feltolulnak bennem mind a kedves emlékek,
hiszen öröm látni azt, hogy honnan indultunk,
ezért is Balassagyarmat a “mi városunk.”

Boldogság, ha látlak, szeretett, hős városom!
Szinte ünnep nékem, ha utcáid járhatom.
Sajnos, ez azonban már oly ritka alkalom,
hogy hozzád mehetek, hiszen más az otthonom.

EMBER ISTVÁN

A híd

A varbói templom alatt,
ott, ahol az Ipoly szalad,
megállok egy pillanatra,
átnézek a túlsó partra.

Odamennék Órhalomba,
látszik is a templom tornya,
gyalogosan egy fél óra,
ha a víz itten nem volna.

Amikor az Ipoly árad,
egy tenger lepi a tájat,
híd sehol sincsen még rajta,
nem is megyek Órhalomba!

Befordulok a templomba,
Úristenhez imádkozva.
Csak az forog a fejembe:
Ide bizony híd kellene!

Uram, téged arra kérünk,
adj egy kőhidat minékünk!
Nem lenne akkor elvágva
magyar a magyartól soha!

Jákotpusztai életkép

KÖNYVAJÁNLÓ

ÚJ KÖNYV A BÖRZSÖNY-VIDÉKRŐL, IPOLY MENTÉRŐL

HONTI FÜZETEK 10.

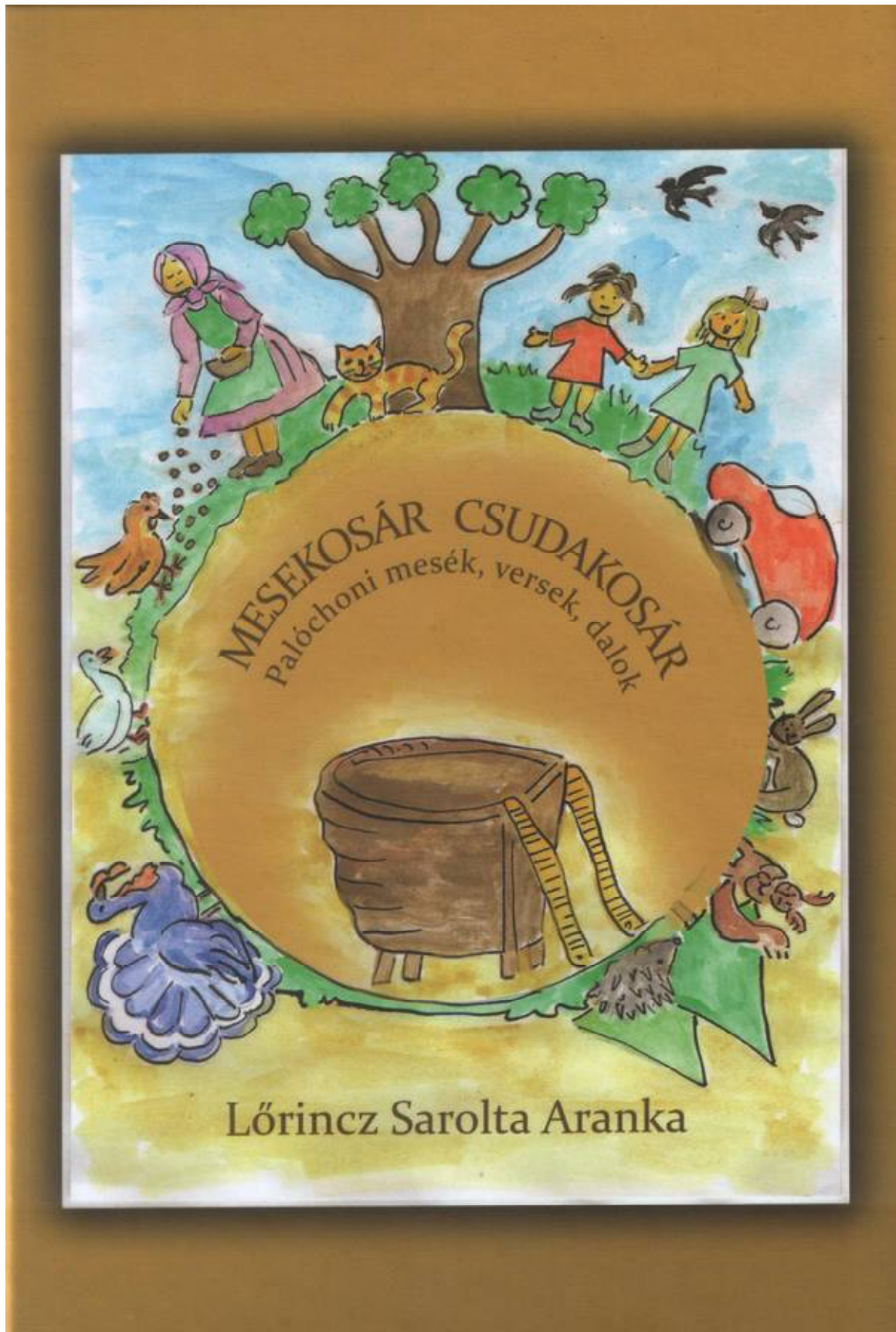

KOCZÓ JÓZSEF

Őrzők, vigyázzatok a strázsán

HELYTÖRTÉNET, TÁJÉRTÉKEK ÉS HONISMERETI NEVELÉS
AZ IPOLY MENTÉRŐL

CD melléklettel jelent meg az Ipolybalogon élő és alkotó Lőrincz Sarolta Aranka legújabb könyve, a Mesekosár csudakosár – Palóchoni mesék, versek, dalok című igen szép kiállítású kötet! A könyv megvásárolható a szerzőnél, vagy lapunk email címét használva. A Szerk.

PÁLYÁZAT

A rétsági Spangár András Irodalmi Kör pályázatot hirdet vers és prózairók részére.

A pályázaton korhatár és a témakör megkötése nélkül, minden alkotó részt vehet.
Kizárólag máshol meg nem jelent írásművekkel lehet pályázni!

Az írásokat digitálisan (CD, DVD) is kérjük mellékelni. A pályázatok terjedelme nem haladhatja meg az öt gépelt oldalt. (Word, Times New Roman, 12 pont, 1,5 sortáv) A jelíges pályázatok mellé, zárt borítékban kérjük mellékelni annak feloldását.

A pályázatból kizárásra kerülnek a későn beérkező és a digitálisan nem beküldött, valamint a nem a kiírásban megjelent feltételeknek megfelelő pályaművek.

Egy jelígehez maximum három írásmű tartozhat.

**Az írásművek feladási határideje:
2017. JANUÁR 31.**

Cím: *Spangár András Irodalmi Kör*
Városi Művelődési Központ és Könyvtár
2651 Rétság, Rákóczi út 26., Pf.: 24.

A legjobbnak ítélt alkotás elnyeri a díszes kivitelű Spangár András emléklakettet. A szakmai zsűri által arra érdemesnek ítélt írásokat megjelentetjük a Kör 2017. évi antológiájában és a Kör honlapján is.

Elérhetőségünk:
06-35/550-163
konyvtar@retsag.hu, konyvtar.retsag@gmail.com

E havi számunk szerzői:

Ádám Tamás (Balassagyarmat, 1954)
Budapest, költő

Borsi István(Budapest, 1957) Diósjenő,
szellemi szabadfoglalkozású, író

Börzsönyi Erika (Pásztó) Budapest író, költő

Cegléd József Kázmér (Bácsalmás, 1954)
Nagyoroszi, író

Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság,
helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató

Dobrosi Andrea(Budapest, 1970) Budapest,
költő, szerkesztő

Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő

Ember István (Balassagyarmat, 1960) Mohora,
mozdonyvezető, versmondó, költő

Haász Irén (1954 Budapest) Budapest, költő

Horváth Ödön (Budapest, 1938) Kismaros,
költő

Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác,
2007) református lelkész, költő

Janecskó Györgyi (Vác, 1965) Kétdobony,
író, költő

Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce,
nyugdíjas köztisztviselő, költő

Kiss-Simon Miklós () Baglyasalja, író, költő

dr. Koczó József (Perőcsény, 1950)
Vámosmikola, helytörténész, ny. iskolaigazgató

Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác,
újságíró, író

Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író

Petrozsényi Nagy Pál (Kolozsvár, 1942)
Kecskemét, tanár, író

Németh Péter Mikola(Diósgyőr, 1953)
Vámosmikola, költő, esszéíró, performer,
szerkesztő-rendező.

Pribojszky Mátyás (Okány, 1931- Tata, 2014)
citera-tanár, zenész, író

Szabóné babik Erzsébet (1972) Érsekvadkert,
költő

B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest,
költő, restaurátor

H. Turi Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő

Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő,
nyomdász

Székács László (Budapest, 1946) Budapest,
nyugdíjas mérnök, költő

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:
Karaffa Gyula

Helytörténet:
Végh József mkl.

Képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
+3630-383-5385

Email cím:

karaffagy@ gmail.com

Weblapok:

www.karaffamese.freewb.hu
www.karaffagy.freewb.hu
www.karaffaboros.freewb.hu
www.retsag.net

**Terjesztés: kizárólag ingyenesen
letölthető PDF formátumban.**

**Internetes lapunkra is vonatkoznak a
szerzői jog védelmének szabályai,
ezért a Börzsönyi Helikonban
megjelent bármilyen anyag más
felületen, lapban való
felhasználásához az érintett Szerző
előzetes engedélye szükséges!**

**A Börzsönyi Helikon 2012. március
27.-től tagja az Ipoly Eurorégió
Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés
egyesületének.**

Krasznai Gergő Levente: Ipolybalogi életkép